

vänstra knäet blef han den 17 juli 1873, efter en tjänstetid af 1 år före tjugu års ålder, afskedad från båtsmanstjänsten med vitsord att hafva sig väl förhållit. Den vederbörande förman i sådant fall åliggande skyldighet att hos direktionen öfver amiralitetskrigsmanskassan, numera flottans pensionskassa, anmäla sökanden till erhållande af pension blef emellertid icke fullgjord; och först i november 1909, alltså mer än 36 år efter afskedet, inkom sökanden till kassans direktion med ansökning om pension. Därvid åberopade han ett af öfverfältläkaren M. Fürst den 5 augusti 1873 afgifvet intyg af innehåll, bland annat, att sökanden till följd af sin ofärdighet saknade förmåga att genom arbete bidraga till sitt nödortftiga lifsuppehälle. Under pensionsfrågans utredning hos direktionen afgaf förste provinsialläkaren i Blekinge län A. Christer-Nilsson på direktionens begäran yttrande rörande den sökanden öfvergångna skadans nuvarande beskaffenhet och förklarade däruti såsom sin åsikt, att sökanden till följd af denna skada blifvit oförmögen att nödortftig lifsbergning med arbete sig förtjäna. På grund häraf har direktionen enligt beslut den 20 mars 1911 tillagt sökanden pension i 3:e klassen af den genom nådiga cirkuläret den 20 november 1860 fastställda förhöjda pensionsstat för förhyrda underofficerare och sjömän samt all gemenskap vid flottan, dels med 54 kronor årligen för de 10 år, som förflutit närmast före den månad, hvarunder hans ansökning om pension inkommit, äfvensom för tiden därefter till utgången af år 1909, dels ock med ett jämlikt nådiga kungörelsen den 13 augusti 1909 med 25 kronor ökadt årsbelopp af 79 kronor från och med den 1 januari 1910.

I sökandens förevarande, till Eders Kungl. Maj:t ställda skrift, hvilken icke torde kunna anses innehålla ett öfverklagande af direktionens nyssnämnda beslut, som lärer få betraktas såsom laga kraftvunnet, anhåller sökanden dels att han måtte få beräkna pension från tiden för afskedet eller alltså från och med augusti månad 1873, dels ock att honom måtte med hänsyn till innehållet af öfverfältläkaren Fürsts intyg tilläggas pension i 1:a klassen. Sökanden framhåller därvid, att han alltsedan olyckan varit svårt sjuk i båda benen af värk och plågor. I 25 år hade han sålunda varit sängliggande och måst bäras till och från sängen och under tre somrar hade han legat i Ronneby för att söka bot för sitt förfärliga lidande och fått kosta på mycket för medicin och läkarhjälp. Intet år hade gått utan att han för dessa ändamål fått kosta på 100 kronor. Han hade försökt försörja sig med att lappa kläder, men när han suttit en timme eller två, hade han fått bäras i säng. Han hade ju varit berättigad till pension för skadan genast vid

afskedet, men detta förstod han, som då var en gosse om 18 år, ej, och ingen sade honom det. Äfven om hans nu föreliggande ansökning bifölles, ginge han miste om det stora belopp, pensionen skulle hafva dragit i ränta under den långa tiden.

Enligt meddelande från kyrkoherden i den församling, där sökanden är bosatt, är Byman mycket fattig och stundom af sin sjuklighet urstånd-satt att arbeta. Kyrkoherden rekommenderar honom varmt till erhållande af förhöjd pension.

Direktionen öfver flottans pensionskassa har den 11 augusti 1911 i ärendet afgifvit utlåtande och däri anført, bland annat, följande.

*Direktionen
öfver flottans
pensionskassa.*

På grund af ordalydelsen i förste provinsialläkaren Christer-Nils-sons intyg, »att Byman af dessa skador blifvit oförmögen att nöd-torftig lifsbärgning med arbete sig förtjäna», blef Byman jämlikt § 85 mom. 3 af 1838 års reglemente tillagd pension i 3:e klassen, alltså med 54 kronor årligen, men hade Byman i rätt tid, d. v. s. vid sin afgång ur tjänsten, af vederbörande befäl anmälts till pension, så hade han i enlighet med det af öfverfärtläkaren M. Fürst den 5 augusti 1873 utfärdade intyget, »att Byman saknar förmåga genom arbete bi-draga till sitt nödtorftiga lifsuppehälle», jämlikt § 85 mom. 1 af samma reglemente varit berättigad till pension i 1:a klass, alltså med 100 kronor årligen, hvilket belopp jämlikt nådiga kungörelsen den 13 augusti 1909 skolat från och med år 1910 förhöjas till 125 kronor årligen. På grund häraf och med särskildt beaktande af de af Byman i hans underdåniga skrifvelse framhållna svåra följderna af den honom i tjänsten ådragna skadan, tillstyrkte direktionen i underdånighet dels att Byman måtte få tilldelas pension för tiden augusti 1873—oktober 1899, dels ock att Byman måtte tilldelas pension i 1:a klassen.

Statskontoret, som jämväl afgifvit utlåtande i förevarande ärende den 22 september 1911, har därvid till en början framhållit, att något rättsligen grundadt anspråk på ersättning för pensionsbelopp, som skulle hafva tillkommit Byman under tiden mellan afskedet och den 1 novem-ber 1899, måste anses med hänsyn till därom meddeladt stadgande i reglementet för flottans pensionskassa samt gällande bestämmelser om preskription numera icke kunna förefinnas, vare sig kraf i sådant af-seende riktades mot pensionskassan eller skadeståndstalan väcktes mot den förman i tjänsten, som genom eftersättande af sin anmälningsskyl-dighet gifvit anledning till sökandens förlust, eller mot statsverket såsom ansvarig för dess tjänstemans underlåtenhet.

Statskontoret.

Men om också inga rättsgrunder kunde åberopas till stöd för sökandens framställning om ytterligare ersättning för den förlust, han lidit, så kunde enligt statskontorets förmenande dock icke förnekas, att, då sökanden till följd af vederbörande förmäns försummelse under lång tid gått förlustig ett synnerligen väl behöfligt bidrag till sitt uppehälle äfvensom till läkarvård för följderna af den i kronans tjänst lidna skadan samt allt fortfarande syntes vara i stort behof af hjälp, synnerligen starka billighetsskäl talade för beredande genom statsverkets försorg af ersättning åt sökanden för hvad han i pensionshänseende förlorat.

Då sökanden, såsom framhållits, nu icke ägde någon rätt att få mer än hvad direktionen för flottans pensionskassa tillerkänt honom, utan frågan gällde hvad som billigtvis borde honom tilldelas, föreläge utan tvifvel full frihet att ordna denna ersättningsfråga på sätt lämpligast syntes. Enligt statskontorets mening kunde vid sådant förhållande ifrågasättas, huruvida det icke vore ur flera synpunkter lämpligare att bereda sökanden hela ersättningen i form af tilläggspension i stället för att, såsom med direktionens förslag afsåges, en del af ersättningen skulle till sökanden utbetalas på en gång med det i betraktande af hans lefnadsomständigheter betydliga beloppet af inemot 3,200 kronor. Redan enligt direktionens beslut den 20 mars 1911 hade sökanden på en gång utbekommit 549 kronor.

Om med hänsyn till dessa omständigheter hela ersättningen bestämdes att utgå i form af en tilläggspension, ansåge statskontoret, att tilläggspensionen borde, utöfver det af direktionen i sådant afseende föreslagna beloppet af 46 kronor, bestämmas i förhållande till den sammanlagda pensionssumma af omkring 3,200 kronor, hvaraf sökanden enligt den af direktionen förordade beräkningsgrunden intill utgången af år 1911 gått förlustig. Med fästadt afseende härå äfvensom å sökandens ålder af 56 år syntes denna del af tilläggspensionen böra motsvara den lifränta, som en 56-åring kunde betinga sig för en kostnad af 3,200 kronor, och sålunda uppgå till omkring 240 kronor. Lades härtill dels den nu utgående pensionen 79 kronor, dels ock den af direktionen föreslagna förhöjning af 46 kronor, som erfordrades för sistnämnda pensions uppbringande till det belopp, 125 kronor, som han enligt direktionens utredning numera borde från pensionskassan åtnjuta, skulle sammanlagda pensionsbeloppet uppgå till 365 kronor.

Detta belopp vore visserligen något större än hvad som bestodes i full invaliditetsersättning enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, och väl hade ersättningen äfven i sådana fall, då nämnda lag ej varit direkt tillämplig,

plägat för arbetare, som i statens tjänst skadats och icke längre kunde med arbete försörja sig, bestämmas till 300 kronor; men den omständigheten att sökanden under så lång tid varit i saknad af den honom tillkommande skadeersättningen och af den lindring i lidandet, som därmed kunnat åstadkommas, gjorde att statskontoret för sin del icke kunde finna det belopp, hvartill sammanlagda pensionerna enligt ofvanstående beräkning skulle uppgå, vara för högt tilltaget.

Då sökanden enligt direktionens förut omnämnda beslut den 20 sistlidne mars vore berättigad att från flottans pensionskassa för framtiden åtnjuta en årlig pension af 79 kronor, skulle alltså vid bifall till statskontorets förslag erfordras en tilläggspension å 286 kronor.

På grund af hvad statskontoret sålunda anført och då tilläggs-pensionen lämpligen syntes böra, i likhet med hvad i allmänhet plägade bestämmas rörande Riksdagens pröfning underställda ersättningar för skada till följd af olycksfall i arbete, utgå från allmänna indragningsstaten, finge statskontoret — med erinran att, äfven om, på sätt direktionens förslag syntes åsyfta, ersättningen ansåges böra i detta fall utgå från pensionskassan, ersättningsfrågan likväl med hänsyn till kassans ställning till statsverket icke torde kunna ordnas utan Riksdagens medverkan — i underdånighet hemställa, att till Riksdagen måtte aflätas nådig proposition om en årlig tilläggspension för Byman å allmänna indragningsstaten af 286 kronor.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna finner jag starka skäl föreligga för att staten i nu ifrågavarande fall, utan hänsyn därtill att sökanden icke har någon formell rätt att stödja sig på, träder hjälpende emellan. *Departements-
chefen.*

Att emellertid på en gång tilldela Byman den stora summan af inemot 3,200 kronor i ersättning för den pension, han gått miste om för tiden från sitt afskedande till och med utgången af år 1911, synes mig liksom statskontoret mindre välbetänkt; och får jag fördenskull, med anslutning till hvad nämnda ämbetsverk i ärendet anført, i underdånighet hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen medgifva,

att förre båtsmannen Per Otto Åkesson Byman må från och med år 1912 å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig tilläggspension af 286 kronor.»

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda
hemställan behagade Hans Maj:t Konungen i nåder

Tionde hufvudtiteln; bil. 11.

lämna bifall; och skulle protokollsutdrag i ärendet expedieras till finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ur protokollet:
Carl Ridderstad.

*Utdrag ur protokollet öfver sjöförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15
december 1911.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Larsson yttrade härefter:

»I ämbetsskrifvelse den 24 oktober 1911 har chefen för sjökrigsskolan anfört följande:

Såsom framginge af bemälda chefs skrifvelse den 18 i samma månad angående förslag till stat för sjökrigsskolan för år 1913 skulle, enligt den af 1909 års riksdag godkända omorganisationen af skolan, lektorsbefattningen i modersmålet och tyska språket med utgången af juni månad 1913 öfverflyttas till indragningsstat.

Innehafvaren af nämnda befattning, filosofie doktorn J. A. Bruun, som vore född den 11 augusti 1865, tillträdde densamma den 1 maj

[15.]

Ang. lektorn
vid sjökrigsskolan J. A.
Bruuns öfverflyttning å indragningsstat.

1901 och vore berättigad att från och med den 1 nästkommande januari uppbära lön i 3:e lönegraden, uti hvilken löneförmånerna utgjorde lön 3,300 kronor och tjänstgöringspenningar 1,700 kronor eller tillsammans 5,000 kronor, hvaraf 4,000 kronor utginge å sjökrigsskolans stat och resten af det å riksstatens femte hufvudtitel uppförda förslagsanslag till ålderstillägg.

Då lektorn Bruun icke uppnått den lefnads- och tjänstålder, att han vore berättigad till pension, och icke heller torde vara underkastad skyldighet att mot sin vilja förflyttas till annat statens läroverk, torde således vid hans öfverflyttning till indragningsstat honom böra tillerkännas en årlig lön af nyssnämnda sammanlagda belopp eller 5,000 kronor, att utgå under hans återstående lifstid.

Härvid torde dock böra uppställas det villkoret att, i händelse lektorn Bruun efter förflyttning till indragningsstaten anställdes i statens eller kommuns tjänst, han skulle vara pliktig att i allo frånträda lönen å indragningsstaten, därest den understege eller vore lika med den nya lönen, samt att, därest lönen å indragningsstaten öfverstege berörda nya lön, vidkännas motsvarande afdrag.

Med stöd af det anförda hemställde chefen för sjökrigsskolan, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen, att lektorn vid sjökrigsskolan, filosofie doktorn Johan Adolf Bruun måtte öfverflyttas till allmänna indragningsstaten med rätt att därå från och med den 1 juli 1913 under sin återstående lifstid uppbära årlig lön till belopp af 5,000 kronor, dock med villkor att, i händelse Bruun efter förflyttning till indragningsstaten anställdes i statens eller kommuns tjänst, han skulle vara pliktig att i allo frånträda lönen å indragningsstaten, därest den understege eller vore lika med den nya lönen, samt att, därest lönen å indragningsstaten öfverstege berörda nya lön, vidkännas motsvarande afdrag.

Öfver chefens för sjökrigsskolan framställning har statskontoret den 30 november 1911 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande och däri anført:

Då enligt den af 1909 års riksdag godkända omorganisationen af sjökrigsskolan lektorsbefattningen i modersmålet och tyska språket vid nämnda skola skulle med utgången af läsåret 1912—1913 indragas, samt innehafvaren af denna befattning, lektorn Johan Adolf Bruun, som vore född år 1865 och varit vid skolan i sådan egenskap anställd sedan den 1 maj 1901, icke uppnått den lefnads- och tjänstålder, att afsked med pension kunde honom meddelas och ej heller — då den för honom utfärdade fullmakt icke innehölle några inskränkningar — vore skyldig underkasta sig förflyttning till annan statstjänst, torde,

såsom chefen för skolan hemställt och i likhet med hvad i dylika fall förut ägt rum — exempelvis genom 1900 års riksdags beslut i anledning af indragning af centralfängelset å Norrmalm och 1906 års riksdagsbeslut till följd af 1904 års omorganisation af de allmänna läroverken — ersättning å allmänna indragningsstaten böra lektorn Bruun beredas med belopp, motsvarande hans samtliga i stat upptagna aflöningsförmåner vid afgången. Under förutsättning att han före tjänstens indragning befunnes berättigad till aflöning i tredje lönegraden, finge statskontoret, som icke hade något att erinra mot skolchefens förslag, i underdånighet hemställa om aflåtande af nådig proposition till Riksdagen i öfverensstämmelse med nämnda förslag.

I föreliggande fråga vill jag till en början erinra därom att Eders Kungl. Maj:t förut denna dag på framställning af marinförvaltningen förklarad lektorn Bruun berättigad till andra ålderstillägget å 500 kronor från och med år 1912, i följd hvaraf sålunda från och med den 1 nästkommande januari aflöningsförmåner efter 5,000 kronor för år tillkomma Bruun.

Vidare får jag erinra därom, att i sammanhang med den år 1909 beslutade löneregleringen för hofrätterna föreskrifvits, att de å allmänna indragningsstaten uppförda öfvertaliga tjänstemännen skola, när de, kvarstående å indragningsstaten, uppnått pensionsåldern, åtnöjas med pension å indragningsstat motsvarande den del af aflöningsförmånerna, som är att hänföra till lön jämte ålderstillägg; och synes mig i enlighet härmed jämväl Bruun efter uppnådd pensionsålder af 65 år böra åtnöjas med sådan pension å indragningsstaten.

Härjämte torde Bruun, sedan han blifvit å indragningsstat öfverflyttad och intill dess han erhåller pension å samma stat, böra vidkännas ett afdrag motsvarande den pensionsavgift, han jämlikt bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension den 11 oktober 1907 eljest haft att erlägga.

Under åberopande af hvad sålunda i ärendet förekommit får jag i underdånighet hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen besluta

att lektorn vid sjökrigsskolan, filosofie doktorn Johan Adolf Bruun skall den 1 juli 1913 uppföras å allmänna indragningsstaten med rätt till de aflöningsförmåner, af hvilka han vid öfverflyttningen är i åtnjutande, efter afdrag dock för hvad som motsvarar den pensionsavgift, han jämlikt bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension den 11 oktober 1907 eljest haft att erlägga, samt med skyldighet dels att, i händelse han efter förflyttningen till indragnings-

staten erhåller annan ordinarie befattning å rikets, Riksdagens eller kommuns stat, i allo frånträda aflöningsförmåner å indragningsstaten, såvida de understiga eller äro lika med de nya aflöningsförmåner, samt, därest aflöningsförmåner å indragningsstaten öfverstiga berörda nya aflöningsförmåner, vidkännas mot de senare svarande afdrag, dels ock att, när han, kvarstående å indragningsstaten, uppnått 65 lefnadsår, åtnöjas med pension å indragningsstat motsvarande den del af de till honom från och med år 1912 utgående aflöningsförmåner, som äro att hänföra till lön och ålderstillägg.

Till denna departementschefens hemställan, hvar-
uti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade
Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall; och skulle
protokollsutdrag i ärendet expedieras till finansdeparte-
mentet för behörigt iakttagande vid uppgörande af
förslag till reglering af utgifterna under riksstatens
tionde hufvudtitel.

Ur protokollet:
Carl Ridderstad.

*Utdrag ur protokollet öfver sjöförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8
december 1911.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 BERG,
 BERGSTRÖM,
 friherre ADELSWÄRD,
 PETRÉN,
 STENSTRÖM,
 LARSSON,
 SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Larsson anförde härefter:

»Uti ämbetsskrifvelse den 31 sistlidne oktober har chefen för sjö-
krigsskolan gjort framställning om beredande af pension för läraren i
kemi vid sjökrigsskolan, civilingenjören Carl Adolf Nordström.

Till stöd härför har chefen för sjökrigsskolan uti sin berörda skrif-
velse anført följande:

Nordstöm, som vore född den 28 januari 1845 och sedan den 28
oktober 1875 innehaft befattning såsom lärare i kemi vid sjökrigsskolan,
dock endast såsom tillförordnad under tiden från sistnämnda dag till den
24 februari 1879, hade hos skolans chef anmält, att han önskade med

Bihang till Riksd. prot. 1912. 1 Saml. 1 Afd.

[16.]

*Ang. pension
å allmänna in-
dragningssta-
ten för lära-
ren i kemi vid
sjökrigsskolan
C. A. Nord-
ström.*

utgången af innevarande läsår blifva entledigad från samma befattning, därest honom kunde beredas någon pension.

Vid slutet af vårterminen 1912 komme Nordström att hafva utöfvat ifrågavarande lärarbefattning i mera än 36 år och att hafva uppnått en lefnadsålder, öfverstigande 67 år. Visserligen hade han icke innehaft lön på stat utan endast varit anställd medelst af chefen för sjöförsvarsdepartementet utfärdadt förordnande mot åtnjutande af i sjökrigsskolans stat upptaget arfvode, hvarför han tydligtvis icke vore berättigad till någon pension, men i betraktande dels af hans långa tjänstetid och höga lefnadsålder, båda öfverstigande den lefnads- och tjänstetid, respektive 65 och 35 år, då lektor vid sjökrigsskolan hade rättighet och skyldighet att afgå med pension från allmänna indragningsstaten, dels ock af den omständigheten att Nordström under hela sin tjänstetid med synnerligt nit fullgjort sina åligganden, syntes det vara skäligt, att honom tillerkändes någon pension.

De årliga arfvoden, som af Nordström uppburits, hade varierat betydligt, beroende dels därpå att desamma under vissa tidrymder varit upptagna i staten för sjökrigsskolan med olika belopp, dels därpå att de under några år varit utfyllda med dyrtidstillägg, dels ock slutligen därpå att desamma under senare tider utgått såsom arfvode för undervisningstimme i veckan och sålunda växlat i den mån uppdelning i parallellklasser varit erforderlig. För läsåret 1911—1912 utginge arfvodet med 1,500 kronor och under de senaste tio åren hade medeltalet uppgått till 1,340 kronor, hvilken summa syntes lämpligen kunna anses såsom pensionsunderlag för eventuell pensionering.

Med stöd af hvad sålunda anförts hemställde chefen för sjökrigsskolan, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå nästkommande års riksdag, att Nordström måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder han blefve entledigad från lärarbefattningen i kemi vid sjökrigsskolan, få under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 900 kronor.

Öfver denna framställning har statskontoret den 18 sistlidne november afgifvit infordradt utlåtande; och jämte meddelande att Nordström förutom sin lärarbefattning vid sjökrigsskolan innehade anställning såsom öfverlärare i fysik samt varukännedom och naturlära vid tekniska skolan i Stockholm, men att ingendera af dessa befattningar vore af beskaffenhet att medföra rätt till pension, har statskontoret, som med hänsyn till Nordströms långvariga, väl vitsordade tjänstgöring vid sjökrigsskolan ansåge skäligt, att någon pension bereddes honom, då han nu vid framskriden ålder önskade afgå, och som icke hade något att

erinra mot det föreslagna pensionsbeloppet, tillstyrkt, att nådig proposition måtte aflåtas till Riksdagen i enlighet med chefens för sjökrigsskolan förevarande framställning.

Med afseende å hvad i ärendet blifvit anfördt och upplyst, finner jag mig i likhet med statskontoret böra understödja ifrågavarande framställning och hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva, att civilingenjören Carl Adolf Nordström må under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 900 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, hvarunder han varder entledigad från lärarbefattningen i kemi vid sjökrigsskolan.»

Hvad departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter gilla och bifalla; och skulle utdrag af detta protokoll tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ur protokollet:

Otto Lundgren.

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 december
1911.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

40:o.

Departementschefen, statsrådet Schotte anförde:

Uti skrifvelse den 4 november 1911 har järnvägsstyrelsen gjort framställning om beredande af pension åt tjänstförrättande byråingenjören å styrelsens förrådsbyrå Anders Henrik Larson.

Järnvägsstyrelsen har därvid meddelat följande.

Larson, som är född den 29 september 1842, har jämlikt särskilda nådiga förordnanden från och med den 1 januari 1890 till utgången af mars 1900 tjänstgjort såsom yrkesinspektör, till en början i västra yrkesinspektörsdistriktet och sedermera efter den år 1894 beslutade förändringen i distriktens omfattning i mellersta yrkesinspektörsdistriktet.

Den 12 mars 1900 erhöll Larson järnvägsstyrelsens uppdrag att från och med den 1 april 1900 tills vidare för styrelsens räkning kontrollera tillverkningar och besiktiga leveranser af de järn- och stål-

[17.]

*Pension åt
tjänstförrättande byrå-
ingenjören af
första klass
vid statens
järnvägar
A. H. Larson.*

varor, som inom Sverige utfördes för statens järnvägars räkning, samt å desamma verkställa erforderliga materialprofningar m. m. De med detta uppdrag förenade göromål visade sig under årens lopp vara af sådan omfattning, att styrelsen den 18 oktober 1906 bestämde, att till biträde åt Larson vid besiktning och inspektion för statens järnvägars räkning skulle anställas en assistent.

Vid den år 1907 beslutade omorganisationen af styrelsen inrättades för utförande af ifrågavarande göromål två byråingenjörsbefattningar, en af första och en af andra klass, af hvilka den senare besattes med Larsons assistent. Larson, som på grund af sin ålder icke kunde ifrågakomma till erhållande af konstitutorial å nämnda byråingenjörsbefattning af första klass, har emellertid sedan den 1 januari 1908 förrättat de med denna befattning förenade göromålen och därför åtnjutit arvode af 475 kronor i månaden eller, för år beräknadt, 5,700 kronor.

Vid 1911 års slut har Larson sålunda under sammanlagdt 22 år varit anställd i statens tjänst, och har hans anställning under hela denna tid städse varit väl vitsordad.

Med hänsyn härtill och då vid några tillfällen under de senare åren Riksdagen på därom af Kungl. Maj:t framställda nådiga propositioner beviljat pensioner åt personer, som, ehuru icke i ordinarie tjänst anställda, emellertid under längre tid med goda vitsord förrättat arbete för statens räkning, har styrelsen ansett sig böra göra framställning om utverkande af pension åt Larson. Den olikhet föreligger väl i förevarande fall mot flertalet af de tidigare behandlade, framhåller styrelsen, att Larson icke under sin tjänstetid ägnat sig åt samma statstjänst, men synes nämnda omständighet icke böra utgöra något hinder för beviljande af pension åt honom.

Beträffande pensionens storlek erinrar styrelsen, hurusom enligt de grunder, som af 1906 och 1909 årens Riksdagar tillämpats vid beviljande af pensioner — vid 1906 års Riksdag till extra ordinarie kontorsskrifvaren vid statens järnvägar Lars Jönsson samt vid 1909 års Riksdag till extra ordinarie kontorsskrifvarna vid samma järnvägar Gustaf Wilhelm Segerman och Carl Adolf Unander — pensionerna bestämts till ungefärligen hälften af vederbörandes aflöningsförmåner vid afskedstagandet. De af 1906 och 1909 årens Riksdagar beslutade pensionerna hade dock, anmärker styrelsen, beviljats personer, som uppnått minst 60 lefnads- och 30 tjänstår. För sådan tjänsteman, hvilken icke uppnått nämnda tjänstålder, syntes styrelsen därför pensionen böra minskas med en trettiondel för hvarje tjänstår under uppnådda 30. Med denna beräkning skulle pensionen för Larson sålunda utgöra 2,090 kronor om året.

Med stöd af det anförda har styrelsen hemställt, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen medgifva, att Larson må från och med månaden näst efter den, då hans anställning vid statens järnvägar upphör, under sin återstående lifstid åtnjuta en årlig pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 2,090 kronor.

Efter nådig remiss har statskontoret den 21 november 1911 afgifvit utlåtande i ärendet och därvid tillstyrkt bifall till järnvägsstyrelsens framställning.

*Departements-
chefen.*

Såsom af utredningen framgår har staten under en tid af i det närmaste 22 år tagit Larsons arbetskraft i anspråk.

Det synes mig därför skäligt, att, då han nu uppnått en ålder af nära 70 år, honom beredes ett understöd för hans återstående lifstid. I enlighet med denna uppfattning hafva, såsom järnvägsstyrelsen äfven erinrat, vid åtskilliga tillfällen pensioner af Kungl. Maj:t och Riksdagen beviljats åt personer, som visserligen icke innehaft ordinarie anställning i statens tjänst, men under lång tid plikttroget utfört arbete för statens räkning. Den omständigheten att Larson verkat i olika grenar af administrationen synes mig ej heller böra utesluta honom från pension.

Vid jämförelse med de pensionsbelopp, som af Kungl. Maj:t och Riksdagen i liknande fall beviljats, synes mig det af järnvägsstyrelsen för Larson föreslagna, afrundadt till 2,100 kronor, vara skäligt. Jag erinrar i detta sammanhang, att, om Larson åtnjutit pension såsom ordinarie baningenjör af första klass med ett ålderstillägg, skulle hans pension vid 22 tjänstår uppgått till 2,520 kronor.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen medgifva,

att tjänstförrättande byråingenjören af första klass vid statens järnvägar Anders Henrik Larson må från och med månaden näst efter den, då hans anställning vid statens järnvägar upphör, under sin återstående lifstid åtnjuta en årlig pension från allmänna indragningsstaten till belopp af 2,100 kronor.

I denna hemställan förenade sig statsrådets öfriga ledamöter.

41:o.

Departementschefen, statsrådet Schotte anförde vidare:

Uti skrifvelse den 8 november 1911 har järnvägsstyrelsen gjort framställning om beredande af pension åt extra polismannen vid statens järnvägar Johan Jansson.

Järnvägsstyrelsen har uti ifrågavarande skrifvelse anført följande.

[18.]
*Pension åt
extra polis-
mannen vid
statens järn-
vägar
J. Jansson.*

Genom ett mellan järnvägsstyrelsen och magistraten i Örebro, å ena, samt Jansson, å andra sidan, den 27 maj 1872 upprättadt kontrakt antogs Jansson, efter samtidigt härmed erhållet entledigande från innehavande tjänst vid poliskåren i Örebro, att från och med den 16 juni samma år tjänstgöra såsom poliskonstapel vid järnvägsstationen i Örebro; och skulle Jansson härför af statens järnvägar uppbära ett arfvode af fyrtiotvå riksdaler riksmünt i månaden. Janssons hufvudsakliga göromål skulle enligt kontraktet bestå däri, att han vid de tider, då bantåg ankomme till eller afginge från stationen, äfvensom vid andra tillfällen, såsom vid extra tåg, marknader och folksamlingar, då hans tjänstbiträde af stationsbefälet påkallades, vara å stationen tillstädes och inom gränserna för poliskonstapels verksamhet vidmakthålla ordningen å stationsområdet. Enligt kontraktet kunde såväl magistraten som stationsbefälet i Örebro uppsäga Jansson från hans befattning, och skulle han tre månader efter uppsägningen af magistraten entledigas från befattningen.

Under år 1898 höjdes Janssons arfvode till 75 kronor för månad, hvarjämte bestämdes, att Jansson skulle åtnjuta beklädnadsersättning med ett belopp af 10 kronor i månaden.

Jansson, som är född den 29 januari 1842, är emellertid nu på grund af sin höga ålder urständsat att behörigen sköta sina tjänståligganden. Enligt meddelande till järnvägsstyrelsen har magistraten i Örebro den 3 juni 1911 uppsagt Jansson från hans befattning, men har Jansson i afbidan på ordnandet af frågan om beredande af pension åt honom fått kvarstå i tjänsten. Under den tid, Jansson såsom polisman tjänstgjort vid statens järnvägar, har han, enligt hvad af vederbörande distriktsbefäl intygats, fullgjort sina åligganden med nit och plikttrohet.

Med hänsyn härtill och då vid några tillfällen under de senare åren Riksdagen, på därom af Kungl. Maj:t framställda nådiga propositioner, beviljat pensioner åt personer, som, ehuru icke anställda i ordinarie tjänst, emellertid under längre tid med goda vitsord förrättat arbete för statens järnvägars räkning, nämligen 1906 till extra ordinarie kontorskrifvaren vid statens järnvägar Lars Jönsson samt 1909 till extra ordinarie kontorskrifvarna vid samma järnvägar Gustaf Wilhelm Segerman och Carl Adolf Unander, har styrelsen ansett sig böra göra framställning om utverkande af pension åt Jansson.

Med stöd af det anförda har styrelsen hemställt, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva, att Jansson må från och med månaden näst efter den, då hans anställning vid statens järnvägar upphör, under sin återstående lifstid åtnjuta en årlig pension å allmänna

indragningsstaten till belopp af 500 kronor, motsvarande ungefär hälften af hans årsinkomst från statens järnvägar.

Till följd af nådig remiss har statskontoret afgifvit utlåtande i ärendet af den 23 november 1911 och därvid tillstyrkt bifall till järnvägsstyrelsens framställning.

*Departements-
chefen.*

Då af hvad järnvägsstyrelsen anfört framgår, att staten under nära 40 år tagit Janssons arbetskraft i anspråk, synes det mig, som borde staten, när hans kraft sålunda i statens tjänst förbrukats, bereda honom ett understöd under hans återstående lifstid. I enlighet med denna uppfattning hafva, såsom järnvägsstyrelsen äfven framhållit, vid några tillfällen pensioner af Kungl. Maj:t och Riksdagen beviljats åt personer, som visserligen icke innehaft ordinarie anställning i statens järnvägars tjänst, men under lång tid plikttroget utfört arbete för dess räkning.

Vid jämförelse med de pensionsbelopp, som i sådana fall beviljats, synes mig det af järnvägsstyrelsen nu för Jansson föreslagna vara skäligt.

På grund häraf får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva,

att extra polismannen vid statens järnvägar Johan Jansson må från och med månaden näst efter den, då hans anställning vid statens järnvägar upphör, under sin återstående lifstid åtnjuta en årlig pension från allmänna indragningsstaten till belopp af 500 kronor.

I denna hemställan förenade sig statsrådets öfriga ledamöter.

Hvad statsrådet uti de under punkterna 40 och 41 häröfvan omförmälda ärenden hemställt behagade Hans Maj:t Konungen i nåder gilla och bifalla; och skulle protokollsutdrag härom öfverlämnas till finansdepartementet för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ur protokollet:

Gustaf Pripp.

*Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30
december 1911.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Berg anförde vidare:

Med anledning af en utaf musikaliska akademien gjord underdånig framställning förklarades enligt nådigt beslut den 19 mars 1909 akademiens kamrerare, professorn Johan Fridolf Book, hvilken ingått på 1908 års lönestat för nämnda akademi samt uppnått en ålder af 73 år och räknade mer än 35 tjänstår, berättigad att från och med månaden näst efter den, hvori han på grund af erhållet afsked komme att frånträda kamrerarbefattningen, under sin återstående lifstid från tionde hufvudtiteln förslagsanslag till pensionering af civila tjänstinnehafvare uppbära pension till belopp af 2,780 kronor årligen att utgå enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension den 11 oktober 1907.

Bihang till Riksd. prot. 1912. 1 Saml. 1 Afd.

[33.]

*Pension åt
läraren i
violinspelning
vid musik-
konservatoriet,
professorn
J. F. Book.*

Book, hvilken, enligt hvad musikaliska akademien upplyst, den 26 mars 1909 af akademien beviljats afsked från kamrerarbefattningen, har emellertid kvarstått vid af honom sedan många år tillbaka bestridd befattning såsom biträdande lärare i violinspelning vid musikkonservatoriet. Han önskar emellertid nu lämna denna anställning och har därför i en till akademien ingifven ansökning hemställt, att akademien ville hos Kungl. Maj:t göra framställning om pension åt honom i egenskap af biträdande lärare från den tid, han erhöle entledigande från nämnda lärarbefattning.

Med anledning af denna ansökning har akademien till Kungl. Maj:t ingifvit en den 30 november 1911 dagtecknad underdånig skrifvelse, däri akademien anfört, bland annat, följande:

Uti sin berörda ansökning, vid hvilken fogats prästbetyg och läkarbetyg, hade Book förmålt, att han, efter att hafva höstterminen 1870, månaderna april och maj 1871 samt höstterminen 1871 tjänstgjort såsom vikarierande lärare i violinspelning vid musikkonservatoriet, den 8 februari 1872 förordnats till biträdande lärare i ämnet samt att han — med undantag för tiden från och med den 1 december 1901 till den 1 juni 1902, från och med den 1 september 1910 till och med den 19 oktober 1910 samt från och med den 18 februari 1911 till och med den 11 mars 1911 och från och med den 3 april 1911 till slutet af vårterminen 1911, hvilka tider han på grund af sjukdom åtnjutit ledighet — oafbrutet på grund af upprepade förordnanden uppehållit biträdande lärarbefattningen med i regel sju, undantagsvis åtta eller sex timmars tjänstgöring i veckan och fortfarande innehade densamma äfvensom att han vid akademiens senaste sammankomst anhållit att på grund af hög ålder ej mera komma i åtanke vid förordnande af biträdande lärare.

Akademien, som i ärendet hört sin läroverksstyrelse, ville, med vitsordande af riktigheten utaf de af Book sålunda meddelade uppgifter, nu till nådig pröfning öfverlämna detta ärende; och ville akademien därvid till en början erinra, att Book under en tid af nära aderton och ett halft år varit anställd som akademiens kamrerare samt att, enligt hvad Book i bifogadt intyg meddelat, han ägde årligen uppbära, förutom förberörda statspension å 2,780 kronor, från hofkapellets pensionsinrättning 1,200 kronor, från dramatiska och musikaliska artisternas pensionsförening 400 kronor samt från artisternas och litteratörernas pensionsförening 300 kronor men att han, då han afginge från befattningen som biträdande lärare, icke härutöfver hade några inkomster.

Den omständigheten, att Book sålunda både från statsverket och från annat håll åtnjöte vissa pensionsförmåner, syntes emellertid akademien icke böra lägga hinder i vägen för honom att erhålla någon dylik förmån jämväl i sammanhang med ifrågavarande lärarbefattning. Såsom ett synnerligt talande skäl härför tillåte sig akademien framhålla, att befattningen af Book så godt som utan afbrott uppehållits under den ovanligt långa tiden af fyrtio år, hvarjämte kunde nämnas, att han under större delen af 1870-talet tillika såsom tillförordnad lärare meddelat undervisning i den dåvarande s. k. artistklassen. Aflöningsförmånerna, i hvilka icke ingått någon slags förhöjning i förhållande till tjänstetidens långvarighet, hade under nästan hela den tid, befattningen af Book bestridts, varit skäligen obetydliga.

Hvad beträffade det sätt, hvarpå Book skött sina åligganden, ville akademien intyga, att han under sin långa tjänstetid städse med berömvärdt nit och skicklighet bestridt sin ifrågavarande befattning.

I fråga om tillförene meddelade beslut om pension åt innehafvare af biträdande lärarbefattning tillåte sig akademien erinra därom, att sedan akademien i underdånig skrifvelse den 28 september 1905 anhållit om aflåtande af proposition till Riksdagen om beviljande åt tre biträdande lärarinnor vid musikkonservatorium af pension. Kungl. Maj:t enligt skrifvelse den 16 juni 1906, i öfverensstämmelse med beslut af samma års Riksdag, förklarat bemälda tre lärarinnor hvar för sig berättigade till pension å allmänna indragningsstaten till belopp, hvilka för en hvar af dem motsvarade aflöningsförmånerna med afdrag af tjugu procent.

Då den tjänstgöringsskyldighet, hvilken ålegat Book såsom biträdande lärare, uppgått i regel till sju lektionstimmar i veckan med en aflöning, som alltsedan den nya staten trädde i tillämpning beräknats efter 150 kronor för veckotimme per år och alltså utgjort 1,050 kronor om året, skulle i öfverensstämmelse med ofvanberörda den 16 juni 1906 meddelade nådiga beslut pensionen för ifrågavarande befattning, hvilken Book med 1911 års utgång komme att frånträda, utgöra 840 kronor årligen.

Då emellertid, med hänsyn till stadgandena i § 16 3:o) och 4:o) af gällande pensionslag, sådana dessa lydde enligt lagen den 17 juni 1908, pensionen för biträdande lärarbefattningen icke syntes böra bestämmas till högre belopp, än att denna pension tillsammans med den till Book nu utgående statspensionen uppginge till 3,000 kronor, hemställde akademien, att Kungl. Maj:t ville till 1912 års Riksdag aflåta nådig proposition om beviljande å allmänna indragningsstaten af pension åt Book i hans egenskap af biträdande lärare till belopp af 220 kronor årligen att utgå från och med år 1912.

På grund af nådig remiss har statskontoret den 13 december 1911 i detta ärende afgifvit underdånigt utlåtande, däri anförts följande:

Med erinran att 1911 års Riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag beviljat f. d. professorn vid konsthögskolan O. P. U. Arborelius, hvilken i sådan egenskap ägde rätt till pension enligt civila pensionslagen, en tilläggspension vid afgang från innehafvande öfverlärarbefattningen vid tekniska skolan i Stockholm med belopp, som skulle hafva tillkommit honom, därest pensionslagens bestämmelser gällt äfven för sistnämnda befattning, ansåge sig statskontoret kunna tillstyrka framställning till Riksdagen om beredande af tilläggspension åt Book i hans egenskap af biträdande lärare vid musikkonservatoriet.

Enligt nådiga beslutet den 19 mars 1909 hade Book för sin kamrerarbefattning erhållit hel pension med 2,780 kronor, och hade därvid för fyllande af erforderliga 35 tjänstår tagits i beräkning dels hans 18 år såsom kamrerare, dels ock 17 år af hans tjänstetid såsom biträdande lärare vid musikkonservatoriet. Af Books hela tjänstetid i sistnämnda egenskap eller 41 år återstode således 24 år, hvilka kunde räknas honom till godo för den nu ifrågasatta pensionen. Enligt pensionslagen erfordrades emellertid 25 år för hel pension såsom lärare vid musikkonservatorium. Med tillämpning af nämnda lags bestämmelser och då Books aflöning såsom lärare utgjort 1,050 kronor, skulle pensionsunderlaget blifvit 700 kronor och den

afkortade pensionen uppgått till $\frac{24}{25}$ af detta belopp eller 672 kronor, hvaraf vid det förhållande, att Book enligt pensionslagen förut åtnjöt pension till belopp af 2,780 kronor, endast $\frac{1}{3}$ eller efter föreskrifven afrundning 230 kronor skulle enligt pensionslagens 16 § utgå såsom pension för hans lärarbefattning.

Under åberopande af hvad i detta ärende förekommit och då stadgandet i 16 § 4 mom. i pensionslagen, såsom jämväl statskontoret funnit, icke synes gifva anledning till att sammanlagda beloppet af till Book utgående pensioner af statsmedel icke skulle få öfverstiga 3,000 kronor, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva,

att biträdande läraren i violinspelning vid musikkonservatoriet, professorn Johan Fridolf Book må från och med månaden näst efter den, under hvilken han frånträdtt eller frånträder sin ifrågavarande befattning vid musikkonservatoriet, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp af 230 kronor.

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter, i nåder bifalla, och skulle utdrag af protokollet härom tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ur protokollet:

Carl Fredr. Lagerfelt.

*Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13
januari 1912.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Petersson, anförde vidare.

I en till Kungl. Maj:t ställd, af styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet med underdånig skrifvelse den 2 mars 1911 öfverlämnad ansökning har vaktmästaren vid centralanstaltens kemiska laboratorium Lars Henrik Klang anhållit att vid fyllda 67 lefnadsår komma i åtnjutande af pension, motsvarande hans nuvarande aflöning.

[34.]
*Pension åt
vaktmästaren
vid central-
anstalten för
jordbruks-
försök
L. H. Klang.*

Vid ansökningen har fogats *dels* frejdbetyg, utvisande att Klang är född den 28 januari 1846, *dels* afskrift af utdrag ur det mindre akademiska konsistoriets i Uppsala protokoll den 11 januari 1883, utvisande, att Klang från den 1 september 1876 såsom vaktmästare vid institutionen för allmän och analytisk kemi på ett plikttroget, redbart och i alla afseenden berömligt sätt skött sina åligganden samt att han på ansökan erhållit afsked från och med den 1 juli 1883, *dels* ock ett af föreståndaren för centralanstaltens afdelning för landtbrukskemi professor H. G. Söderbaum den 28 februari 1911 utfärdadt intyg, att Klang sedan den 1 juli 1883 tjänstgjort som vaktmästare först vid landtbruksakademiens kemiska laboratorium och, efter dettas införlifvande med centralanstalten, vid anstaltens afdelning för landtbrukskemi, där

han fortfarande vore anställd, samt att Klang under denna sin tjänstgöring städse ådagalagt berömvärd plikttrohet och redbarhet samt med utmärkt skicklighet fullgjort sina åligganden; och har professor Söderbaum tillika på det varmaste förordat ansökningen.

I sin ofvannämnda skrifvelse har styrelsen för centralanstalten framhållit, att Klang, som den 28 januari 1913 skulle fylla 67 år, då komme att i 37 år hafva varit i statens eller med statsmedel uppehållen anstalts tjänst, samt på det sätt tillstyrkt bifall till Klangs ansökning, att honom måtte beredas en årlig pension från den tid, då han fyllt 67 år, utgående med ett årligt belopp af 736 kronor motsvarande 80 procent af hans aflöningsförmåner, som bestode af 800 kronor årligt arfvode och bostadsförmån, värderad till 120 kronor.

Statskontoret har i underdånigt utlåtande den 27 mars 1911 funnit någon pension böra beredas Klang efter hans afgang från tjänsten efter uppnående af den för civila tjänstemän i allmänhet enligt pensionslagen stadgade pensionsålder af 67 år. Beträffande pensionsbeloppet ansåge statskontoret högre belopp icke kunna ifrågasättas, än det, som enligt pensionslagens bestämmelser skulle hafva tillkommit sökanden, därest nämnda lag varit å honom tillämplig, eller alltså två tredjedelar af hans sammanlagda aflöningsförmåner, bestående af arfvode å 800 kronor och bostadsförmån, värderad till 120 kronor; och komme pensionsbeloppet enligt sådan beräkning och efter afrundning till närmast högre tiotal att utgöra 620 kronor.

Statskontoret hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva, att sökanden finge från och med månaden näst efter den, hvarunder han efter uppnådd ålder af 67 år erhöles entledigande från sin vaktmästarsyssla, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af sexhundra tjugu kronor.

*Departements-
chefen.*

På grund af hvad sålunda förekommit och då jag beträffande pensionens belopp ansluter mig till den af statskontoret uttalade mening, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgifva,

att vaktmästaren Lars Henrik Klang må från och med månaden näst efter den, hvarunder han efter uppnådd ålder af 67 år erhåller entledigande från sin nu innehavande vaktmästarsyssla, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 620 kronor.

Statsrådets öfriga ledamöter förenade sig i denna hemställan.

Departementschefen, statsrådet Petersson, anförde vidare.

I anledning af från vaktmästaren vid landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp, Nils Vilhelm Thulin, gjord framställning har styrelsen för nämnda institut i underdånig skrifvelse den 10 augusti 1911 med bifogande af frejdbetyg, utvisande att Thulin vore född den 6 juli 1843, hemställt om aflåtande af nådig proposition om beredande af en årlig pension å 800 kronor till Thulin att utgå från månaden efter den, då han erhöles afsked från sin befattning vid institutet.

Till stöd för sin hemställan har styrelsen anført följande.

Thulin, som sedan år 1867 innehaft plats såsom vaktmästare vid institutet, har under denna långa tid tjänstgjort dels vid laboratoriet samt vid fysiska och botaniska afdelningen, dels såsom förrådsförvaltare och uppsyningsman öfver den öfriga betjäningen, och därunder städse med nit och samvetsgrannhet skött sina åligganden och visat ett i allo hedrande uppförande. Hans löneförmåner hafva de senare åren utgjorts af en kontant lön af 1,000 kronor samt fri bostad, bränsle och lyse, tillsammans beräknadt till ett belopp af omkring 200 kronor, eller således af en sammanlagd årlig inkomst af 1,200 kronor. Då han emellertid endast efter hand uppnått dessa lönevillkor, hafva de under årens lopp icke varit sådana, att han kunnat aflägga något för sin ålderdom, och ej heller har här, såsom fallet ofta är i städerna, tillfälle till någon extra förtjänst varit att tillgå.

Då han nu vid en så framskriden ålder och efter en så ovanligt lång och väl vitsordad tjänstetid vid en statsinstitution kände sig behöfva lämna sin plats, vore han sålunda för sitt uppehälle hänvisad att söka understöd af allmänna medel, och styrelsen vågade därför hysa den förhoppning, att Kungl. Maj:t ville behjärta hans ansökan, hvarjämte styrelsen ansåge, att i förhållande till hans nuvarande lönevillkor en pension af 800 kronor ungefär torde motsvara sedvanliga pensionsvillkor.

Efter nådiga remisser har ifrågavarande ansökan i underdåniga utlåtanden tillstyrkts den 23 september 1911 af landtbruksstyrelsen och den 16 oktober 1911 af statskontoret.

På grund af hvad sålunda förekommit hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgifva, *Departements-*
chefen.

att vaktmästaren Nils Vilhelm Thulin må från månaden näst efter den, hvarunder han erhåller afsked från sin anställning vid landtbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp, under sin återstående listid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp af 800 kronor.

Statsrådets öfriga ledamöter förenade sig i denna hemställan.

[35.]

*Pension åt
vaktmästaren
vid landt-
bruks- och
mejeriinsti-
tutet vid
Alnarp
N. V. Thulin.*

[36.]

*Pension åt
förra port-
vakten hos
landtmäteri-
styrelsen och
ekonomiska
kartverket,
änkan
Johanna
Karolina
Jonsson.*

Departementschefen, statsrådet Petersson, anförde vidare.

I underdånig skrifvelse den 27 oktober 1911 har landtmäteri- styrelsen gjort framställning om beredande af pension å 200 kronor åt förra portvakten hos landtmäteristylelsen och ekonomiska kartverket, änkan Johanna Karolina Jonsson, född Bergstedt.

Änkan Jonsson, som vore född den 17 oktober 1827, hade alltså uppnått en ålder af 84 år. Under en tid af omkring 46 år allt sedan våren 1865 hade hon varit portvakt i det hus, som disponerades af landtmäteristylelsen och ekonomiska afdelningen af rikets allmänna kartverk, till dess hon vid slutet af mars månad år 1911 på grund af sjukdom och tilltagande ålderdomssvaghet måst lämna sin anställning och därmed åtföljande förmåner, bestående af kontant årlig ersättning till belopp af 150 kronor jämte fri bostad med vedbrand och lyse. I öfrigt hade hon, så länge krafterna räckte, bidragit till sitt uppehälle genom annat arbete. På senare åren hade hon åtnjutit hjälp af sin son, men sedan han numera råkat på obestånd, kunde hon icke vidare af honom påräkna någon egentlig hjälp i ekonomiskt afseende. Och då hon saknade andra anhöriga och icke kunde göra några besparingar samt alltså vore i fortsatt behof af understöd, hade landtmäteristylelsen funnit sig böra tillmötesgå af henne hos styrelsen framställd begäran om åtgärders vidtagande för beredande af understöd åt henne.

Enligt bifogadt läkarintyg är änkan Jonsson på grund af förlamning i ena benet och ålderdomssvaghet oförmögen att försörja sig själf.

Statskontoret, som efter nådig remiss afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet, har icke haft annat att erinra mot landtmäteristylelsens framställning, än att då änkan Jonsson vid afgangsen med mars månads slut 1911 från sin portvaktssyssla genom särskildt nådigt beslut tillerkänts en gratifikation å 200 kronor, motsvarande den föreslagna pensionen för ett år, pensionen torde böra utgå först från och med april månad 1912.

*Departements-
chefen.*

På grund af hvad i ärendet förekommit hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgifva,

att förra portvakten hos landtmäteristylelsen och ekonomiska kartverket änkan Johanna Karolina Jonsson, född Bergstedt, må från och med april månad 1912 under sin återstående lifstid uppbära en årlig pension af 200 kronor att utgå från allmänna indragningsstaten.

Statsrådets öfriga ledamöter instämde i denna hemställan.

Departementschefen, statsrådet Petersson anförde, vidare.

Uti en till Kungl. Maj:t ställd skrift har änkan efter förre domänintendenten i Kronobergs län Henrik Jakob Ljungbeck, Eva Ljungbeck, född Karlsson, i underdånighet anhållit, att Kungl. Maj:t tacktes hos Riksdagen göra framställning om beviljande åt henne af en årlig pension af omkring 800 kronor eller eljest det belopp, Kungl. Maj:t funne för godt föreslå. Till stöd för sin ansökning har änkan Ljungbeck framhållit, bland annat, att åt hennes man beviljats pension från och med år 1905 till belopp af 2,000 kronor samt att hon själf vore vid framskriden ålder. I öfrigt åberopade hon åtskilliga den underdåniga ansökningen vidfogade prästbevis och intyg äfvensom den efter hennes aflidne man upprättade boupp-teckning, af hvilka handlingar inhämtas, att mannen afidit den 19 april 1911, att änkan Ljungbeck vore född den 21 mars 1847, att efter hennes bemålde man i boet förefunnes en brist af 2,725 kronor 6 öre och att den aflidne såsom stärbhusdelägare efterlämnat, förutom sökanden, en son och tre döttrar, att änkan Ljungbeck vore genom sjukdom oförmögen att genom arbete förvärfva sitt uppehälle, att hon ej kunde för sitt framtida underhåll påräkna hjälp och understöd från sina barn, enär dessa ansåges oförmögna att om henne draga försorg, och att hon befunne sig i sådana ekonomiska förhållanden, att hon skulle nödgas för sin existens anlita allmänna fattigvården, därest henne ej komme att beviljas pension.

Efter härå erhållen nådig remiss har domänstyrelsen i utlåtande den 17 november 1911 anført följande.

Framlidne domänintendenten Ljungbeck var född den 27 maj 1837. Efter aflagd examen för inträde i rikets rättegångsverk hade han år 1864 antagits till auskultant i hofrätten öfver Skåne och Blekinge samt år 1868 befordrats till vice häradshöfding. Under åren 1867—1874 hade Ljungbeck hållit sammanlagdt 17 lagtima ting och 14 allmänna tingssammanträden samt under 3 år och 2 månader förestått domar-ämbete och under nära 4 månader borgmästarämbetet i Växjö. År 1874 hade han förordnats att tillsvidare förestå länsnotarietjänsten inom Kronobergs län, hvilken tjänst han utöfvat under 9 månader. Under år 1875 hade han bestridt landsssekreterartjänsten i samma län under 7½ månader. På särskild uppmaning hade Ljungbeck därefter öfvergått till den från år 1878 nyinrättade domänintendentsbefattningen i länet. För denna befattning, med hvilken följde skyldighet att hos länsstyrelsen föredraga förekommande mål och ärenden rörande kronans egendomar, hade då utgått en årlig aflöning af 4,500 kronor. I anledning af domänintendentsbefattningarnas omläggning från och med år 1884 hade af-

[37.]

*Pension åt
förre domän-
intendenten
H. J. Ljung-
becks änka
Eva Ljung-
beck, född
Karlsson.*

löningen sänkts till 2,600 kronor. Under en följd af år hade Ljungbeck erhållit det till biträde för domängöromålens uppehållande hos länsstyrelsen anvisade statsanslag. Från den 1 oktober 1892 hade han endast uppburit det med befattningen förenade arvodet, som vid hans afskedstagande år 1905 utgjort 2,500 kronor. Då hade Ljungbeck, efter att hafva i 40 år varit i statens tjänst, däraf 28 år som domänintendent, erhållit en årlig pension af 2,000 kronor enligt ett af Kungl. Maj:t och Riksdagen år 1905 särskildt fattadt beslut. Vid behandlingen af denna pensionsfråga hade domänstyrelsen framhållit, att Ljungbeck skulle, för den händelse att fullmakt å domänintendentsbefattningen meddelats enligt de grunder, som i allmänhet gällde för erhållande af pension för civila tjänstinnehafvare, haft rätt till pension å allmänna indragningsstaten. Den omständigheten att domänintendentsbefattningarna uppehölles endast på förordnande borde enligt domänstyrelsens uppfattning, därest vederbörande helt och hållet och under största delen af sin lefnad ägnat sig åt statens tjänst, icke tillmätas afgörande betydelse, så mycket mindre som Ljungbeck, då han, öfvergifvande annan statstjänst, hvilken antagligen skulle förskaffat honom en större och säkrare inkomst, af intresse för saken först ägnat sina krafter åt detta håll, knappast kunnat förutse, att befattningen ej med tiden skulle komma på ordinarie stat.

Om befattningen kommit på stat, hade dess innehafvare efter domänstyrelsens förmodan säkerligen blifvit berättigad till inträde i civilstatens pensionsinrättning och Ljungbeck därigenom satts i tillfälle att sörja för sin änkas uppehälle, men då sådant mot berättigadt antagande ej blifvit fallet och då Ljungbecks aflöningsförmåner och pension icke varit så stora, att de lämnat honom tillfälle att göra några besparingar för att trygga sin makas bärgning efter hans död, ansåge domänstyrelsen billigheten kräfva, att staten bidroge till att trygga sökanden mot att under sin återstående lifstid lida nöd, och tillstyrkte förty styrelsen nådigt afseende å sökandens framställning.

Till följd af remiss har statskontoret den 11 december 1911 i nu förevarande ärende afgifvit underdånigt utlåtande och därvid med hänsyn till det förhållandet, att domänintendenten Ljungbecks anställning i statstjänst icke varit af beskaffenhet, att han kunnat genom inbetalning till någon af staten understödd kassa bereda sin änka något bidrag till hennes uppehälle, samt, i betraktande jämväl af föreliggande omständigheter i öfrigt, ansett, att något årligt understöd af statsmedel billigtvis borde beredas sökanden så länge hon förblefve änka. Med erinran att Riksdagen år 1910 beviljat en pension å 500 kronor till änkan efter

fiskeriagenten A. H. Krüger, hvilken enligt Riksdagens beslut åtnjutit pension till enahanda belopp af 2,000 kronor, som Ljungbeck fått sig beviljadt, och då ett pensionsbelopp af 500 kronor äfven för sökanden syntes statskontoret skäligt, hemställde statskontoret, att åt sökanden måtte beviljas en årlig pension å femhundra kronor.

Åberopande hvad sålunda i detta ärende förekommit, hemställer *Departements-*
chefen. jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgifva,

att förre domänintendenten Henrik Jakob Ljungbecks änka Eva Ljungbeck, född Karlsson, må å allmänna indragningsstaten från och med maj månad 1911 räknadt under sin återstående listid, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förblifver, åtnjuta en årlig pension af 500 kronor.

Statsrådets öfriga ledamöter förenade sig uti den af föredraganden sålunda gjorda hemställan.

Departementschefen, statsrådet Petersson, anförde vidare.

På extra stat under tionde hufvudtiteln har Riksdagen för år 1912 uppfört ett förslagsanslag af 4,000 kronor för utdelande af tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare, under villkor att understöd ej finge tilldelas annan än den, som styrkte sig vara i behöfvande omständigheter och antingen erhållit afsked med pension från allmänna indragningsstaten till belopp understigande 500 kronor, eller ock under år 1908 erhållit afsked med afkortad pension från anslaget till pensionering af civila tjänstinnehafvare, samt att i afseende å understödets storlek skulle iakttagas, att detsamma jämte den utgående pensionen icke finge tillsammans öfverstiga 500 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t uti skrifvelse den 22 juni 1911 meddelat domänstyrelsen detta till kännedom samt för vederbörandes underrättande, har domänstyrelsen genom utfärdadt cirkulär, som tillställts en hvar f. d. kronojägare, som uppbar pension understigande 500 kronor, lämnat dem, som enligt nyssberörda villkor kunde vara berättigade till erhållande af understöd, tillfälle att inom viss tid inkomma med till Kungl. Maj:t ställda ansökningar om dylikt understöd, åtföljda af bevis, som styrkte, att de sökande vore i behöfvande omständigheter.

Med underdånigt utlåtande den 13 november 1911 har domänstyrelsen till Kungl. Maj:t öfverlämnat i anledning däraf inkomna sådana ansökningar från 40 pensionerade kronojägare. Efter inhämtande af

[47.]

*Tillfälliga
understöd åt
pensionerade
kronojägare.*

yttrande af statskontoret har Kungl. Maj:t den 15 december 1911 tilldelat 38 af de sökande understöd med tillhopa 3,895 kronor.

Äfven för år 1913 synes mig för enahanda ändamål ett förslagsanslag böra uppföras på extra stat under tionde hufvudtiteln. Rörande anslagets storlek torde det ej vara sannolikt, att det kommer att öfverstiga sistberörda belopp. Åtskilliga af understödstagarna äro mycket ålderstigna och de till understöd berättigades antal torde komma att sjunka med hvarje år. Ett förslagsanslag å 4,000 kronor bör under alla förhållanden vara tillfyllest. Någon ändring i villkoren för rätt att komma i åtnjutande af understöd af förevarande slag ifrågasätter jag ej.

Under åberopande häraf får jag i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att å extra stat under tionde hufvudtiteln för år 1913 uppföra ett förslagsanslag af 4,000 kronor för utdelande af tillfälliga understöd åt pensionerade kronojägare, under villkor att understöd ej må tilldelas annan än den, som styrker sig vara i behöfvande omständigheter och antingen erhållit afsked med pension från allmänna indragningsstaten till belopp understigande 500 kronor, eller ock under år 1908 erhållit afsked med afkortad pension från anslaget till pensionering af civila tjänstinnehafvare, samt att i afseende å understödets storlek iakttages, att detsamma jämte den utgående pensionen icke må tillsammans öfverstiga 500 kronor.

I denna hemställan förenade sig statsrådets öfriga ledamöter.

Hvad statsrådet sålunda uti härofvän upptagna ärenden hemställt behagade Hans Maj:t Konungen bifalla med föreskrift tillika, att utdrag af protokollet skulle tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörandet af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ur protokollet:

Erland Falk.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 1 december 1911.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSVÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

[41, 43.]
Ang.
extra anslag
dels till upp-
rätthållande
af arméns
pensions-
kassas egen
pensionering
med fast-
ställda
pensions-
belopp samt
till fyllnads-
pensioner,
dels ock till
utdelande af
tillfälliga
understöd åt
afskedade
under-
officerare och
vederlikar vid
armén.

Departementschefen, statsrådet Bergström, anförde härefter:

»Den 17 november 1911 föredrog jag i underdånighet frågan om ett under tionde hufvudtiteln upptaget extra anslag till förstärkning af statsbidraget till pensionering af änkor och barn efter befäl och underbefäl med vederlikar vid armén.

Jag anhåller nu att få anmäla öfriga på landtförsvarsdepartementets föredragning beroende extra anslag under samma hufvudtitel, nämligen: anslaget till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp samt till fyllnadspensioner och anslaget till utdelande af tillfälliga understöd åt afskedade underofficerare och vederlikar vid armén.

Anslaget till arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp samt till fyllnadspensioner.

I en följd af år har Riksdagen å extra stat beviljat ett förslagsanslag dels till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering och dels till fyllnadspensioner i enlighet med de af Riksdagen godkända grunder för sådana pensioners utgående. År 1907 fastställdes detta anslag till 2,350,000 kronor, med hvilket belopp det sedermera årligen beviljades, till dess 1911 års Riksdag, på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, hvari påvisades, att anslaget under de senare åren hvarje år öfverskridits med afsevärda belopp, höjde anslaget till 2,850,000 kronor. Liksom föregående år tillförbands pensionskassan att till gengäld under anslagsåret afstå de densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsafgifterna.

Direktionen öfver arméns pensionskassa har nu uti underdånig skrifvelse den 25 oktober 1911 anmält, att utgifterna å anslaget för år 1910 utgjort 2,785,968 kronor 56 öre och för år 1911 kunde antagas komma att uppgå till omkring 2,897,000 kronor samt år 1912 öfverstiga 2,900,000 kronor. Direktionen har därför hemställt, att å extra stat för år 1913 måtte för ändamålet beviljas ett förslagsanslag å 2,900,000 kronor.

Arméförvaltningen har instämt i denna hemställan.

Anslaget till utdelande af tillfälliga understöd åt afskedade underofficerare och vederlikar vid armén.

Uti den till 1907 års Riksdag aflåtna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen att å extra stat under tionde hufvudtiteln för år 1908 uppföra ett förslagsanslag af 34,360 kronor för utdelande af tillfälliga understöd åt afskedade underofficerare och vederlikar vid armén under villkor:

att understöd ej måtte tilldelas annan än den, som styrkt sig vara i behöfvande omständigheter och före år 1902 erhållit afsked med pension från arméns pensionskassa eller, på grund af punkt 8 i nådiga cirkuläret den 22 juni 1877, från allmänna indragningsstaten, samt att i afseende å understödets belopp iakttoges, att för den,

hvilken pension och fyllnadspension icke uppginge till 200 kronor, understödet icke måtte tillsammans med pensionen och fyllnadspensionen öfverstiga 300 kronor, och att till annan pensionär understöd icke måtte utgå med högre belopp än 100 kronor eller tillsammans med pension och fyllnadspension öfverstiga 600 kronor.

Berörda framställning blef af Riksdagen bifallen.

Då det för hvarje år erforderliga anslagsbeloppet för nu ifrågasvarande ändamål är beroende på antalet understödsbehöfvande underofficerare och storleken af deras pensioner, anbefalldes direktionen öfver arméns pensionskassa i nådigt bref den 18 oktober 1907 att årligen till Kungl. Maj:t aflämna uppgift angående det anslagsbelopp, som för nästföljande år kunde beräknas för ifrågasvarande ändamål erforderligt med hänsyn till de under löpande året utbetalda belopp samt de understödstagare, som under året aflidit eller eljest såsom behöriga sökande afgått.

På grundvalen af dylika uppgifter, som därefter årligen infordrats, har Eders Kungl. Maj:t sedermera äskat och Riksdagen för åren 1909, 1910, 1911 och 1912 å extra stat beviljat ett förslagsanslag å respektive 34,360, 30,620, 28,131 och 26,231 kronor.

Uti underdånig skrifvelse den 25 oktober 1911 har nu *direktionen öfver arméns pensionskassa* meddelat, att af de personer, som år 1910 vid beräkning af anslagsbehovet för år 1912 upptagits såsom eventuella sökande af understöd från detta anslag, 22 aflidit. Högsta möjliga understödsbelopp, verkliga eller beräknade, hade för dessa uppgått till sammanlagdt 2,100 kronor. Direktionen ansåge därför, att ifrågasvarande anslag för år 1913 borde uppföras med allenast 24,131 kronor.

Då det icke torde vara något att erinra emot förevarande framställningar, får jag i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen att under riksstatens tionde hufvudtitel å extra stat för år 1913 bevilja

dels ett förslagsanslag af 2,900,000 kronor, att användas såväl till upprätthållande af arméns pensionskassas egen pensionering med fastställda pensionsbelopp, mot skyldighet för pensionskassan att afstå de för året densamma tillkommande vederlag för de till statsverket indragna rusthållsafgifterna, som ock till fyllnadspensioner i enlighet med fastställda grunder för sådana pensioners utgående,

dels ock ett förslagsanslag af 24,131 kronor för utdelande af tillfälliga understöd åt afskedade underofficerare och vederlikar vid armén

i enlighet med de af Kungl. Maj:t med 1907 års Riksdag bestämda grunder.»

Till denna departementschefens, af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall; och skulle utdrag af protokollet härom tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel.

Ex protocollo:

Ali Söderhjelm.

Riksdags- och revisionskostnader. Räntor å statsskulden.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans
Maj:it Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13
januari 1912.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet friherre Adelswärd, anförde vidare:
Jag tillåter mig nu anmäla frågan om anvisande af anslag å riks-
staten till riksdags- och revisionskostnader m. m. äfvensom till betalning
af räntor å statsskulden m. m.

Bihang till Riksd. prot. 1912. 1 Saml. 1 Afd.

I skrifvelse den 7 december 1911 med förslagsberäkningar rörande riksgäldskontorets inkomster och utgifter för år 1913 m. m. hafva fullmäktige i riksgäldskontoret meddelat, att 1913 års förslagsanslag till riksdags- och revisionskostnader samt aflöningar m. m. beräknats till ett belopp af 1,418,000 kronor samt att räntorna å statsskulden för samma år beräknas komma att uppgå till 22,694,000 kronor.

Med afseende å de nya lånebehof, som för år 1913 göra sig gällande och i fråga om hvilka jag har för afsikt att senare i dag göra vederbörliga underdåniga framställningar, torde utöfver hvad af fullmäktige i riksgäldskontoret angifvits såsom erforderligt för betalning af räntorna å statsskulden böra för ändamålet beräknas ytterligare 1,000,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att

dels för bestridande af riksdags- och revisionskostnader m. m. för år 1913 anvisa ett förslagsanslag å 1,418,000 kronor,

dels ock för betalning af räntor å statsskulden m. m. för samma år anvisa likaledes ett förslagsanslag å 23,694,000 kronor.

Hvad departementschefen sålunda hemställt biträdades af statsrådets öfriga ledamöter och blef af Hans Maj:t Konungen gilladt och godkänt.

Ur protokollet:
Gunnar Schumacher.

Utgifter för kapitalökning.

Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 januari 1912.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSSVÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Sedan frågorna om statsverkets verkliga utgifter blifvit på föredragning af vederbörande departementschefer pröfvade, anhöll chefen för finansdepartementet, statsrådet friherre Adelswärd att få anmäla de frågor, som berörde regleringen af statens

utgifter för kapitalökning.

Hvad först angick

statens affärsverksamhet,

erinrade departementschefen, att Kungl. Maj:t på civildepartementets (se *bil. 1* vid detta protokoll) och jordbruksdepartementets (se *bil. 2*) föredragning förut denna dag beslutit aflåtande till Riksdagen af följande framställningar, nämligen:

Bihang till Riksd. prot. 1912. 1 Saml. 1 Afd. 1 Häft.

Postverket.

- [1.] att för inköp af inventarier för postverkets behof för år 1913 anvisa ett anslag af 266,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 125,000 kronor (*bil. 1* sid. 2);

Telegrafverket.

- [2.] dels medgifva,
Inköp och bebyggande af fastigheter. att för telegrafverkets räkning må inköpas lägenheten Åkestorp n:r 1 i Boden för en köpeskilling af 3,700 kronor samt lägenheterna Fredriksro n:r 2 och Västervik n:r 1 därstädes för en köpeskilling af tillhopa 1,000 kronor, och att å den tomt, som skulle bildas af nämnda lägenheter, må uppföras en förrädsbyggnad för en kostnad, ej öfverstigande 11,300 kronor; samt
att å telegrafverket tillhörig tomt i Karlshamn må uppföras en telegrafstationsbyggnad, inrymmande jämväl lokaler för postkontoret i staden, för en kostnad, ej öfverstigande 325,000 kronor;
dels ock för år 1913 anvisa till inköp och bebyggande af fastigheter för telegrafverkets räkning ett anslag af 500,000 kronor (*bil. 1* sid. 7);

- [3.] att för inköp af stationsinventarier för telegrafverkets behof för år 1913 anvisa ett anslag af 100,000 kronor (*bil. 1* sid. 11);
Inköp af stationsinventarier.

- [4.] att för fortsatt utveckling af statens telegraf- och telefonväsende för år 1913 anvisa ett anslag af 4,000,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna beloppet (*bil. 1* sid. 14);
Fortsatt utveckling af statens telegraf- och telefonväsende (lånedel).

- [5.] dels att för anordnande af telefonförbindelse med Gottland beräkna ett anslag för år 1913 af 900,000 kronor;
Telefonförbindelse dels med Gottland (lånedel) och dels med Holmön. dels ock att för anordnande af telefonförbindelse med Holmön beräkna ett anslag för år 1913 af 14,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna sistnämnda belopp (*bil. 1* sid. 22);

Statens järnvägar.

att till utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens redan trafikerade järnvägar för år 1913 anvisa ett belopp af 2,447,600 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 600,000 kronor (*bil. 1* sid. 22);

[6.]

Nya byggnader och anläggningar vid statens järnvägar.

att, i afvaktan på den proposition, som kan komma att aflåtas angående anslag till vissa byggnader vid Järfva, Mjölby och Uppåkra stationer, för ändamålet beräkna ett anslag för år 1913 af 442,000 kronor (*bil. 1* sid. 52);

[7.]

Byggnader och anläggningar vid vissa statsbanestationer.

att för inköp af mark, som erfordras för utvidgning af vissa järnvägsstationer, för år 1913 anvisa ett anslag af 300,000 kronor (*bil. 1* sid. 52);

[8.]

Anslag till markförvärf (lånemedel).

att för nya inventarier och ökad förlag vid statens järnvägar anvisa ett anslag för år 1913 af 2,000,000 kronor (*bil. 1* sid. 53);

[9.]

Anslag till nya inventarier m. m.

att för år 1913 till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade järnvägar bevilja ett anslag af 3,000,000 kronor (*bil. 1* sid. 53);

[10.]

Ny rullande materiel för statens järnvägar (lånemedel).

att för fullföljande af vissa åtgärder för underlättande af arméns strategiska uppmarsch för år 1913 bevilja ett anslag af 100,000 kronor (*bil. 1* sid. 55);

[11.]

Anslag till åtgärder för underlättande af arméns strategiska uppmarsch.

att, i afvaktan på den proposition, som kan komma att aflåtas angående fortsättande af arbetet med utläggande af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m. för ändamålet beräkna ett anslag för år 1913 af 2,900,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 1,250,000 kronor (*bil. 1* sid. 55);

[12.]

Utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna m. m. (lånemedel).

[13.] att för fortsättande af arbetet med utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Göteborg och Alingsås och därmed sammanhängande arbeten för år 1913 anvisa ett belopp af 1,100,000 kronor (*bil. 1* sid. 56);

Utläggning af dubbelspår mellan Göteborg och Alingsås (låne-medel).

[14.] att för år 1913 anvisa dels till fortsättande af statsbanan Järna—Norrköping ett anslag af 3,200,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att däraf förskottvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 500,000 kronor (*bil. 1* sid. 56);

Anslag till vissa statsbanebyggnader (låne-medel).

dels till fortsättning af statsbanan Ulriksfors—Volgsjön ett anslag af 2,000,000 kronor (*bil. 1* sid. 60);

dels ock för fortsättande af statsbanan Älfsby—Piteå ett anslag af 1,200,000 kronor (*bil. 1* sid. 61);

[15.] att till fortsättning af statsbanan Veittijärvi—Karungi—Matarengi för år 1913 anvisa ett anslag af 900,000 kronor (*bil. 1* sid. 61);

Fortsättning af statsbanan Veittijärvi—Karungi—Matarengi (låne-medel).

[16.] att, i afvaktan på den proposition, som kan komma att afåtas rörande anläggande af en statsbana från Sveg till Brunflo, för ändamålet beräkna ett anslag för år 1913 af 500,000 kronor (*bil. 1* sid. 63);

Statsbana Sveg—Brunflo (låne-medel).

[17.] att såsom tilläggsanslag för redan utförda anläggningar vid Trälleborgs ångfärjestation för år 1913 anvisa ett belopp af 37,300 kronor (*bil. 1* sid. 63);

Tilläggsanslag för anläggningarna vid Trälleborgs ångfärjestation (låne-medel).

[18.] att utaf det af Riksdagen för uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älf och i sammanhang därmed anläggning af järnväg mellan Gällivare och Porjus samt för öfriga erforderliga åtgärder i och för införande af elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen beviljade anslaget å 21,500,000 kronor för år 1913 anvisa ett belopp af 800,000 kronor (*bil. 1* sid. 64);

Införande af elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen (låne-medel).

Statens vattenfallsverk.

att af det utaf Riksdagen för anläggning af en ny farled mellan Vänersborg och Göteborg beviljade anslaget å 22,800,000 kronor för år 1913 anvisa ett belopp af 4,500,000 kronor (*bil. 1* sid. 77);

[19.]
Anslag för anläggning af ny farled mellan Vänersborg och Göteborg (låne medel).

att för år 1913 anvisa ett belopp af 1,500,000 kronor att enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t meddelar, användas för anläggning af ledningar, afsedda att distribuera elektrisk energi från statens kraftverk vid Trollhättan, samt för därmed sammanhängande arbeten, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 500,000 kronor (*bil. 1* sid. 79);

[20.]
Ledningar för distribuering af elektrisk energi från Trollhättan (låne medel).

att för inköp af inventarier för Trollhätte kraftverk för år 1913 anvisa ett anslag af 125,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 75,000 kronor (*bil. 1* sid. 80);

[21.]
Inköp af inventarier för Trollhätte kraftverk (låne medel).

att utaf det af Riksdagen för uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älf och i sammanhang därmed anläggning af järnväg mellan Gällivare och Porjus samt för öfriga erforderliga åtgärder i och för införande af elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen beviljade anslaget å 21,500,000 kronor för år 1913 anvisa ett belopp af 3,040,000 kronor (*bil. 1* sid. 82);

[22.]
Anslag för uppförande af kraftstation vid Porjusfallen (låne medel).

att af det af Riksdagen för anläggande af ett statens kraftverk vid Älfkarleby beviljade anslaget å 9,210,000 kronor för år 1913 anvisa ett belopp af 2,150,000 kronor (*bil. 1* sid. 83);

[23.]
Anslag för anläggning af ett statens kraftverk vid Älfkarleby (låne medel).

att för år 1913 anvisa ett belopp af 1,500,000 kronor, att, enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t meddelar, användas för anläggning af ledningar, afsedda att distribuera elektrisk energi från statens kraftverk vid Älfkarleby, samt för därmed sammanhängande arbeten, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 500,000 kronor (*bil. 1* sid. 84);

[24.]
Ledningar för distribuering af elektrisk energi från Älfkarleby (låne medel).

Statens domäners fond.

[25.] att för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark för år 1913 anvisa ett anslag af 800,000 kronor (*bil. 2 sid 2*);
Inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark.

[26.] att i afbidan på den nådiga proposition i ämnet, Kungl. Maj:t kan komma att förelägga Riksdagen, för påbörjande och fortsättande af byggnadsföretag afseende bostäder åt jägmästarna i vissa revir, tills vidare för år 1913 beräkna ett anslag af 49,000 kronor (*bil. 2 sid. 4*).
Kostnader för byggnadsföretag afseende jägmästarbostäder.

Beträffande de sålunda för år 1913 ifrågasatta anslagen för fortsatt utveckling af statens telegraf- och telefonväsende, för anordnande af telefonförbindelse med Gottland, för inköp af mark för utvidgning af vissa järnvägsstationer, för anskaffande af ny, rörlig materiel vid statens järnvägar, för fortsättande af arbete med utläggande af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer äfvensom mellan Göteborg och Alingsås och därmed sammanhängande arbeten, för fortsättande af statsbanorna Järna—Norrköping, Ulriksfors—Volgsjön, Älfsby—Piteå och Veittijärvi—Karungi—Matarengi, för anläggande af en statsbana från Sveg till Brunflo, för anläggningar vid Trelleborgs ångfärjestation, för uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älf och i sammanhang därmed anläggning af järnväg mellan Gällivare och Porjus samt för öfriga erforderliga åtgärder i och för införande af elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen [18 och 22], för anläggning af en ny farled mellan Vänersborg och Göteborg, för anläggning af ledningar afsedda att distribuera elektrisk energi från statens kraftverk vid Trollhättan och vid Älfkarleby och för därmed sammanhängande arbeten, för inköp af inventarier för Trollhätte kraftverk samt för anläggande af ett statens kraftverk vid Älfkarleby hemställde föredragande departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgifva,

att hvart och ett af dessa anslag finge utgå af lånemedel.

Vid bifall härtill skulle alltså af sammanlagda beloppet — 40,370,900 kronor — af samtliga för nu ifrågavarande statsregleringsperiod erforderliga anslag till utgifter för statens affärsverksamhet ett belopp af 33,652,300 kronor bestridas af lånemedel.

Vidkommande därefter

statens utlåningsfonder

erinrade departementschefen till en början om Kungl. Maj:ts på jordbruksdepartementets föredragning (bil. 2 sid. 4) förut fattade beslut att föreslå Riksdagen

Odlingslåne-, egnahemslåne-, fiskerilåne-, norrländska nyodlings- och jordförmedlingsfonderna.

att, i afbidan på de nådiga propositioner angående den för en hvar [27—31.] af nedannämnda fonder under år 1913 erforderliga kapitalökning, Kungl. Maj:t kan komma att förelägga Riksdagen, såsom kapitalökning under år 1913 tillsvidare beräkna:

*Kapital-
ökning af
odlingslåne-
fonden m fl.
utlånings-
fonder.
(lånemedel).*

för odlingslånefonden	kronor	485,000: —
» egnahemslånefonden	»	7,500,000: —
» fiskerilånefonden	»	116,000: —
» norrländska nyodlingsfonden	»	170,000: —
» jordförmedlingsfonden	»	800,000: —

Härefter anförde departementschefen:

Handtverkslånefonden.

På därom af Kungl. Maj:t gjord framställning har Riksdagen enligt skrifvelse den 3 juni 1910

[32.]

dels beslutit,

*Om ökning af
fonden för
befrämjande
af handverk
och därmed
jämförlig
mindre
industri
(lånemedel).*

att en särskild fond å 200,000 kronor skulle inrättas för befrämjande af handverk och därmed jämförlig mindre industri, från hvilken fond, efter pröfning af Kungl. Maj:t, i mån af tillgång lån finge tilldelas Sveriges handtverksorganisation, som förklarar sig villig att i egenskap af låneförmedlare utlämna låneunderstöd till handtverkare och mindre industriidkare för anskaffande af arbetsmaskiner, motorer och andra dyrbarare arbetsredskap;

att inflytande räntor å de från fonden utlämnade lån finge ingå till fonden för att tillsammans med fondens öfriga tillgångar användas för det med fonden afsedda ändamål;

att riksgäldskontoret skulle bemyndigas att för ändamålet under år 1911 i mån af behof tillhandahålla statskontoret ett belopp af högst 50,000 kronor; samt

att för lån, som af Kungl. Maj:t sålunda beviljades, skulle gälla vissa af Riksdagen godkända allmänna villkor och bestämmelser;

dels medgifvit, att Kungl. Maj:t ägde meddela de ytterligare föreskrifter, som i afseende å ifrågavarande lånerörelse kunde finnas erforderliga;

dels ock för år 1911 å riksstatens sjunde hufvudtitel beviljat ett extra anslag å 2,000 kronor, att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att tilldelas låneförmedlaren såsom bidrag till betäckande af de för honom genom lånerörelsen uppkommande förvaltningskostnader och andra direkta utgifter.

Den 16 december 1910 har Kungl. Maj:t utfärdat nådig kungörelse angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från fonden för befrämjande af handverk och därmed jämförlig mindre industri.

Vidare har, likaledes på därom af Kungl. Maj:t gjorda framställningar, Riksdagen enligt skrifvelse den 24 maj 1911,

dels, till ökning af förenämnda fonds kapital, för år 1912 anvisat ett anslag af 75,000 kronor, att utgå af lånemedel,

dels beslutit, att af inflytande räntor å de från fonden utlämnade lån skulle från och med samma år det belopp, som kunde återstå, sedan kostnaderna för fondens förvaltning blifvit från räntorna bestridda, tillföras statsverket,

dels ock, såsom bidrag till täckande af de för Sveriges handtverksorganisation i egenskap af förmedlare af utlåningen från ifrågavarande lånefond uppkommande förvaltningskostnader äfvensom af andra utaf låneförmedlingsverksamheten härflytande direkta utgifter för handtverksorganisationen, för år 1912 beviljat ett anslag å 2,000 kronor, att utgå direkt af fondens afkastning.

Med underdånig skrifvelse den 21 november 1911 har nu kommerskollegium öfverlämnat en till Kungl. Maj:t ställd, till kollegium inkommen skrift af den 19 i samma månad, däri styrelsen för Sveriges handtverksorganisation uppgifvit, att för bedrifvande af ifrågavarande lånerörelse under år 1913 torde, enligt hvad nu kunde antagas, erforderas anvisandet af ett kapitalökningsanslag å 25,000 kronor. Vid denna

beräkning hade tagits i betraktande, att det helt säkert komme att vid årsskiftet 1912—1913 finnas något nämnvärdt belopp af 1912 års anslag odisponeradt, ehuru väl på grund af inkomna låneansökningar då af handtverksorganisationen lyftadt, alldeles såsom fallet torde blifva vid årsskiftet 1911—1912.

Med stöd af hvad sålunda anförts har styrelsen gjort underdånig framställning om vidtagande af åtgärder för anvisande för år 1913 af 25,000 kronor, att användas såsom låneunderstöd till handtverkare och mindre industriidkare för anskaffande af arbetsmaskiner, motorer och andra dyrbarare arbetsredskap.

Därjämte har styrelsen anhållit, det tacktes Kungl. Maj:t i samband med förberörda åtgärder åstadkomma anvisande för år 1913 af förvaltningsbidrag till samma belopp, som hittills för hvarterdera af åren 1911 och 1912 anvisats, eller 2,000 kronor, att tilldelas Sveriges handtverksorganisation för det fall, att organisationen äfven under 1913 finge sig anförtrodd förmedlingen af låneunderstöd ur fonden i fråga.

I sin berörda underdåniga skrifvelse den 21 november 1911 har kommerskollegium för egen del anført, att beträffande den verksamhet, Sveriges handtverksorganisation såsom förmedlare af lån från ifrågasvarande fond utöfvat under år 1911 — det första för hvilket medel funnits tillgängliga för ändamålet — kollegium inhämtat, bland annat, att under tiden från årets början till den 19 november 21 särskilda låneunderstöd till ett sammanlagdt belopp af 32,300 kronor utlämnats till handtverkare och mindre industriidkare. En del till handtverksorganisationen inkomna låneansökningar vore under pröfning eller hvilande i afbidan på vidare åtgärder från vederbörande lånesökandes sida. Handtverksorganisationens styrelse hade för afsikt att under år 1911 till fullo lyfta det för samma år till fonden afsatta beloppet, 50,000 kronor. Det vore med hänsyn ej mindre till den under året vunna erfarenheten rörande lånerörelsen i fråga än äfven till det jämförelsevis stora belopp, 75,000 kronor, som för år 1912 anvisats till ökning af fondens kapital, som styrelsen för handtverksorganisationen ansåg ett belopp af allenast 25,000 kronor lämpligen böra tillföras fonden år 1913. Kollegium funne icke anledning till någon erinran i afseende härå eller beträffande förevarande framställning i öfrigt och hemställde förty om bifall till densamma.

I likhet med kommerskollegium tillstyrker jag hvad af styrelsen för Sveriges handtverksorganisation föreslagits. Men då de medel, som erfordras för täckande af fondens löpande utgifter, d. v. s. de för låne-

förmedlaren genom lånerörelsen uppkommande förvaltningskostnader och andra direkta utgifter, icke skola utgå af anslag, anvisade på riksstaten, utan af fondens afkastning, torde Eders Kungl. Maj:t, i likhet med hvad som föregående år ägt rum, böra i särskild proposition föreslå Riksdagen att såsom bidrag till ifrågavarande ändamål jämväl för år 1913 bevilja ett anslag å 2,000 kronor, att utgå direkt af fondens afkastning; och kommer jag att härom framdeles göra framställning.

På grund af hvad sålunda anförts och då jag icke har något att erinra i fråga om storleken af det belopp, som enligt styrelsens för Sveriges handtverksorganisation förslag år 1913 skulle tillföras fonden och som torde böra utgå af lånemedel, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till ökning af fondens för befrämjande af handtverk och därmed jämförlig mindre industri kapital för år 1913 anvisa ett anslag af 25,000 kronor, att utgå af lånemedel.

Slutligen vill jag erinra om nedannämnda, af Eders Kungl. Maj:t på civildepartementets (*bil. 1*) föredragning förut denna dag beslutade framställningar till Riksdagen, nämligen:

Fond för bibanor i vissa delar af riket.

[33.] att för afsättning till fonden för att underlätta åstadkommande af bibanor inom vissa delar af riket i rikstaten för år 1913 upptaga ett belopp af 1,000,000 kronor (*bil. 1* sid. 87);

Afsättning till fond för bibanor i vissa delar af riket (lånemedel).

Järnvägslånefonden.

[34.] att för afsättning till järnvägslånefonden i riksstaten för år 1913 upptaga ett belopp af 1,500,000 kronor (*bil. 1* sid. 87);

Anslag till järnvägslånefonden (lånemedel).

Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby.

[35.] att för afsättning till lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby för år 1913 anvisa ett anslag af 200,000 kronor (*bil. 1* sid. 87).

Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby. (lånemedel).

Beträffande ofvanberörda anslag för ökning af odlingslåne-, egnahemslåne-, fiskerilåne-, norrländska nyodlings- och jordförmedlingsfondernas kapital, för afsättning till fonden för att underlätta åstadkommande af bibanor inom vissa delar af riket, för afsättning till järnvägs-lånefonden samt för afsättning till lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgifva,

att hvart och ett af dessa anslag må utgå af lånemedel.

Af hvad jag nu anført framgår, att, under förutsättning af statsmakternas bifall till hvad därutinnan föreslagits, samtliga utgifterna, tillsammans 11,796,000 kronor, å 1913 års riksstat för statens utlåningsfonder komma att täckas af lånemedel.

I riksstaten för hvart och ett af åren 1896—1911 har utom hufvudtitlarna afsatts ett belopp af 1,400,000 kronor, som tillgodoförts den enligt nådigt bref den 15 november 1895 under statskontorets förvaltning ställda

[36.]

Afsättning
till arbetar-
försäkrings-
fonden.

arbetarförsäkringsfonden.

Af skäl, som finnas omförmälda i de vid 1911 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollen öfver finansärenden den 30 december 1910 och den 13 januari 1911, anvisades af Riksdagen för år 1912 till ökning af arbetarförsäkringsfondens kapital ett till 2,525,000 kronor afrundadt anslag. I nämnda belopp ingick *dels* kapitalafsättning med samma belopp, som dittills årligen afsatts, eller 1,400,000 kronor *och dels* för år 1912 beräknad afkastning från fonden 1,300,000 kronor, dock minskad med summan, 179,500 kronor, af de å sjätte hufvudtiteln uppförda anslagen för statens bidrag till fiskares försäkring, för upprätthållande af riks-försäkringsanstaltens verksamhet samt till ersättning åt postsparbanken för dess bestyr med uppbörd och utbetalningar för riks-försäkringsanstalten, hvilka anslag alla afsågo ändamål, som dittills tillgodosetts af fondens intressemedel. Med tillämpning vid beräkningen af utgifterna för år 1913 för ökning af fondens kapital af enahanda grunder, som sålunda tillämpats för år 1912, torde — då i de af Eders Kungl. Maj:t förut denna dag godkända inkomstberäkningar för år 1913 afkastningen från fonden under samma år upptagits till 1,380,000 kronor samt under sjätte hufvudtiteln upptagits anslag för tillgodosendandet af nyssnämnda ändamål till sammanlagdt

belopp af 190,000 kronor — således i nu ifrågavarande afseende böra anvisas skillnaden mellan 1,380,000 kronor och 190,000 kronor eller 1,190,000 kronor samt därutöfver 1,400,000 kronor eller sammanlagdt 2,590,000 kronor, ett belopp, som synes böra afrundas till 2,600,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till ökning af arbetarförsäkringsfondens kapital för år 1913 anvisa ett anslag af 2,600,000 kronor.

[37.] I afseende å de medel, som för nu ifrågavarande statsreglerings-
Afbetalning å period böra utgå för
statsskulden.

afbetalning å statsskulden,

hafva fullmäktige i riksgäldskontoret i skrifvelse den 7 december 1911 meddelat mig, att utbetalningarna under år 1913 för amortering å statsskulden i enlighet med gällande bestämmelser beräknats till sammanlagdt 6,349,000 kronor.

Med anledning häraf hemställer jag slutligen, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen,

att för år 1913 anvisa ett anslag å 6,349,000 kronor att tillhandahållas riksgäldskontoret för afbetalning å statsskulden.

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla; och behagade Hans Maj:t Konungen på statsrådets tillstyrkan härjämte förordna, att nu anmälda för statsregleringen erforderliga handlingar skulle tillställas Riksdagens vederbörande utskott.

Ur protokollet:

Gunnar Schumacher.

Bil. 1.

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 13 januari 1912.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 BERG,
 BERGSTRÖM,
 friherre ADELSWÄRD,
 PETRÉN,
 STENSTRÖM,
 LARSSON,
 SANDSTRÖM.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Schotte anförde vidare:
I enlighet med den af Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen sist-
lidna år godkända uppställning af riksstaten anhåller jag få anmäla de
anslag, som erfordras för kapitalökning för de till civildepartementet
hörande affärsdrifvande verk och produktiva fonder.

Bihang till Riksd. prot. 1912. 1 Saml. 1 Afd. 1 Häft.

Postverket.

[1.] Såsom Eders Kungl. Maj:t behagade erinra sig har i utgifts-
 Inköp af in- staten för postverket funnits ett anslag till inköp och underhåll af
 ventarier. inventarier, hvilket under åren 1905—1910 upptagits till 225,000 kronor.

I enlighet med den nya uppställning af riksstaten, som under sist-
 lidet år genomfördes, uppdelades förenämnda anslag i två särskilda titlar:
 »inköp af inventarier» och »underhåll af inventarier». Till inköp af
 inventarier anslogs för år 1912 125.000 kronor.

I skrifvelse den 7 november 1911 med förslag till inkomstberäkning
 och stat för driftkostnader för postverket för år 1913 m. m. har general-
 poststyrelsen nu anmält behovet af anslag till inköp af inventarier för
 postverket.

Styrelsen meddelar därvid, att för distrikts- och lokalförvaltningarna
 torde under år 1913 för möblering af åtskilliga nya postkontorslokaler
 inom postverkets, telegrafverkets och riksbankens byggnader samt för
 möbler och inventarier åt postanstalterna i öfrigt komma att åtgå samman-
 lagdt omkring kr. 95,000; —

Af generalpoststyrelsen bestridas emellertid direkt
 kostnaderna för åtskilliga genom persedelförrådets försorg
 anskaffade inventarier och effekter, såsom kassaför-
 varingsrum, blankettskåp, postväskor, breflådor m. m.
 samt för behöfliga inventarier inom styrelsens egna
 lokaler. Dessa kostnader kunna för år beräknas till
 sammanlagdt omkring » 46,000: —

Tillhopa kr. 141,000: —

Emellertid meddelar styrelsen, att för år 1913 af särskild anledning
 erfordras ytterligare medel. Styrelsen är nämligen betänkt på att under
 de närmaste åren inom hufvudstaden öfvergå till posttransporternas
 verkställande medelst automobiler. I Göteborg har, enligt hvad styrelsen
 meddelar, sådan trafik redan införts, och har resultatet däraf såväl i
 ekonomiskt afseende som med hänsyn till posttransporternas snabbare
 fullgörande utfallit gynnsamt. Automobilerna i Göteborg drifvas medelst
 benzinmotorer. Försök med sådana postautomobiler hafva för några år
 sedan äfven anställts i Stockholm, men som automobilfabrikationen då
 ännu ej nått den utveckling som för närvarande, ansågs för postverket
 ekonomiskt fördelaktigast att låta anstå med posttransporternas om-
 läggning för automobiltrafik, intill dess större erfarenhet vunnits på
 ifrågavarande område.

[1.]

På framställning af postdirektören i Stockholms distrikt har emellertid styrelsen nu med hänsyn till de synnerligen fördelaktiga upplysningar, som erhållits angående i Berlin och Köpenhamn verkställda försök med begagnande af elektromobiler vid postbefordran, träffat aftal om förhyrande af en elektromobil för användning försöksvis vid vissa posttransporter i Stockholm, för att därigenom må kunna utrönas, om, oaktadt härstädes rådande ofördelaktigare terrängförhållanden, elektromobiltrafik lämpar sig vid postbefordran inom hufvudstaden. Försökstiden blir fyra månader från början af december 1911. Om försöket utfaller tillfredsställande, är, enligt det träffade aftalet, styrelsen berättigad att öfvertaga automobilen med tillhörande två batterier samt batterivagn för ett pris af sammanlagdt 11,850 kronor, hvarvid dock af erlagda hyresafgifter $\frac{7}{10}$ afdragas.

Ifall elektromobildrift anses böra införas, vore afsedt, att beträffande underhållet af chassis med gummiringar samt ackumulatorer skulle tillämpas i hufvudsak samma bestämmelser, som i sådant hänseende antagits af tyska och danska postverken. Dessa bestämmelser innehålla, att underhållet öfvertages af leverantören af elektromobilerna, och afse att alltid hålla det fastställda antalet vagnar i driftfärdigt skick, så att den planerade trafiken kan ordentligt genomföras. Ersättningen därför skulle utgå med visst belopp, i ett för allt, per tillryggalagd kilometer.

Antalet elektromobiler, som i förekommande fall blefve erforderligt för posttransporterna i Stockholm, har af styrelsen beräknats till 10, däraf 6 med täckt karosseri och 750 kilograms bärkraft, 2 med flakkarosseri och samma bärkraft samt 2 med flakkarosseri och 1,500 kilograms bärkraft.

Styrelsen upplyser vidare, att kostnaderna för anskaffning af dessa elektromobiler med tillhörande batterier och batterivagnar m. m. enligt afgifvet anbud af Aktiebolaget Merkantila ingenjörbyrå i Stockholm, som är agent för Norddeutsche Automobil- und Motoren-Aktiengesellschaft, beräknats sålunda:

för 6 st. chassis med täckt karosseri, bärkraft 750 kg.,	
å kr. 8,500: —	kr. 51,000: —
» 2 » chassis med flakkarosseri, bärkraft 750 kg., å kr.	
8,300: —	» 16,600: —
» 2 » chassis med flakkarosseri, bärkraft 1,500 kg.,	
å kr. 9,300: —	» 18,600: —
» 6 » reservhjul med gummiringar å kr. 500: —	» 3,000: —
» 12 » batterier å kr. 1,650: —	» 19,800: —

Transport kr. 109,000: —

[1.]

	Transport kr. 109,000: —
för 12 st. batterivagnar à kr. 50: —	» 600: —
» 2 » likströmsomformaraggregat	» 3,300: —
» 2 » pådrag samt 2 st. motstånd	» 450: —
» 1 » omformartafla	» 1,200: —
» 14 » laddningstaflor à kr. 200: —	» 2,800: —
» öfrig maskinell inredning	» 1,750: —
» inredning af reparationsverkstad med verktyg	» 4,000: —
	Summa kr. 123,100: —

eller i rundt tal 125,000 kronor, inberäknadt kostnader för tull och frakt. För garage och reparationsverkstad kan plats beredas inom gårdsområdet till posthuset vid Vasagatan. Kostnaderna för därstädes för ändamålet erforderliga omändringsarbeten, hvilka styrelsen anser böra bestridas från annat anslag, hafva af styrelsen beräknats till endast omkring 3,500 kronor, ifall nuvarande stallar och vagnbod därtill användas.

Styrelsen meddelar vidare, att den nuvarande årliga kostnaden vid användande af hästar och skjutskarlar för posttransporterna inom Stockholm uppgår enligt gällande kontrakt till omkring 53,500 kronor, en kostnad som, med hänsyn till det mycket stora antal skjutsar, som dagligen fullgöras, enligt styrelsens uppgift kan anses jämförelsevis låg.

Vid eventuell omläggning till elektrisk drift torde, anför styrelsen härefter, den årliga driftkostnaden kunna beräknas sålunda:

aflöning till två montörer	kr. 3,500: —
» » en vid postverket anställd medhjälpare	» 1,080: —
underhåll af chassis med gummiringar och ackumulatorer, olja samt elektrisk strömförbrukning med beräkning af körda 163,000 km. per år à högst 22 öre per km	» 35,860: —
eller tillhoppa	kr. 40,440: —

Besparingen i driftkostnaden skulle sålunda blifva i rundt tal minst 13,000 kronor per år, hvarjämte styrelsen anser någon personalminskning kunna påräknas.

Styrelsen beräknar värdet af postverket tillhöriga posttransportvagnar, kärror och slädar med tillbehör, som nu användas i Stockholm, men som vid införande af automobiltrafik kunna tilldelas postkontor i landsorten, till omkring 12,000 kronor, hvilket belopp sålunda skulle kunna läggas till första årets besparingar. Nu utgående kostnader för reparationer af postverkets åkdon i Stockholm antager styrelsen uppgå till ungefär

samma belopp, som kan beräknas för sådant underhåll af karosserier (ommalning o. dyl.), som skulle komma att åligga postverket. [1.]

Styrelsen anför härefter, att, därest elektromobiler skulle vid profven befinnas icke lämpa sig för Stockholmsförhållandena och sålunda automobiler med benzinmotorer i stället böra anskaffas, inköpskostnaden kunde beräknas något lägre. Styrelsen förmodar dock, att besparingen ej blefve så betydande, enär svårighet torde möta att erhålla så fördelaktigt aftal angående underhåll m. m. som beträffande elektromobilerna. Dessutom kunde minskning i så fall ej påräknas i den för transporter behöfliga personalen, utan snarare ökning. Vid beräkning af anslagsbeloppet för inköp af automobiler anser styrelsen i allt fall på ofvan angifna grunder böra upptagas det eventuellt för anskaffande af elektromobiler behöfliga högre beloppet.

Med beräkning af ofvan först angifna utgiftsposter å tillhopa 141,000 kronor hemställer styrelsen, att anslaget till inköp af inventarier måtte för år 1913 sättas till i rundt tal 270,000 kronor.

Styrelsen antager emellertid, att det eventuellt torde blifva behöfligt för postverket att redan under år 1912 anskaffa en del af de automobiler, som för hufvudstaden vore afsedda, och anhåller därför, att af det å anslaget för år 1913 för inköp af automobiler beräknade beloppet få under år 1912 af postmedel förskjuta hvad som därunder kan blifva erforderligt att för ifrågavarande ändamål utgifva.

Styrelsen anmärker slutligen, att, då postverkets förslag till stater måste uppgöras så långt som fjorton månader innan staten skall börja tillämpas, det möter svårighet att någorlunda tillförlitligt bestämma det anslag, som för budgetåret kan komma att erfordras till inköp af inventarier. Det syntes styrelsen därför lämpligt, att ett dylikt anslag, såsom förut skett, sattes såsom *förslagsanslag* att af postverket förskjutas till ersättande af statskontoret.

Mot styrelsens hemställan om anslag till inköp af möbler och inventarier för ett belopp af 141,000 kronor har jag intet att erinra. Departements-
chefen.

Hvad härefter angår förslaget om anskaffande af automobiler för posttransporter i Stockholm förefaller äfven detta mig välbetänkt. Dock kan naturligtvis råda tvekan, om elektromobilerna med hänsyn till de svåra stigningar, som förekomma på flera ställen i Stockholm, äro den lämpligaste typen eller om bezinautomobiler äro att föredraga. Därvid bör äfven den omständigheten tagas i betraktande, att benzinautomobilerna kunna erhållas af svenskt fabrikat, under det att elektromobilerna åtminstone till de dyrbaraste delarna måste införskrifvas från utlandet.

[1.] Generalpoststyrelsen har på förfrågan upplyst, att priset för benzin-automobiler antagligen i medeltal skulle uppgå till ungefär 8,000 kronor stycket, eller något mindre än för elektromobilerna, hvadan anslaget skulle kunna något nedbringas. Driftkostnaden för benzinautomobilerna synes också att döma af erfarenheten från Göteborg vara något lägre än den, som beräknats för elektromobilerna. Enligt uppgift från danska postförvaltningen skulle driftkostnaderna ställa sig ungefär lika för de båda slagen. Styrelsen framhåller äfven benzinautomobilernas eldfara, som gifvetvis är att taga i betraktande, då det gäller posttransporter. Därjämte upplyser styrelsen, att elektromobilernas maskineri är så anordnadt, att föraren kan förhindra möjligheten för obehöriga personer att sätta automobilen i gång. Föraren kan därför ensam verkställa transporten, under det vid benzinautomobiler en särskild person i regel måste beräknas för tillsyn å automobilen. Styrelsen beräknar, att härigenom för transport med benzinautomobiler i Stockholm ett tiotal flera postvaktmästare måste anlitas än vid användning af elektromobiler.

Hvad styrelsen sålunda anfört har gifvit mig den uppfattningen, att elektromobilerna möjligen äro benzinautomobilerna öfverlägsna för poständamål och att därför anslaget ifråga, såsom styrelsen hemställt, bör beräknas så högt, att, om de försök med elektromobil, styrelsen påbörjat, vid sorgfällig pröfning anses utfalla fördelaktigt, elektromobiler kunna inköpas.

Slutligen ber jag att få anmärka, att det icke torde öfverensstämma med grunderna för riksstatens nya uppställning att låta utgifter för kapitalökning förskjutas af postmedel samt att den af generalpoststyrelsen omnämnda svårigheten att fjorton månader i förväg bestämma hvad som kan erfordras till inköp af inventarier är gemensam för alla statens affärsverk och torde kunna, utan att formen af förslagsanslag behöfver anlitas, afhjälpas genom att Eders Kungl. Maj:t erhåller rätt att under det år, som närmast föregår budgetsåret, förskjuta erforderligt belopp.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen.

att för inköp af inventarier för postverkets behof för år 1913 anvisa ett anslag af 266,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 125,000 kronor.

Telegrafverket.

I den vid 1907 års Riksdag framlagda byggnadsplanen för telegrafverket förutsattes, att summan af de under rubriken fastigheter upptagna beloppen skulle begränsas till 500,000 kronor om året.

Till inköp och bebyggande af fastigheter för telegrafverkets räkning anvisades emellertid för år 1912 ett anslag af 873,000 kronor.

Sistnämnda medel voro afsedda att användas på följande sätt:

[2.]
Inköp och
bebyggande
af fastig-
heter.

till stationsbyggnaden i Gäfle	kronor	60,000: —,
» » » Västerås	»	107,000: —,
» » » Örebro	»	131,000: —,
» » » Landskrona	»	100,000: —,
» » » Lund	»	100,000: —,
» inköp af tomt till telegrafverkets telefonstationsbyggnad i Orsa	»	2,000: —,
» likviderande af den från riksbanken inköpta fastigheten i Kristianstad	»	173,000: —,
» stationsbyggnad i Borås	»	200,000: —,

Summa kronor 873,000: —.

I skrifvelse den 24 november 1911 med förslag till beräkning af anslag för kapitalökning för år 1913 anför nu telegrafstyrelsen, att styrelsen för år 1913 anser sig kunna begränsa anslaget under utgiftstiteln inköp och bebyggande af fastigheter till 500,000 kronor. Detta belopp skulle fördela sig på nedan omförmälda olika byggnadsföretag.

Sedan Riksdagen år 1909 medgifvit, att å telegrafverket tillhörig tomt i *Landskrona* finge uppföras en telegrafstationsbyggnad, inrymmande jämväl lokaler för postkontoret i denna stad, för en kostnad, icke öfverstigande 260,000 kronor, samt i staten för år 1910 under rubriken fastigheter upptagits ett belopp af 100,000 kronor till detta byggnadsarbets påbörjande och till samma arbetes fortsättande ett belopp af 100,000 kronor upptagits som anslag för år 1912, har återstoden, 60,000 kronor, upptagits att utgå under år 1913.

Stationsbyggnad i Landskrona.

Riksdagen medgaf år 1910, att å telegrafverket tillhörig tomt i *Lund* finge uppföras en telegrafstationsbyggnad, tillika inrymmande lokaler för postkontoret i staden, för en kostnad, ej öfverstigande

Stationsbyggnad i Lund.

- [2.] 300,000 kronor, samt år 1911, att för samma stationsbyggnad finge användas ytterligare 50,000 kronor. Sedan i staten för år 1911 under rubriken fastigheter ett belopp af 63,300 kronor och i staten för år 1912 ett belopp af 100,000 kronor upptagits för detta byggnadsarbete, har till samma arbetes fortsättande ett belopp af 100,000 kronor upptagits i 1913 års statförslag.

Stations-
byggnad i
Örebro.

År 1910 medgaf Riksdagen, att å tomt i *Örebro*, som kunde komma att inköpas, finge uppföras en telegrafstationsbyggnad, tillika inrymmande lokaler för postkontoret i staden, för en kostnad, icke öfverstigande 450,000 kronor. Sedan behöfliga medel till inköp af lämplig tomt i nämnda stad blifvit af 1907 och 1910 års Riksdagar anvisade, har telegrafstyrelsen, jämlikt nådigt bemyndigande den 4 juli 1910, inköpt fastigheten, kvarteret n:r IV Söder i *Örebro*.

I staten för år 1911 upptogos under rubriken fastigheter ett belopp af 50,000 kronor för påbörjande af stationsbyggnaden i *Örebro*.

Till samma arbetes fortsättande har för år 1912 beviljats ett anslag af 131,000 kronor och för år 1913 upptagits ett belopp af 124,000 kronor.

Stationsbyggnad i
Borås.

Sedan Riksdagen år 1911 medgifvit, att å telegrafverket tillhörig tomt i *Borås* finge uppföras en telegrafstationsbyggnad, inrymmande lokaler jämväl för postkontoret i staden, för en kostnad, ej öfverstigande 400,000 kronor, samt till detta byggnadsarbetes påbörjande anvisat ett belopp af 200,000 kronor, har till fortsättande af samma stationsbyggnad ett belopp af 100,000 kronor upptagits att utgå under år 1913.

Stations-
byggnad i
Karlshamn.

Sedan 1909 års Riksdag medgifvit, att för telegrafverkets behof finge, efter Kungl. Maj:ts pröfning och godkännande, inköpas till byggnadstomt lämplig fastighet i *Karlshamn*, erhöll telegrafstyrelsen i nådigt bref den 18 juni 1909 bemyndigande att för en köpeskillning af 53,000 kronor inköpa tomterna n:r 115 A och 126 B vid Kungs- och Norra Torggatorna i kvarteret *Asien* i nämnda stad. Fastigheten, som omfattar en areal af 1,617 kvadratmeter, tillträdtes den 1 juli 1909.

På uppdrag af telegrafstyrelsen har arkitekten F. O. Lindström uppgjort förslagsritningar och kostnadsberäkningar för den stationsbyggnad, som skulle uppföras å den inköpta tomten.

Enligt förslagsskisserna skulle byggnaden uppföras i 3 våningar, af hvilka bottenvåningen delvis skulle entresoleras.

Bottenvåningen skulle innehålla lokaler för postkontoret, och har [2.] generalpoststyrelsen förklarat sig villig förhyra desamma.

I våningen en trappa upp skulle inrymmas telegrafstationens lokaler: telegrafapparatur, rum för stationsföreståndaren och dennes biträde m. m. samt öfverkoppling och undersökning för telefonstationen; dessutom två lägenheter om hvardera ett rum och kök.

Våningen två trappor upp skulle innehålla öfriga lokaler för telefonstationen.

Enligt gjorda beräkningar skulle byggnaden komma att innehålla 10,750 kubikmeter och betinga en kostnad af 325,000 kronor, hvarvid för byggnaden beräknats ett à-pris af 23 kronor för kubikmeter eller omkring 250,000 kronor samt för grundläggning och oförutsedda utgifter 75,000 kronor. Häraf har ett belopp af 100,000 kronor upptagits att utgå under år 1913.

Linjedirektören vid sjunde linjedistriktet, hvilket omfattar den nordligaste delen af landet, är placerad i Luleå, till hvilken stad också distriktets förråd är förlagdt. I *Boden* finnes dessutom ett mindre upplag för en del tyngre materiel. För detta upplag förhyres en magasinsbyggnad, belägen utanför samhället och på afsevärdt afstånd från järnvägsstationen. Med den omfattning, järnvägsnätet i öfre Norrland numera tagit, kommer allt större del af materielen att forslas på järnväg från förrådet till arbetsplatserna, och det blir af denna anledning angeläget att för undvikande af frakter fram och åter mellan Boden och Luleå förlägga det hufvudsakligaste af distriktsförrådet till Boden.

Förråds-
byggnad i
Boden.

Telegrafstyrelsen har därför sökt förvärfva någon välbelägen tomt i Boden för uppförande af nödig förrådsbyggnad. Detta har också lyckats, och har styrelsen erhållit för säljarna bindande anbud dels från Olof Åkesson angående lägenheten Åkestorp n:r 1 om 688 kvadratmeter för en köpeskilling af 3,700 kronor och dels från C. L. Stenbäck angående lägenheterna Fredriksro n:r 2 om 160 kvadratmeter samt Västervik n:r 1 om 86 kvadratmeter, eller tillsammans 246 kvadratmeter, för en köpeskilling af 1,000 kronor.

Den tomt, som skulle bildas af dessa lägenheter, utgör en trekant om 934 kvadratmeter och innehar det för ett förråd i Boden bästa möjliga läge invid järnvägen, 35 meter från lastkajen. Priset för tomten är beräknadt efter 2 kronor 85 öre för kvadratmeter, hvilket får anses skäligt, då tomter i närheten af denna för ett par år sedan såldes efter ett pris af 2 kronor 82 öre för kvadratmeter. Priset för själfva tomten har alltså beräknats till 2,661 kronor 90 öre, hvartill lagts värdet för

[2.] de å tomten befintliga byggnaderna, hvilket beräknats till 2,038 kronor 10 öre. Sammanlagda kostnaden för tomten skulle således blifva 4,700 kronor.

Å tomten skulle uppföras ett plåtskjul, som dock bör innehålla ett par eldstadsrum för förvaring af apparater m. m. Härtill skulle virket från de gamla husen användas. Enligt ett af en byggmästare i orten lämnadt approximativt anbud skulle kostnaden för denna byggnad uppgå till 10,300 kronor. Om härtil för oförutsedda kostnader lägges ett belopp af 1,000 kronor, skulle förrådsbyggnaden i Boden komma att draga en sammanlagd kostnad af 16,000 kronor, hvilket belopp upptagits att utgå under år 1913.

Departements-
chefen.

Mot telegrafstyrelsens förslag i hvad de afse fortsättandet af stationsbyggnaderna i Landskrona, Lund, Örebro och Borås har jag intet att anmärka.

I detta sammanhang ber jag att få erinra därom, att sedan styrelsen till Eders Kungl. Maj:t öfverlämnat ritningar till stationsbyggnaden i Borås, Eders Kungl. Maj:t den 1 september 1911 godkänt nämnda ritningar med vissa mindre ändringar, som af öfverintendents-ämbetet föreslagits.

Beträffande den föreslagna stationsbyggnaden i Karlshamn har behofvet däraf redan blifvit af Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen pröfvadt genom tidigare lämnadt bemyndigande att inköpa för ändamålet lämplig tomt. Mot de uppgjorda förslagsritningarna har jag intet att anmärka. Enligt hvad jag inhämtat hafva dessa ritningar, i hvad de afse post-lokalerna, af generalpoststyrelsen granskats och i hufvudsak godkända.

Mot förslaget till inköp af tomt i Boden samt uppförande därå af en förrådsbyggnad har jag ej heller något att erinra. Jag ber allenast att fa tillägga, att telegrafverket icke äger någon förrådsbyggnad i Luleå, utan för närvarande hyr ett magasin därstädes.

Under förutsättning af bifall till hvad jag sålunda föreslagit, skulle för inköp och bebyggande af fastigheter för telegrafverkets behof för år 1913 erfordras ett anslag af 500,000 kronor att användas på följande sätt:

till stationsbyggnaden i Landskrona	kronor	60,000: —,
» » » Lund	»	100,000: —,
» » » Örebro	»	124,000: —,
» » » Borås	»	100,000: —,
» » » Karlshamn	»	100,000: —,
» förrådsbyggnaden » Boden	»	16,000: —,

Summa kronor 500,000: —.

På grund af hvad jag sålunda anført får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen [2.]

dels medgifva,

att för telegrafverkets räkning må inköpas lägenheten Åkestorp n:r 1 i Boden för en köpesskilling af 3,700 kronor samt lägenheterna Fredriksro n:r 2 och Västervik n:r 1 därstädes för en köpesskilling af tillhopa 1,000 kronor, och att å den tomt, som skulle bildas af nämnda lägenheter, må uppföras en förrådsbyggnad för en kostnad, ej öfverstigande 11,300 kronor; samt

att å telegrafverket tillhörig tomt i Karlshamn må uppföras en telegrafstationsbyggnad, inrymmande jämväl lokaler för postkontoret i staden, för en kostnad, ej öfverstigande 325,000 kronor;

dels ock för år 1913 anvisa till inköp och bebyggande af fastigheter för telegrafverkets räkning ett anslag af 500,000 kronor.

För år 1912 hafva Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen, i enlighet med telegrafstyrelsens därom gjorda hemställan, beviljat dels såsom anslag under den till driftkostnaderna hörande omkostnadsstaten ett belopp å 20,000 kronor för underhåll af stationsinventarier, dels ock såsom anslag under titeln: utgifter för kapitalökning ett belopp af 100,000 kronor för inköp af stationsinventarier, eller sålunda för inköp och underhåll af stationsinventarier ett sammanlagdt belopp af 120,000 kronor. [3.]

**Inköp af
stationsin-
ventarier.**

I skrifvelse den 24 november 1911 med förslag till stat för telegrafverkets driftkostnader för år 1913 har nu telegrafstyrelsen anført, att af styrelsen enligt bemyndigande tillkallade sakkunniga, hvilka haft till uppdrag att afgifva förslag till ändrad bokföring vid telegrafverket, ansett lämpligast, att med år 1913 den förutvarande ordningen åter införas, så att äfven kostnader för nyanskaffning af stationsinventarier — hvarmed förstås möbler och husgeråd — föras såsom utgifter för verkets drift, liksom förhållandet alltid före år 1912 varit och beträffande verktygsinventarier ännu är. Nämnda sakkunniga, hvilka föreslagit, att verkets affärsdrift skall uppdelas i fyra rörelsegrenar: lokalnäten, interurbannätet, telegrafnätet och fastigheterna, hafva såsom skäl för sin åsikt anført hufvudsakligen, att med stationsinventariernas bibehållande

[3.]

såsom en särskild kapitalpost följde vid hvarje bokslut den svårigheten, att deras värde måste vid hvar och en af telegrafverkets många stationer fördelas på de olika rörelsegrenarnas kapital, då det gällde att finna vinstprocenten för hvar och en af rörelsegrenarna. Inom affärsvärlden vore det allmänt bruk, att värdet af sådana inventarier, som motsvarade telegrafverkets stationsinventarier, successivt afskrefves. Det förefölle, särskildt med stöd däraf, rätt naturligt att inom ett statens affärsdrifvande verk söka finna en anordning, som med undvikande af det nämnda fullständiga afskrifningsförfarandet gjorde det möjligt att sammanföra det kapital, som redan vore nedlagdt i hufvudsakligen möbler, med det öfriga i verkets anläggningar nedlagda kapitalet och att detta därefter fördelades på affärsdriftens rörelsegrenar. Ett sådant sammanförande måste synas så mycket mera naturligt, då man toge i betraktande, att all värderik materiel — apparater och annan — som inginge i anläggningarnas kapitalvärde, ej vore särskildt specificerad utan innefattades i vissa stora kapitalposter. Om den anordningen kunde genomföras, att stationsinventariernas värde, exempelvis vid utgången af år 1912, påfördes det i verket bundna kapitalet, och att därefter kostnader för såväl nyanskaffning som underhåll af stationsinventarier fördes såsom utgifter för verkets drift, skulle därigenom ej blott den i det föregående vidrörda olägenhet helt och hållet undvikas, utan också fördelen af afsevärd administrativ förenkling vinnas. I och med införandet af en sådan ordning bortfölle nämligen den hittillsvarande omständliga och särskildt för telegrafverkets hufvudförråd och linjestricken betungande värderedovisningen af stationsinventarier, och kunde denna utbytas mot en föga besvärlig antalsredovisning enligt samma grunder, som vore fastställda för redovisning till kammarrätten af telegrafverkets inventarier och för i bruk varande verktyg vid stationerna. Då man toge i betraktande, att denna lättnad i arbetet infölle vid en tidpunkt af året, då arbetsbördan vore synnerligen stor vid de nämnda förvaltningarna, syntes det ligga i öppen dag, huru viktigt det måste vara att få den föreslagna förändringen genomförd. Äfven vid stationsinventariers försändande mellan förråden och förvaltningarna skulle förenklingar inträda, i det att förpassningarna endast behöfde upptaga inventariernas antal. Slutligen blefve förfarandet vid försäljningen af förslitna och därför kasserade effekter synnerligen enkelt, ty afskrifning af bokfördt högre värde än det, som erhöles vid försäljningen, behöfde ej förekomma, utan inkomsten kunde direkt föras till kontot för anskaffning af stationsinventarier, där den komme att bidraga till minskning af utgiften för inköp.

De sakkunniga anförde vidare, att de ej förbisett, att värdet af stationsinventarierna under de närmaste åren komme att stiga, men dels torde denna värdestegring blifva af jämförelsevis ringa omfattning, innan den tidpunkt inträffade, då nyanskaffning i stort sedt komme att upphöra, dels finge man ej bortse ifrån det förhållandet, att dessa inventarier genom sin beskaffenhet vore utsatta för en fortgående värde-minskning, som utan tvifvel fullt motsvarade den värdestegring, som medföljde nyanskaffningar efter den tidpunkt, då det af de sakkunniga framställda förslaget kunde tänkas genomfördt eller vid slutet af år 1912. [3.]

Med stöd af hvad de sakkunniga sålunda anført föreslår nu telegrafstyrelsen, att i 1913 års stat för telegrafverkets driftkostnader uppföres under omkostnadsstaten ett anslag å 120,000 kronor för *inköp och underhåll af stationsinventarier* samt att under titeln: utgifter för kapitalökning icke vidare uppföres något anslag för inköp af stationsinventarier.

Hvad telegrafstyrelsen här föreslagit torde innebära en principiell afvikelse från den uppställning af riksstaten, som af Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen godkändes sistlidet år. En af grundtankarna i denna uppställning lärer väl vara, att såsom driftkostnad vid ett affärsdrifvande verk endast må upptagas hvad som erfordras för verkets drift jämte sådant underhåll, som kräfves för att all verkets egendom skall uppehållas i sitt fulla värde, men däremot icke tillökning af det af verket disponerade kapitalet. Nytt kapital för sistnämnda ändamål må icke afsättas annat än i form af anslag. Summan af de till verket anslagna beloppen bör framgå af verkets konti i rikshufvudboken. En jämförelse häremellan och verkets nettoöfverskott visar alltså, hur det kapital, som staten bundit i verket i fråga, förräntas. Departements-
chefen.

För att erhålla lättare tillgängliga öfversikter af de affärsdrifvande verkens ställning hafva kommitterade för riksstatens nya uppställning äfven föreslagit upprättandet af årliga statistiska tablåer för samtliga dessa verk och därvid särskildt förordat, att räntabiliteten beräknas efter likformiga grunder. Enligt hvad jag af chefen för finansdepartementet inhämtat torde frågan om nämnda tablåer komma att i sinom tid för Eders Kungl. Maj:t anmälas.

Skulle nu telegrafstyrelsens förevarande förslag bifallas, innebure detta, att telegrafverket komme att upptaga kapitaltillgångar, under årens lopp ganska betydande, utan att dessa redovisades såsom till verket anslagna och utan att de inginge i räntabilitetskalkylen. Tele-

- [3.] grafverket skulle därigenom erhålla en annan ställning än till exempel postverket.

Af hvad jag nu anfört torde framgå, att ett brytande med de sistlidet år sanktionerade principerna ej bör ske utan tvingande praktiska skäl. Att sådana här föreligga, därom har jag ej blifvit öfvertygad genom telegrafstyrelsens skrifvelse. De bokföringssvårigheter, som styrelsen åberopar, torde kunna undgås, exempelvis på det sätt, att anslaget till inventarieanskaffning af styrelsen uppdelas på de olika affärgrenarna och att sedermera de inventarier, som inköpas för de sålunda fördelade beloppen, anses tillhöra samma affärgren som dessa. Möjligen kan detta leda till någon mindre proportionerlig fördelning på vissa stationer, men torde detta utjämnas för verket i dess helhet.

På grund af hvad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för inköp af stationsinventarier för telegrafverkets behof för år 1913 anvisa ett anslag af 100,000 kronor.

- [4.] I skrifvelsen den 24 november 1911 har telegrafstyrelsen jämväl gjort framställning om anslag till fortsatt utveckling af statens telegraf- och telefonväsende under år 1913.

Fortsatt utveckling af statens telegraf- och telefonväsende.

Innan jag öfvergår till en redogörelse för styrelsens framställning i detta afseende, ber jag att få erinra, att Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 22 juni 1911 anbefallt statskontoret att till telegrafstyrelsen, på rekvisition i mån af behof, under år 1911 af under händer varande medel förskottsvis utbetala ett af 1911 års Riksdag för fortsatt utveckling af statens telefonväsende anvisadt anslag till belopp af 4,000,000 kronor samt tillika bemyndigat telegrafstyrelsen att för ifrågavarande ändamål efter ingången af år 1912 hos riksgäldskontoret, på rekvisition i mån af behof, lyfta hvad som af förberörda af Riksdagen anvisade belopp då kunde återstå.

I sin förevarande skrifvelse har telegrafstyrelsen anmält, att de anläggningar, som voro afsedda att utföras för omförmälda medel, komme att i hufvudsak blifva färdiga under år 1911.

Till hvilka belopp de för telegraf- och telefonväsendets utveckling afsedda medel för de senaste tio åren uppgått framgår af följande tablå.

[4.]

Å r.	Anslags- och lånemedel för			Summa
	telegrafledningar	interurbana ledningar	lokala nät	
1902	—	2,500,000	1,787,733	4,287,733
1903	—	700,000	1,500,000	2,200,000
1904	—	1,020,000	1,775,000	2,795,000
1905	7,200	1,039,400	2,000,000	3,046,600
1906	19,750	1,800,000	1,700,000	3,519,750
1907	99,200	2,500,000	2,500,000	5,099,200
1908	35,400	2,500,000	2,500,000	5,035,400
1909	136,800	750,000	3,250,000	4,136,800
1910	7,500	650,000	2,850,000	3,507,500
1911	11,000	950,000	3,050,000	4,011,000

Telegrafstyrelsen meddelar nu följande öfversikt af *telegraftrafikens* utveckling under de senaste tio åren.

Å r.	Antal telegram	Telegramafgifter (utom lokaltele- grafabonne- mangsafgifter)	Ökning (minskning —) under året		
			i antal telegram %	i telegramafgifter	
				kronor	%
1902	2,782,751	1,817,482	— 1,1	— 31,300	— 1,7
1903	2,885,625	1,811,494	3,7	— 5,988	— 0,3
1904	3,024,103	1,872,425	4,8	60,931	3,4
1905	3,192,608	2,034,288	5,6	161,863	8,6
1906	3,472,524	2,165,835	8,8	131,547	6,5
1907	3,780,319	2,292,865	8,9	127,030	5,9
1908	3,822,897	2,228,494	1,1	— 64,371	— 2,8
1909	3,963,079	2,207,090	3,7	— 21,404	— 1,0
1910	4,142,060	2,207,959	4,5	— 869	— 0,04
1911	4,300,000	2,220,000	3,8	12,000	0,5

Af dessa siffror äro de för år 1911 approximativt beräknade med ledning af förhållandena under de nio första månaderna af året.

Under de senaste åren har, såsom af nästföregående tabell framgår, endast smärre anslag erfordrats för nya telegrafledningar.

[4.] Styrelsen meddelar nu, att ej heller för år 1912 erfordras något större belopp för nya telegrafledningar, utan kan behovet af nyanläggningar för telegraftrafiken begränsas till 6,300 kronor.

Telegrafstyrelsen anför vidare, att den samtalstrafik, som de *interurbana telefonledningarna* äro afsedda att förmedla, allt efter som nya ledningar öppnats, befunnit sig i ständig tillväxt. En af styrelsen lämnad öfversikt af de senaste tio årens utveckling i fråga om antalet telefonsamtal mot särskild afgift visar följande siffror.

Å r.	Telefonsamtal mot särskild afgift	Samtals- afgifter kronor	Ökning under året		
			i samtal %	i samtalsafgifter	
				kronor	%
1902	5,735,016 perioder	1,767,090	17,7	272,046	18,2
1903	6,470,298 »	2,019,787	12,8	252,697	14,8
1904	7,516,899 »	2,388,899	16,2	369,112	18,8
1905	9,122,780 »	2,898,519	21,4	509,620	21,8
1906	10,793,880 »	3,460,950	18,8	562,431	19,4
1907	12,911,168 »	4,099,414	19,6	638,464	18,4
1908	14,730,878 »	4,525,004	14,1	425,590	10,4
1909	16,751,450 »	5,061,764	13,7	536,760	11,8
1910	18,971,853 »	5,579,431	13,8	517,667	10,2
1911	omkr. 20,650,000 »	6,080,000	8,8	500,000	9,0

Den utveckling, som framgår af dessa siffror, synes, anmärker styrelsen, allt fortfarande komma att äga bestånd, och det måste därför vara telegrafstyrelsen angeläget att genom anläggande af nya förbindelser bereda möjlighet att framföra den växande trafiken och tillfredsställa de ökade anspråken på en snabb expedition. Styrelsen erinrar i detta sammanhang, att det belopp, som afses för interurbana ledningar, under år 1910 uppgick till 650,000 kronor samt under år 1911 till 950,000 kronor. För år 1912 har styrelsen ansett anslaget ifråga bära upptagas till 1,300,000 kronor. Af denna summa skulle 688,650 kronor användas till nya ledningar, 557,650 kronor till kablar och parstolplinjer för det interurbana telefonnätet samt 53,700 kronor reserveras för oförutsedda ledningar, som visa sig oundgängligen behöfliga under året.

Beträffande de *lokala telefonnäten* har, på samma sätt som ägt rum under de närmast föregående åren, äfven under år 1911 utvecklingen

af statens telefonväsende skett genom anordnande af telefontät å sådana orter, där dylika förut icke funnits, genom anläggning af nya förbindelseledningar samt genom utvidgning af statens förutvarande lokaltät.

[4.]

Utvecklingens gång under de senaste tio åren framgår af följande uppgifter.

Å r	Antal telefonapparater vid årets slut	Under året influtna inträdes- och abonnemangsgifter	Ökning i antalet telefonapparater under året		Ökning under året i inträdes- och abonnemangsgifter	
			Antal	%	Kronor	%
1902	61,400	3,112,776	5,215	9,3	205,036	7,1
1903	67,740	3,356,510	6,340	10,3	243,734	7,8
1904	74,512	3,735,245	6,772	10,0	378,735	11,3
1905	81,994	4,132,288	7,482	10,0	397,043	10,6
1906	90,811	4,547,447	8,817	10,8	415,159	10,0
1907	102,094	5,177,171	11,283	12,4	629,724	13,9
1908	109,939	5,695,571	7,845	7,7	518,400	10,0
1909	118,949	5,980,588	9,010	8,2	285,017	5,0
1910	128,410	6,437,264	9,461	8,0	456,676	7,6
1911	omkring 137,900	6,870,000	9,500	7,4	440,000	6,8

Telegrafstyrelsen anför härefter, att vid uppgörande af arbetsplanen för år 1912 styrelsen, oaktadt arbetena begränsats till de allra nödvändigaste, icke kunnat upptaga de för planens genomförande beträffande de lokala telefontäten erforderliga medel till lägre belopp än 2,693,700 kronor.

I nämnda summa ingår jämväl, i likhet med hvad som skett vid beräkning af anslagen för år 1911, ett belopp af 50,600 kronor, afsedt att användas för sådana arbeten, som icke redan nu kunnat förutses, men som under år 1912 anses komma att visa sig erforderliga och icke utan olägenhet kunna uppskjutas till ett efterföljande år.

De nya telegrafledning, interurbana telefonanläggningar och utvidgningar inom lokala telefontät, hvilka under år 1912 synas telegrafstyrelsen böra ifrågakomma, såvida ej förändrade förhållanden göra det lämpligt, att i stället för en eller annan af dem andra arbeten företagas, äro:

[4.]

I. Telegrafledningar.

Hälsingborg—Halmstad	kronor	6,300: —
----------------------------	--------	----------

II. Interurbana telefonledningar.

Göteborg—norska gränsen	kronor	53,400: —
» —danska »	»	72,000: —
Stockholm—Norrköping	»	32,200: —
Norrköping—Västervik—Hultsfred	»	52,200: —
Stockholm—Ånge	»	114,250: —
Sollefteå—Örnsköldsvik	»	28,900: —
Örnsköldsvik—Nordmaling	»	18,400: —
Sundsvall—Härnösand—Kramfors	»	24,700: —
Gäfle—Uppsala	»	25,900: —
Västerås—Sala—Uppsala	»	23,900: —
» —Eskilstuna—Norrköping	»	36,700: —
Stockholm—Flen	»	17,300: —
Örebro—Nora	»	8,200: —
Karlstad—Sunne	»	14,000: —
Göteborg—Marstrand, 2 ledningar	»	27,000: —
Hälsingborg—Landskrona	»	8,600: —
Malmö—Trälleborg	»	23,700: —
Sundsvall—Söderhamn	»	40,000: —
Örebro—Karlstad	»	30,500: —
Gäfle—Bollnäs	»	22,500: —
Hälsingborg—Höganäs	»	2,100: —
Stockholm—Dalarö	»	5,300: —
» —Mariefred	»	2,700: —
Värnamo—Ljungby	»	3,400: —
Töre—Jämtön	»	800: —
Tollarp—Eslöf, (reparation och stagning)	»	12,600: —
Malmö, (interurbanstation)	»	30,300: —
Karlshamn, (kabelarbete)	»	6,500: —
Växjö, (kabelarbete)	»	8,500: —
Olskroken—Lerum, (pupiniserad kabel)	»	6,020: —
Förstärkning af spänn- och säkerhetsstagning å vissa linjer inom andra linjedistriktet	»	5,950: —
Norrköping—Åby, (pupiniserad jordkabel)	»	65,300: —
Rekarne—Valskog, (ombyggnad af linjen)	»	4,800: —
Saltsjöbaden—Neglinge, (pupiniserad jordkabel)	»	8,400: —

Transport kronor	837,020: —
------------------	------------

	Transport kronor		[4.]
Tomteboda—Nyboda, (pupiniserad interurbankabel)	»	837,020: —	
Stockholm—Saltskog, (» »)	»	136,600: —	
Vattenkablar i Stockholms skärgård	»	88,600: —	
Uppsala, (interurbankabel)	»	64,300: —	
Torsåker, (luftkabel)	»	7,700: —	
Strand—Kil, (ombyggnad af stolplinjen)	»	5,900: —	
Kristinehamn, (interurbankabel)	»	9,300: —	
Hudiksvall—Harmånger, (ombyggnad af stolplinjen)	»	6,200: —	
Kramfors—Sollefteå, (» » »)	»	6,000: —	
Östersund, (flyttning af interurbanstationen)	»	9,700: —	
Östersund—Strömsund, (öfverflyttning af ledningar)	»	11,500: —	
Öfriga mindre arbeten å interurban- och telegrafnätet	»	6,000: —	
		57,480: —	
	Summa kronor	1,246,300: —	
Oförutsedda interurbanledningar	»	53,700: —	
	Summa kronor	1,300,000: —	

III. Utvidgning af lokala telefonnät.

Anläggning af nya växelstationer kronor 200,000: —

Anläggning af förbindelseledningar.

Hässleholm—Markaryd	»	4,300: —
Lund—Käflinge—Teckomatorp	»	800: —
Malmö—Hvellinge	»	3,000: —
» —Sjöbo	»	1,300: —
Hvellinge—Skanör	»	1,600: —
Ystad—Tomelilla	»	2,900: —
Nora—Grythytted	»	6,200: —
Örebro—Kälvsta	»	2,200: —
» —Mosås	»	700: —
» —Stora Mellösa	»	1,800: —
Gnesta—Trosa	»	3,200: —
Stockholm—Brevik, 3 ledningar	»	1,500: —
» —Stora Essingen	»	550: —
» —Färentuna	»	2,800: —
» —Grillby	»	4,000: —
» —Hasseludden, 2 ledningar	»	700: —
	Transport kronor	37,550: —

[4.]

	Transport kronor	37,550: —
Stockholm—Hemmestavik	»	1,350: —
» — Hägersten, 3 ledningar	»	1,100: —
» — Ingarö	»	2,500: —
» — Kimstad	»	650: —
» — Kungsängen	»	1,550: —
» — Lagnö	»	1,300: —
» — Norsborg, med växelstation i Norsborg	»	2,200: —
» — Nynäshamn	»	4,000: —
» — Rimbo, 2 ledningar ..	»	7,350: —
» — Runmarö	»	6,200: —
» — Råsunda, 2 ledningar ..	»	450: —
» — Skarpö, 2 ledningar ..	»	2,250: —
» — Skägga	»	1,950: —
» — Skärsätra, 3 ledningar ..	»	1,150: —
» — Spånga, 2 ledningar ..	»	700: —
» — Svartsjö	»	2,400: —
» — Södra Ljusterö—Linanäs	»	6,650: —
» — Tappström	»	1,050: —
» — Tenö	»	550: —
» — Täby, 2 ledningar ..	»	950: —
» — Velamsund ..	»	750: —
» — Älgö, 2 ledningar ..	»	1,850: —
» — Södra Ljusterö, (reglar) ..	»	1,500: —
» — Tappström, (reglar) ..	»	1,100: —
» — Täby, (reglar) ..	»	900: —
» — Vaxholm, (reglar) ..	»	750: —
Åkersberg—Brottby ..	»	700: —
Uppsala—Faringe—Upplands Tuna ..	»	2,700: —
Järla—Saltsjöbaden, (reglar) ..	»	550: —
Uppsala—Tobo , (») ..	»	1,850: —
Lomsjö—Åsele ..	»	2,000: —
Sundsvall—Njurunda ..	»	1,600: —
» — Östrand ..	»	200: —
Sundsvall—Ala ..	»	900: —
Selet—Fällfors ..	»	1,200: —
Kåtaselet—Siksjön ..	»	800: —
Haparanda—Vojakkala ..	»	800: —
Kukkola—Öfverkukkola ..	»	300: —
Summa kronor		104,300: —

[4.]

Anläggning af kabelvägar samt utvidgning af näten i:

Eslöf	kronor	13,300: —
Kalmar	»	23,300: —
Lund	»	13,900: —
Malmö	»	18,810: —
Växjö	»	15,400: —
Ystad	»	16,250: —
Göteborg	»	101,750: —
Eskilstuna	»	11,500: —
Norrköping	»	21,300: —
Örebro	»	11,900: —
Stockholm	»	599,400: —
Uppsala	»	13,500: —
Gäfle	»	30,310: —
Kristinehamn	»	21,500: —
Sundsvall	»	29,150: —
Östersund	»	31,500: —
Öfriga orter i riket	»	166,030: —
Summa kronor		1,138,800: —

Anordnande af nya abonnentledningar vid förut befintliga nät.

Inom	I linjedistriktet	kronor	260,000: —
»	II	»	160,000: —
»	III	»	110,000: —
»	IV	»	470,000: —
»	V	»	90,000: —
»	VI	»	70,000: —
»	VII	»	40,000: —
Summa kronor			1,200,000: —

Oförutsedda arbeten	»	50,600: —
---------------------	---	-----------

Sammanfattning.

I.	Telegrafledningar	kronor	6,300: —
II.	Interurbana telefonledningar	»	1,246,300: —
	Oförutsedda	»	53,700: —
Transport kronor			1,306,300: —

[4.]

Transport kronor 1,306,300: —

III. Utvidgning af lokala telefontät:

Anläggning af nya växelstationer	»	200,000: —
» af förbindelseledningar m. m. ...	»	104,300: —
» af kabelvägar m. m.	»	1,138,800: —
Nya abonnenter	»	1,200,000: —
Oförutsedda arbeten	»	50,600: —

Summa kronor 4,000,000: —

På grund af hvad telegrafstyrelsen sålunda anført hemställer styrelsen om ett anslag till fortsatt utveckling af statens telegraf- och telefonväsende att utgå under år 1912 med 4,000,000 kronor.

Departements-
chefen.

Mot denna styrelsens framställning har jag intet att erinra.
Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för fortsatt utveckling af statens telegraf- och telefonväsende för år 1913 anvisa ett anslag af 4,000,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna beloppet.

[5.]
Telefonför-
bindelse
dels med
Gottland
och dels
med
Holmön.

Under den närmaste tiden hoppas jag kunna förelägga Eders Kungl. Maj:t förslag till anordnande af telefonförbindelse, dels med Gottland och dels med Holmön i Västerbottens län.

För närvarande får jag endast hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

dels att för anordnande af telefonförbindelse med Gottland beräkna ett anslag för år 1913 af 900,000 kronor,

dels ock att för anordnande af telefonförbindelse med Holmön beräkna ett anslag för år 1913 af 14,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna sistnämnda belopp.

Statens järnvägar.

[6.]
Nya bygg-
nader och
anlägg-
ningar vid
statens
järnvägar.

I skrifvelse den 28 oktober 1911 har järnvägsstyrelsen gjort framställning om aflåtande af proposition till Riksdagen angående anslag för år 1913 till nya byggnader och anläggningar vid statens redan trafikerade järnvägar.

Sedermera har generaldirektören och chefen för järnvägsstyrelsen i en till mig afgifven promemoria meddelat, att ett i nyssnämnda skrifvelse framställt förslag om inlösen af vissa enskilda järnvägar tillhöriga andelar i Herrljunga station måst förfalla i följd af att underhandlingarna med de enskilda järnvägarna ej kunnat slutföras.

Det belopp, järnvägsstyrelsen föreslår, att Eders Kungl. Maj:t måtte till nya byggnader och anläggningar äska af Riksdagen, utgör — efter afdrag af dels hvad som föreslagits till husbyggnader vid Järfva, till nya lokomotivstallar m. m. vid Mjölby samt till anordnande af kolupplag vid Uppåkra, om hvilka frågor jag anhåller att särskildt få yttra mig, dels ock det för inköp af andelarna i Herrljunga afsedda belopp — 2,834,600 kronor.

Styrelsen lämnar i sin skrifvelse en närmare redogörelse för de särskilda ändamål, till hvilka styrelsen tänkt sig nu ifrågavarande anslag skola användas; och innehåller denna redogörelse följande:

1:o) Husbyggnader.

a) Boställshus.

I skrifvelse den 27 oktober 1910 hemställde järnvägsstyrelsen om aflåtande af proposition till Riksdagen angående anslag för år 1912 till uppförande af vissa boställshus.

Ifrågavarande hemställan blef emellertid icke af Eders Kungl. Maj:t bifallen, utan fann Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 13 januari 1911 i stället godt anbefalla järnvägsstyrelsen att med biträde af två sakkunniga personer, dem chefen för civildepartementet ägde tillkalla, verkställa utredning i syfte att utröna, huruvida icke — utan att ändamålsenligheten äfventyrades eller underhållskostnaderna alltför mycket ökades — kostnaderna för uppförande af boställshus vid statens järnvägar skulle genom ett billigare byggnadssätt kunna nedbringas.

Sedan chefen för civildepartementet för sagda ändamål utsett två sakkunniga personer, har järnvägsstyrelsen uppdragit åt dessa att tillsammans med två af järnvägsstyrelsen utsedda, vid statens järnvägar anställda sakkunniga inkomma med en dylik utredning. Denna utredning är nu verkställd; och har densamma af järnvägsstyrelsen öfverlämnats. Utan att närmare ingå på denna utrednings alla detaljer och de särskilda motiv till de föreslagna åtgärderna, som af de sakkunniga anförts, framhåller järnvägsstyrelsen uti sin nu ifrågavarande skrifvelse endast, att de förändringar, som af de sakkunniga föreslagits för att nedbringa kostnaderna vid uppförande af boställshus hufvudsakligen bestå dels i en minskning af rummens storlek och höjd, dels i ett något förändradt byggnadssätt genom användande af mindre

[6.]

dimensioner i bjälklag, väggar och grundmurar, dels ock, när terrängförhållandena sådant medgifva, i förläggning af vedbod, matkällare, tvättstuga m. m. i grunden, hvarigenom särskilda uthus undvikas. Järnvägsstyrelsen, som i hufvudsak ansluter sig till hvad de sakkunniga i detta hänseende föreslagit, har därför låtit utarbета samtliga nu föreliggande förslag till boställshus i öfverensstämmelse härmed.

Vidare hafva de sakkunniga framkastat den tanken att tilldela den lägst aflönade personalgruppen — »banvakter, stationskarlar m. fl.» — bostäder med 2 rum och kök i stället för, såsom nu, 1 rum och kök. Likställda befattningshafvare vid de danska, norska och preussisk-hessiska statsbanorna hafva ända till 3 rum och kök, men därvid är att märka, att dessa rum tillsammans i regel icke äro större än de lägenheter på 1 rum och kök, som järnvägsstyrelsen på senare tid utfört, och hvilkas golftyta uppgått till omkring 52 kvadratmeter. Styrelsen anser emellertid flera skäl tala för att, på sätt kommissionen föreslagit, ersätta nuvarande enrumslägenheter med lägenheter om 2 rum och kök. Bland personalen är väl, säger styrelsen, åsikten hos flertalet den, att ett rymligt kök, som användes till dagligstuga och sofrum samt ett ordinärt rum till helgdagsbruk, är för hemtrefnaden det lämpligaste, men järnvägsstyrelsen själf anser, att en fördelning af familjens medlemmar på åtminstone två sofrum bör eftersträfvast och har därför funnit sig böra upptaga de sakkunnigas förslag, under förutsättning att dessa lägenheter om 2 rum och kök icke blifva större än de lägenheter om 1 rum och kök, som på senaste tiden utförts, eller af sammanlagdt omkring 52 kvadratmeters golftyta.

Följande förslag har därför uppgjorts i anslutning härtill. Samtidigt har också angifvits byggnadskostnaden för samma hus med lägenheter om 1 rum och kök, utförda i enlighet med det af kommissionen föreslagna förändrade byggnadssättet, och visar det sig därvid att kostnadsökningen för boställslägenheterna med 2 rum och kök blir omkring 10 à 15 %.

I samband härmed har järnvägsstyrelsen anhållit om sådan ändring i de af Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 31 december 1907 fastställda bestämmelserna angående storlek af bostäderna för tjänstemän vid statens järnvägar, att järnvägsstyrelsen må medgifvas rätt att tilldela den personalgrupp, som enligt sagda nådiga bref skall tilldelas lägenhet om högst 1 rum och kök, i mån af tillgång 2 rum och kök. En sådan bestämmelse bör dock icke enligt styrelsens mening få innebära någon ovillkorlig rätt till dylik lägenhet, enär för sådant fall alla nuvarande äldre lägenheter om 1 rum och kök skulle blifva oanvända eller behöfva ombyggas.

Med iakttagande af nu omnämnda förändringar beträffande byggnadssätt och rumsantal hafva de kostnadssummor erhållits, som för hvarje boställshus härefter angifvas. [6.]

Vid Värtan.

Uppförande af boställshus kronor 38,400: —

På sätt järnvägsstyrelsen i skrivelser angående anslag till nya byggnader och anläggningar såväl den 29 oktober 1909 som den 27 oktober 1910 anført, är det icke möjligt att i närheten af Värtans station förhyra nödiga bostäder för den vid stationen anställda personalen, som ej har bostad in natura. Behofvet af ifrågavarande byggnad har sedan dess icke minskats, synnerligast som trafiken å Värtans station är stadd i ständig tillväxt, särskildt genom de senaste årens utvidgningar af Stockholms stads hamn, som sannolikt äfven under de närmaste åren kommer att växa. Någon minskning i den vid stationen anställda personalen kan därför icke förväntas.

Byggnaden, som är afsedd att uppföras af trä och innehålla två förmanslägenheter om 2 rum och kök samt fem stationskarlslägenheter om 2 rum och kök, är beräknad att kosta 38,400 kronor. Därest de fem stationskarlslägenheterna anordnas med 1 rum och kök, kommer kostnaden att uppgå till 34,000 kronor.

Minskningen i den uti 1910 års förslag till 42,000 kronor beräknade byggnadskostnaden har uppstått dels genom ett förändradt byggnadssätt, dels genom att gifva byggnaden ett annat läge, hvarigenom sprängningar i grunden kunnat väsentligt minskas. Anmärkas bör dock, att den förut föreslagna platsen sannolikt måste komma till användning för kommande boställshus, som här behöfvas.

Vid Gårdsjö.

Uppförande af boställshus » 23,500: —
Genom Västergötland—Göteborgs järnvägs an-
Bihang till Riksd. prot. 1912. 1 Saml. 1 Afd. 1 Haft.

[6.] slutning till statsbanan i Gårdsjö har trafiken på stationen afsevärdt ökats, till följd hvaraf en ökning af personalen måst äga rum, på sätt järnvägsstyrelsen i sin skrifvelse den 27 oktober 1910 angående anslag till nya byggnader och anläggningar anförde. Af vid stationen tjänstgörande stationsmästare, 1 kontorsbiträde, 2 stationsförmän och 7 stationskarlar åtnjuta endast stationsmästaren och 1 stationskarl bostad in natura. Då emellertid kringliggande ort är glest bebyggd och de byggnader, som uppförts invid stationen äro afsedda för ägarnas behof, finnas inga bostäder i stationens närhet att förhyra, hvarför uppförande af ett boställshus åtminstone för en del af den personal, som nu ej har bostad in natura, visat sig särdeles nödvändigt. Byggnaden, som är afsedd att uppföras af trä och inrymma tre förmanslägenheter om 2 rum och kök samt två stationskarlslägenheter om 2 rum och kök, är beräknad kosta 23,500 kronor. Samma byggnad beräknas kosta 21,000 kronor, därest de tre stationskarlslägenheterna anordnas med 1 rum och kök.

Vid *Anneberg*.

Uppförande af boställshus	kronor	16,000: —
---------------------------------	--------	-----------

Behofvet af lämpliga bostäder för stationskarlarna vid stationen kan ej fyllas med mindre ett boställshus uppföres. Ingen af de vid stationen tjänstgörande stationskarlarna har nu bostad in natura. I förslag till nya byggnader och anläggningar såväl år 1909 som år 1910 gjorde styrelsen framställning om medel härtill, hvilka dock icke beviljats.

Byggnaden har förut föreslagits att uppföras af sten, af hvilket material byggnaderna vid västkustbanan i allmänhet äro uppförda, men för att nedbringa kostnaden föreslås nu, att densamma bygges af trä, hvarigenom grundläggningen kunnat något förenklas. Någon annan lämplig plats än den förut föreslagna finnes icke. Kostnaden för byggnaden,

som är afsedd att inrymma tre stationskarlslägenheter om 2 rum och kök jämte möjlighet att inreda en fjärde sådan lägenhet, är beräknad till 16,000 kronor. Därest stationskarlslägenheterna anordnas med 1 rum och kök, är byggnaden beräknad kosta 13,800 kronor.

Vid *Eksund*.

Uppförande af boställshus kronor 9,500: —

På framställning af järnvägsstyrelsen äskade Eders Kungl. Maj:t af 1909 års Riksdag ett anslag af 10,500 kronor till uppförande af ett boställshus för 2 stationskarlar vid Eksund. Riksdagen afslog emellertid det begärda anslaget under hänvisning till att trafiken vid stationen visat en stor nedgång, jämförd med förhållandena för längre tid tillbaka, hvarjämte det syntes Riksdagen böra tagas i öfvervägande, huruvida icke utrymmet i stationshuset medgäfvit inredning i detsamma af de bostäder för personal, som kunde befinnas nödiga.

Utredning i detta senare syfte har af järnvägsstyrelsen verkställts, och har det därvid visat sig att genom husets påbyggnad och genom att taga i anspråk II klass väntsal två boställslägenheter skulle kunna erhållas. Kostnaden härför har beräknats uppgå till 9,000 kronor, inbegripet uppförande af nödiga uthus. Järnvägsstyrelsen kan dock ej tillstyrka en sådan anordning, enär det icke torde vara lämpligt att låta alltför stor personal med sina familjer bo i själfva stationshuset, i detta fall fyra, då nämligen stationsföreståndaren och en stationskarl nu hafva sina bostäder i detsamma. Det bör så mycket mindre komma ifråga, som det nu af järnvägsstyrelsen föreslagna boställshuset blir endast oväsentligt dyrare.

Hvad beträffar trafiken å stationen, förhåller det sig visserligen så, att godstrafiken på senaste åren varit tämligen konstant, och till och med vissa år visat någon tillbakagång, men persontra-

[6.] fiken däremot visat tendens att stadigt ökas; antalet resor utgjorde år 1907 18,951 men år 1910 21,485, och det torde med all sannolikhet vara att förvänta, att persontrafiken vid Eksund alltjämt kommer att ökas, särskildt sommartid, i likhet med hvad som i allmänhet sker vid mindre stationer belägna utanför större städer. Järnvägsstyrelsen finner därför, att det skulle vara synnerligen oklokt att inskränka väntsalsutrymmet genom att i bottenvåningen af stationshuset inreda en bostadslägenhet. Någon minskning af personalen kan icke förväntas, enär tågantalet å stationen är tämligen stort (28 för dygn), så att telegrafpåpassning måste äga rum så godt som dygnet om. För det närvarande är en bostad åt en stationskarl förhyrd i en sommarvilla och en ogift stationskarl har måst beredas plats i stationens damrum, anordningar hvilka måste vara att anse som synnerligen provisoriska.

Behovvet af bostad åt två stationskarlar vid Eksund är således fortfarande stort. Frågan löses enligt järnvägsstyrelsens åsikt bäst på det sätt, att ett mindre hus af trä, inrymmande två stationskarlslägenheter om 2 rum och kök med nödiga bekvämlighetsanordningar jämte uthus, uppföres. Kostnaden härför har beräknats till 9,500 kronor. Anordnas lägenheterna med endast 1 rum och kök, beräknas byggnaden kosta 8,700 kronor.

Vid *Kilafors*.

Uppförande af boställshus kronor 14,700: —

Sedan flera år tillbaka har det vid denna station visat sig synnerligen svårt för personalen att skaffa lämpliga bostäder, och har bristen på lägenheter sålunda i flera fall utgjort hinder för ogifta tjänstemän att enligt önskan sätta hushåll, hvilket förhållande äfven inverkat störande på valet af personal. På grund häraf har järnvägsstyrelsen ansett det vara nödvändigt att genom uppförande af ett boställshus bereda bostäder åt åtminstone en del af

här tjänstgörande personal, som nu ej har bostad in natura och som utgöres af 3 kontorsbiträden, 1 stationsförman och 8 stationskarlar.

Kostnaden för byggnaden, som skulle utföras af trä och inrymma två lägenheter om 2 rum och kök för en förman och ett kontorsbiträde samt en stationskarlslägenhet om 2 rum och kök, är beräknad till 14,700 kronor. Anordnas stationskarlslägenheten endast med 1 rum och kök, beräknas byggnaden kosta 14,000 kronor.

Vid *Österås*.

Uppförande af banmästarstuga med uthus..... kronor 10,000: —

På sätt styrelsen i sin skrifvelse den 27 oktober 1910 anförde, är byggnaden nödvändig för beredande af bostad åt innehafvaren af banmästarbefattningen å linjen Långsele—Selsjön, som stationerats i Österås, men hvilken, då lämplig bostad där icke finnes att förhyra, tills vidare måste bo i Selsjön. Bostaden, som äfven skulle inrymma ett mindre expeditiionsrum, skulle uppföras af trä och är beräknad kosta 10,000 kronor.

Vid *Örnsköldsvik*.

Uppförande af boställshus med uthus..... » 19,500: —

På sätt järnvägsstyrelsen i skrifvelse af den 27 oktober 1910 redan framhållit afser byggnaden att bereda erforderliga bostäder för fyra af de vid stationen tjänstgörande sju stationskarlarna, som ej hafva bostad i statens hus och af hvilka två bo ända till 2½ kilometer från stationen. Kostnaden för byggnaden, som är afsedd att uppföras af trä och inrymma fyra stationskarlslägenheter om 2 rum och kök, är beräknad till 19,500 kronor, däraf 2,600 kronor för tvättstuga och 16,900 kronor för själfva huset. Anordnas lägenheterna med 1 rum och kök, beräknas huset kosta 14,400 kronor.

[6.]

b) Öfriga husbyggnader.

Vid Jönköping.

En ilgodsbyggnad, inrymmande lokaler för ankommande och afgående ilgods, för expedition och för allmänheten samt en källarvåning för upplag ... kronor 41,000: —

Utrymmet i det befintliga godsmagasinet har länge visat sig otillräckligt. Vid tillfällen af stor trafik har sålunda inträffat, att en del af vagnarna icke kunnat lossas af brist på plats i magasinet, där äfven inventering af gods till och från Jönköping — Vaggeryd och Halmstad — Nässjö järnvägar äger rum. Lastningen försvåras och fördröjes äfven tillfölje af det tränga utrymmet. För att få dessa förhållanden bättre ordnade är det behöfligt att ilgodslokalerna, som nu äro förlagda i samma byggnad som fraktgodslokalerna, förläggas i särskild byggnad, hvarigenom erforderligt utrymme vinnes såväl för frakt- som ilgodstrafiken. Byggnaden, som är afsedd att uppföras af sten i likhet med öfriga husbyggnader å Jönköpings station, har beräknats kosta 41,000 kronor.

2:o) Spåranordningar.

Vid Kattarp.

Utvidgning af spårsystemet » 39,500: —

De nuvarande tågspåren äro alltför korta och mellanplattformarna äro för smala, hvarför verklig risk föreligger vid persontrafiken. Förslaget innebär en utvidgning af spårsystemet, hvarigenom dessa olägenheter afhjälpas och hvarigenom utdragning å respektive linjer af tågsätt vid tågmöten med långa tåg, såsom nu ofta måste ske, ej behöfver ifrågakomma. I kostnadssumman ingår icke någon kostnad för markförvärf, enär utvidningen kan verkställas inom det nuvarande stationsområdet. Någon inlösen af mark behöfver därför ej ifrågakomma.

Vid Örebro.

Utvidgning af centralverkstadens spårssystem... kronor 25,000: —

För bekväm tillförsel af vagnar och lokomotiv till de olika verkstads- och förrådsbyggnaderna krävas *dels* ett rundspår invid ingångsspåret till lokomotivverkstaden, *dels* anordnandet af ett passage-spår. Dessutom äro spår för uppställning af vagnar, axlar med hjul samt boggier behöfliga. Kostnaden härför har beräknats till 25,000 kronor.

3:o) Växel- och signalsäkerhetsanläggningar. » 500,000: —

Den ökning af tåghastigheten, mot hvilken utvecklingen alltjämt går, kräver med nödvändighet betryggande säkerhetsanordningar. Växel- och signalsäkerhetsanläggningar hafva också i allt större utsträckning kommit till utförande särskildt å stationer, som passeras af tåg med stor hastighet, hvarför också anslag för sagda ändamål under senare tid årligen af Riksdagen beviljats.

Men äfven å de större stationerna med deras mångfald af olika tågvägar och omfattande växlingsrörelser gör sig behovet af förreglingsanordningar så kännbart, att arbetet därmed å vissa stationer anses ej längre böra uppskjutas. Härtill kommer, att erfarenheten visat, att äfven vid stationer, där trafikförhållandena annars ej för närvarande skulle kräva växelförregling, införandet af sådan kan medföra en afsevärd minskning af personal. Detta gäller isynnerhet stationer vid linjer, där för expedierandet af tågen, särskildt vid möten, kräeves större personal än arbetet i öfrigt vid dessa stationer betingar. I planen ingå växel- och signalsäkerhetsanläggningar vid ett antal dylika stationer.

[6.]

4:o) Öfriga anläggningar.

Vid Örebro, centralverkstaden.

Anordnande af upphöjda traversbanor för transport af tunga effekter	kronor	24,500: —
Anordnande af grund och spår för elektriskt skjutbord	»	25,000: —

För att minska behovet af arbetskraft för lossning, transport och uppläggning af sådana tyngre effekter som axlar, hjul m. m., hvilka förvaras utomhus, är det lämpligt att öfver upplagsplatsen anordna traversbanor, å hvilka effekterna handteras medelst kranar.

Mellan lokomotivverkstaden och pannverkstaden behöfver anordnas ett elektriskt skjutbord för transport af pannor, tendrar m. m., och måste härför ett långt spår af 4 skensträngar utläggas. Som marken består af lera, måste en konstgjord grund läggas för detta spår, och beräknas den ofvan angifna summan för spår och grundläggning. Själfva skjutbordet är afsedt att tillverkas vid centralverkstaden för anslagsmedel, beviljade till anskaffning af nya inventarier.

Vid Storvik.

Uppförande af kolgifningsanordning	»	24,000: —
Den nuvarande årliga förbrukningen af stenkol vid Storvik utgör omkring 10,000 ton. Enligt hvad erfarenheten från andra stationer, där mekaniska kolgifningsanordningar anlagts, visar, bör däri- genom den å Storviks station för ändamålet erforderliga personalen kunna minskas med 3 man. Därtill kommer direkt vinst vid lossningar och transporter, hvilka jämte ofvan angifven inbesparing i personalkostnader af omkring 3,600 kronor beräknats till sammanlagdt omkring 5,400 kronor. Om ifrån denna direkta inbesparing drages kostnad för drift, underhåll och ränta å anläggningen, kvarstår såsom årlig vinst omkring 3,500 kronor, förutom tidsvinst vid koltagning m. m., hvars värde icke kan uttryckas i penningar.		

5:o). Större nybyggnadsarbeten.

[6.]

Anordnandet af bantelefonledningar kronor 214,000: —

De telefonförbindelser mellan banvaktsstugor och stationer, hvilka på senare åren anordnats och hvartill medel anvisats af Riksdagen, hafva visat sig till alla delar fylla det med desamma afsedda ändamålet. Genom bortfallande af den af banvakterna utförda banpostföringen har afsevärd arbetskraft kunnat inbesparas till förmån för andra arbeten å banan, hvarjämte utväxling af meddelande från och till befälhafvare å tåg, som måst stanna å linjen, betydligt underlättats. Härtill kommer, att å de linjer, där dylika telefonledningar anordnats, de gamla tågvisarapparaterna kunnat indragas, hvarigenom underhållskostnaderna för dessa bortfallit. Det gynnsamma resultatet af dessa anläggningar, som till en början anordnades endast försöksvis, har gifvit järnvägsstyrelsen anledning föreslå, att dylika telefonledningar insättas på hela statsbanenätet. Kostnaden för dessa ledningar å de linjer, för hvilka dylika ledningar ej redan uppsatts, uppgår till 214,000 kronor, af hvilken summa ungefär hälften torde få utgå i förskott år 1912, då meningen vore att vid 1913 års slut bantelefon skulle finnas anordnad efter samtliga statsbanelinjer. Kostnaderna för själfva telefonapparaterna äro afsedda att bestridas af anslag för anskaffandet af nya inventarier.

Å Ladugårdsgärdet å norra Djurgården.

Anläggning af en godsstation samt af förbindelsespår däremellan och Värtabanan »

387,000: —

Behovet af en särskild godsbangård för de östra delarna af Östermalm samt för Djurgården har sedan åtskilliga år allt mer gjort sig gällande.

Godstrafiken för ifrågavarande stadsdelar är nu förlagd till Stockholms Östra station, men då ut-

[6.] rymmet här är synnerligen inskränkt, har det ofta inträffat, att stationen blifvit blockerad d. v. s. försändning af vagnar till och från denna station har tidvis måst inställas, intilldess genom vagnars lossning bättre utrymme å bangården kunnat vinnas. Denna station är i öfrigt icke från början afsedd för annan trafik än sådan, som skall öfvergå från statsbanan till Rimbobanan och tvärtom. Visserligen blefvo förhållandena något bättre efter anläggning af lastspår vid Albano och denna stations utvidgning, men till denna station har gifvetvis endast kunnat hänvisas godstrafiken från de norra delarna af Östermalm, då däremot trafikanterna från de östra delarna och Djurgården fortfarande begagna sig af Östra stationen. Emellertid har äfven denna trafik under årens lopp alltmer ökats, hvarigenom utrymmet å Östra stationen, trots den för några år sedan vidtagna förflyttningen af en del trafik till Albano, fortfarande är otillräckligt. Järnvägsstyrelsen ser sig därför föranlåten att ånyo upptaga frågan om anläggning af en godsstation å Ladugårdsgärdet å norra Djurgården, hvilken anläggning nu torde vara desto nödvändigare, som stora delar af Ladugårdsgärdet äro ämnade att af kronan inom närmaste tiden försäljas till byggnadstomter. Behovvet af sagda stationsanläggning är således synnerligen starkt, något som också järnvägsstyrelsen redan tidigare framhållit i sina underdåniga skrivelser den 29 november 1906 och den 29 oktober 1908 angående anslag till nya byggnader och anläggningar vid statens järnvägar; och har järnvägsstyrelsen jämväl nu åberopat hvad som i sagda underdåniga skrivelser härom anförts, och hvari Stockholms stads drätselnämnds första afdelning i skrifvelse till järnvägsstyrelsen den 24 mars 1908 äfven instämt.

De i förberörda underdåniga skrivelser omnämnda, inom styrelsen utarbetade tre alternativa förslagen till dylik godsstation förutsatte samtliga densammas förläggande till Ladugårdsgärdet. Enligt

två af dessa alternativ hade bangården förlagts till den så kallade Fågelbacken och enligt det tredje i dalsänkan öster om Sturevägen, mellan lifgardets till häst och Svea artilleriregementes kaserner. Förbindelsespåret till Värtans station hade i de båda förstnämnda alternativen tänkts framdraget i riktning mot öster och norr förbi Lindarängens västra sida till Värtans stations södra ände samt i sistnämnda alternativ i riktning mot väster och norr till samma stations norra ände.

Nu föreliggande förslag till godsstation förutsätter bangårdens förläggande till ofvan beskrifna område mellan kasernetablisementen, och är utarbetadt i anslutning till ett af arkitekten P. Hallman år 1909 upprättadt skematiskt stadsplaneförslag för norra delen af Djurgården.

Beträffande förslaget i öfrigt framhåller styrelsen, att detsamma utarbetats i två byggnadsstadier, hvaraf byggnadsstadium I är afsedt att omedelbart komma till utförande, samt att vid förslagets uppgörande därjämte hänsyn tagits till det anslutningsspår mellan Värtabanan och en ifrågasatt frihamnsanläggning vid Värtan, som är angifvet i nyss nämnda, af arkitekten P. Hallman uppgjorda skematiska stadsplaneförslag.

Bangården har förlagts på en höjd af 18 meter öfver Stockholms slusströskel, på hvilken höjd jämväl den nuvarande marken i hufvudsak är belägen. Tillfartsvägar till stationen kunna ordnas med goda lutningsförhållanden till såväl nuvarande gator och vägar som ock till de i ofvannämnda skematiska stadsplaneförslag föreslagna hufvudtrafiklederna.

I olikhet med tidigare framlagda alternativa förslag utgår anslutningsspåret ej från Värtans station utan från Värtabanan vid en punkt belägen ungefär midt för den så kallade Kattrumpsbacken, hvarifrån spåret framgår tvärs öfver den åt fält-ridtklubben till ridbana upplätta platsen utmed Östermalms idrottsplats samt under Sturevägen fram

[6.] till godsbangården. Härigenom vinnes en ur trafikteknisk synpunkt bättre anordning, då godsvagnar till och från den nya stationen icke behöfva föras omvägen öfver Värtans station och onödigt belasta denna, samtidigt som det föreslagna spåret icke i någon väsentligare mån torde lägga hinder i vägen för en rationell tomtläggning af västra delen af Ladugårdsgärdet, för den händelse sådan i framtiden skulle ifrågakomma.

På anmodan af järnvägsstyrelsen har Djurgårdskommissionen i skrifvelse af den 30 september 1911 afgifvit yttrande öfver det föreliggande förslaget till godsbangård å Ladugårdsgärdet och därvid meddelat, att kommissionen på anförda grunder ej kunde godkänna detsamma, utan borde i stället — enligt kommissionens förmenande — ifrågavarande bangård förläggas till området norr om Smedsbacken, på sätt en kommissionens skrifvelse bilagd karta närmare angaf.

Med anledning häraf erinrar järnvägsstyrelsen därom, att vid behandlingen af under år 1908 väckt fråga om fastställande af stadsplan för trakten närmast Karlaplan å norra Djurgården, framställdes från Stockholms stads myndigheters sida, bland annat, den erinran, att, då beslut ännu ej var fattadt rörande läget för en blifvande godsbangård å Ladugårdsgärdet, det vore vanskligt att träffa definitivt afgörande i den stadsplanefråga, som förelåg. Med föranledande af denna jämte andra erinringar uppdrog dåvarande statsrådet och chefen för civildepartementet åt arkitekten P. Hallman att utarbета en plan för de hufvudtrafikleder, som skulle kunna antagas komma att genomkorsa norra Djurgården utanför de områden, som den föreslagna stadsplanen afsåg, med angifvande å denna plan af, bland annat, läge för den tilltänkta godsstationen.

Det sålunda af arkitekten Hallman år 1909 upprättade förslaget förutsatte anläggande af en godsstation å den härför nu föreslagna platsen, i öfver-

ensstämmelse med ett af Stockholms stads kommunikationskommitté förordadt alternativ.

Vid den följande handläggningen af nyssberörda stadsplaneärende har någon erinran icke framställts rörande läget för godsstationen från vare sig de statens eller Stockholms stads myndigheter, hvilka haft tillfälle yttra sig i ärendet, och som utgjorts af öfverintendentsämbetet, arméförvaltningen, järnvägsstyrelsen och Stockholms stadsfullmäktiges beredningsutskott, efter hörande af olika, stadsfullmäktige underlydande myndigheter.

Med hänsyn härtill och då det föreslagna området är för afsedda ändamålet synnerligen gynnsamt beläget såväl i förhållande till de stadsdelar, godsstationen i hufvudsak skall komma att betjäna, som ock till befintliga trafikleder, anser järnvägsstyrelsen ingen tvekan böra råda om lämpligheten af anläggningens utförande å nämnda plats, och anser sig styrelsen rörande ofvannämnda af Djurgårdskommissionen nu framställda erinran endast böra framhålla, att, därest omhandlade godsbangård komme att förläggas så långt ut som kommissionen föreslår, ändamålet med densamma säkerligen skulle blifva förfeladt. Något behof att utföra en så jämförelsevis aflägsen belägen godsstation torde i allt fall icke *nu* föreligga, och är i öfrigt större delen af den af Djurgårdskommissionen föreslagna platsen afsedd för framtida utvidgning af Värtans station. Det torde väl också vara att antaga, att, genom anläggning af stationen å den af järnvägsstyrelsen nu föreslagna platsen, försäljningen och bebyggandet af de kringliggande tomterna skola väsentligen underlättas.

Då behovet af en godsstation å Ladugårdsgärdet således måste anses styrkt och då det för densamma nu föreslagna läget enligt järnvägsstyrelsens förmenande är tillfredsställande, tillstyrker styrelsen, att detsamma kommer till utförande. Anläggningen af denna godsstation är ock att hänföra till de arbeten och åtgärder, som kunna vidtagas oberoende

- [6.] af det sätt, hvarpå Stockholms bangårdsfråga slutligen kan komma att lösas och till hvilka arbeten styrelsen genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 12 juli 1907 anmodats inkomma med förslag. Kostnaden för utförande af förslagets första utbyggnadsstadium är beräknad till 387,000 kronor, härefters kostnad för markförvärf ej medräknad, enär järnvägsstyrelsen förutsätter, att den erforderliga marken, som tillhör kronan, kan för ändamålet upplåtas utan någon ersättning. Järnvägsstyrelsen har den 28 oktober 1911 i särskild skrifvelse ingått med underdånig framställning härom.

Vid Näs-sjö.

Utvidgning af spårsystemet och uppförande af omlastningsskjul kronor 502,000: —

Frågan om utvidgning och ombyggnad af Näs-sjö bangård har sedan flera år stått på dagordningen. Plattformarna äro för smala, hvarför det vid vissa tågknutar visat sig svårt att med nödig skyndsamtighet och utan fara eller olägenhet för resande förflytta res- och ilgods mellan olika tåg.

Det ringa antalet tågspår gör det nödvändigt att i stor utsträckning använda ett och samma spår för två å stationen samtidigt befintliga tåg. Dagligen förekommer, att vissa personförande tåg icke kunna beredas plats vid plattform. Det otillräckliga spårutrymmet gör det äfven omöjligt undvika såväl växlingsrörelser i tågvägarna som afspärrning af öfvergångar öfver spår, hvilka resande måste passera.

Tillräckligt utrymme saknas såväl för omlastningsarbetet som för den lokala godstrafiken. Den senare tager godsmagasinet fullständigt i anspråk, och omlastningen är förlagd till en provisorisk brygga, hvilken dels ej är tillfyllest och dels är belägen på olämplig plats å bangården. Omlastningsvagnar hafva vid flera tillfällen fått kvarstå mera

än två dygn å stationen i afvaktan på att kunna mottagas vid omlastningsbryggan. Antalet ton mottaget gods utgjorde år 1905 15,879 och år 1909 22,142.

Äfven det för vagnrangeringar afsedda spårutrymmet är för knappt, till följd hvaraf tågförseningar stundom ej kunna undvikas. Antalet till- och afkopplade vagnar utgjorde år 1904 255,812 och år 1910 282,190. En afsevärd ökning af trafiken torde också vara att påräkna genom tillkomsten af den koncessionerade järnvägen Nässjö—Säfsjöström. För afhjälpande af antydda missförhållanden kräfves en fullständig omgestaltning af bangårdens spår-system. Vid 1906 års Riksdag beviljades också för utvidgning af Nässjö station 100,000 kronor, hvaraf dock endast 51,000 kronor hittills användts för afhjälpande af de värsta olägenheterna i afvaktan på träffande af öfverenskommelse med de till stationen anslutande enskilda järnvägarna angående planen för den afsedda utvidgningen. Sådan öfverenskommelse har emellertid nu träffats, och såväl Nässjö—Oskarshamns som Halmstad—Nässjö järnvägsaktiebolag hafva i skrivelser den 12 respektive den 15 maj 1911 förklarat sig icke hafva något att i hufvudsak erinra mot det nu uppgjorda förslaget äfvensom åtagit sig att deltaga i kostnaderna för detta förslags förverkligande i den utsträckning, gällande öfverenskommelser angifva. Genomförandet af detta förslag kräfver emellertid en kostnad af 864,000 kronor, inberäknadt kostnaden för markförvärf.

Af denna summa bör för förändring af befintliga anläggningar och utförande af sådana arbeten, som ej öka statsbanornas kapitalvärde, af underhållsmedel utgå 134,500 kronor. För bestridande af nybyggnadskostnaden, 729,500 kronor, finnas tillgängliga 49,000 kronor af nyssnämnda anslag å 100,000 kronor, hvarjämte de till stationen anslutande enskilda banorna skola bidraga med 178,500 kronor. Återstående, förut angifna belopp, 502,000 kronor, erfordras sålunda för förslagets genomförande. An-

- [6.] läggningens utförande beräknas kräva två år och bör påbörjas redan under år 1912, i anledning hvaraf ett belopp af 200,000 kronor är under sagda år behöfligt.

Vid Örebro, centralverkstaden.

Matsalsbyggnad med lärum och bibliotek för personalen	kr. 80,000: —
Ångpannecentral med bad- och tvättinrättning	» 195,000: —
Inredning af vagnverkstaden.....	» 74,000: —
Förrådsbyggnad	» 72,000: —
Summa kronor	421,000: —

Matsalsbyggnad.

Centralverkstaden i Örebro är belägen i en del af staden, hvarest brist råder på billiga bostäder för personalen. Denna omständighet gör, att en stor del af verkstadsarbetarna bo så långt från arbetsplatsen, att de icke kunna intaga sin middagsmåltid i hemmet, utan förtära medförd mat i verkstaden på arbetsplatsen. Äfven för de yngre, ogifta arbetarna möter det svårigheter att erhålla middagsmål, enär lämpliga spisningsställen endast finnas på långt afstånd från verkstaden. Den föreslagna matsalsbyggnaden skulle råda bot på dessa olägenheter. En till personalen riktad förfrågan, huruvida de komme att begagna sig af ett eventuellt marketenteri, har visat, att intresset för detsamma är synnerligen stort, enär icke mindre än omkring 300 af verkstadens till omkring 550 man uppgående arbetarpersonal förklarat sig hafva för afsikt att där intaga sina middagsmåltider, dels af medförda matvaror, dels med anlitande af marketenteriet.

Utom matsal med kök och erforderliga ekonomitrymmen skulle i matsalsbyggnaden inrymmas ett större lärum för personalen samt två rum för

verkstadens boksamling. Vidare skulle där anordnas bostadslägenheter *dels* för den för marketteriet erforderliga personalen, *dels* för en maskinist vid centralverkstaden.

[6.]

Ångpannecentral med bad- och tvättinrättning.

För uppvärmning af centralverkstadens olika lokaler finnas för närvarande två särskilda ångpanneanläggningar inrymda, den ena i hjulverkstaden och den andra i vagnverkstaden. Då de vid centralverkstaden befintliga byggnaderna tillkommit efter hand, har det ej varit lämpligt att redan från början uppföra en för dem gemensam ångpanneanläggning, utan har man tillgodosett behovet af ånga för uppvärmning genom nyssnämnda båda anläggningar, hvilka äro af provisorisk natur, och där de använda ångpannorna utgöras af gamla lokomotivpannor, hvilka förbruka mera bränsle än moderna, stationära pannor. Styrelsen anser emellertid nu tiden vara inne för anläggandet af en permanent gemensam ångpannecentral för att tillgodose behovet af ånga till samtliga de byggnader, som behöfva uppvärmas medelst ånga eller i öfrigt förbruka sådan. Visserligen erhålla ångledningarna till de längst bort belägna byggnaderna härvid en betydlig längd, men genom att förse ångpannorna med öfverhettningssanordning och ledningarna med god isolering blir temperaturförlusten och kondenseringen af ånga i ledningarna jämförelsevis obetydlig. Vid en gemensam ångpannecentral vinnas betydliga besparingar i driftkostnader dels därigenom att mindre personal erfordras för eldning och dels genom att mekaniska anordningar för kolens lossning och tillförsel till pannorna kunna komma till användning, hvarjämte bränslebesparing, såsom nämnts, är att påräkna. Vidare återvinnas genom slopning af de nuvarande ångpanneanläggningarna utrymmen, som kunna nyttiggöras för andra ändamål.

[6.] Inom lokomotivverkstaden finnes för personalen en provisoriskt anordnad mindre badinrättning, som emellertid efter den betydliga utvidgning, som centralverkstaden undergått, är alldeles otillräcklig. Den lokal, i hvilken badinrättningen är inrymd, är numera behöflig för andra ändamål. Styrelsen anser därför lämpligt att i samband med ångpannecentralen anordna en ny rymlig badinrättning och samtidigt utnyttja ett för ångpanneanläggningens framtida tillökning afsedt utrymme till tvättinrättning.

Af det för ångpannecentralen behöfliga anslaget beräknas till byggnaden med grundläggning och skorsten åtgå 90,000 kronor, till ångpannor, kolfickor, koltransportanordningar och öfrig inredning 95,000 kronor samt till ångledningar utomhus 10,000 kronor.

Inredning af vagnverkstaden samt förrådsbod.

Det anslag, som år 1906 beviljades för anläggning af en vagnverkstad vid centralverkstaden, var afsedt för en enda stor byggnad, som skulle inrymma, förutom uppställningsplatser för vagnar, tills vidare alla de specialverkstäder, som erfordras för vagnreparation. Då det stora utrymmet endast efter hand kunde utnyttjas för vagnreparation, användes en del däraf till upplag af virke och andra materialier. Till virkesbod beviljade 1911 års Riksdag anslag, och är en sådan nu under uppförande, hvarigenom ökad utrymme för vagnar erhållits. Emellertid påkallar vagnverkstadens utveckling ytterligare plats för reparationsvagnar, och kan detta behof lämpligast tillgodoses genom att ur verkstaden utflytta upplaget af materialier, och föreslår styrelsen därför, att en förrådsbyggnad för detta ändamål nu får uppföras. Genom denna åtgärd äfvensom genom utflyttning af ångpannor och kolupplaget för dessa skulle plats vinnas för ungefär 260 meter uppställningsspår, motsvarande omkring

20 tvåaxliga vagnar, och dessutom ett väl behöfligt tillskott i utrymme erhållas för de i denna byggnad inrymda snickar- och målarverkstäderna.

[6.]

6:o) Diverse arbeten kronor 500,000: —

I förenämnda anslagssumma är inberäknad sammanlagda kostnaden för sådana mindre nybyggnader, hvilka hvar för sig beräknas betinga en kostnad understigande 10,000 kronor och hvilka därför ej intagits bland förut särskildt omnämnda arbeten.

Till stöd för anslagskrafvet i öfrigt har styrelsen, i likhet med hvad som under de senare åren ägt rum, framhållit, hurusom i betraktande af statsbanenätets och trafikens utveckling det måste anses vara af nöden att för diverse arbeten hafva erforderliga medel tillgängliga äfven för tillgodoseende af sådana behof, som icke kunna längre tid i förväg förutses, men dock måste utan uppskof fyllas.

Summa kronor 2,834,600: —

Slutligen har styrelsen, enär det är af vikt, att åtskilliga af de sålunda föreslagna arbetena redan under år 1912 helt eller delvis komma till utförande, hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte redan under nämnda år ställa till styrelsens förfogande ett belopp af 600,000 kronor, afsedt för nedanstående arbeten, nämligen:

för spåranordning vid Kattarp	kronor	39,500: —
» påbörjandet af Nässjö stations ombyggnad	»	200,000: —
» uppförande af boställshus vid Värtan	»	38,400: —
» fortsatt anläggning af bantelefonledningar	»	108,000: —
» påbörjandet af en del öfriga förutnämnda arbeten	»	214,100: —

Summa kronor 600,000: —

[6.]

Departements-
chefen.

Beträffande den föreslagna anläggningen af en *godsstation å Ladugårdsgärdet* samt förbindelsespår däremellan och Värtabanan ber jag att först få erinra om att frågan om en provisorisk stationsanläggning å Ladugårdsgärdet är behandlad i statsverkspropositionen till 1909 års Riksdag och att ärendet då icke ansågs vara i skick att kunna föreläggas Riksdagen. Sedan dess har stadsplan för en del af norra Djurgården blifvit af Eders Kungl. Maj:t fastställd den 15 december 1911. Under förarbetena till denna stadsplan upprättades af arkitekten P. Hallman en eskiss till anordnande af hufvudtrafikleder å angränsande delar af norra Djurgården, och upptogs däri en godsstation på det nu af järnvägsstyrelsen därtill föreslagna området. Det är emellertid att märka, att Hallmans uppdrag endast afsåg att utreda, huruvida en stadsplan enligt det upprättade förslaget gäfvé eller tilläfventyrs vore till hinder för uppgörande af en fullt tillfredsställande stadsplan för större angränsande områden. Att uppdraget skulle afsett att definitivt fastslå platsen för en blifvande station var däremot aldrig ämnadt. Med afseende å stationens plats anser jag ytterligare utredning böra äga rum. Uppenbart skulle dess förläggande enligt järnvägsstyrelsens förslag — förutan att stationens tomtmark är synnerligt dyrbar — menligt inverka på tillgodogörandet för bebyggande af närbelägen, staten tillhörig mark. Därtill kommer, att inom en nära framtid frågan om de norra lokalbanornas inledande till Stockholm torde komma upp, och det torde vara försiktigast att icke afgöra statsbanestationens läge, förrän nämnda lokalbanefråga kan närmare öfverskådas.

Hvad järnvägsstyrelsen i öfrigt föreslagit beträffande nya byggnader och anläggningar anser jag mig böra förorda. Jag ber blott att få lämna följande kompletterande upplysningar.

Hvad då först beträffar *anslag till boställshus*, så äskades, såsom Eders Kungl. Maj:t behagade erinra sig, icke några sådana vid sistlidet års Riksdag. I stället har Eders Kungl. Maj:t den 13 januari 1911 anbefallt järnvägsstyrelsen att med biträde af två sakkunniga verkställa utredning i syfte att utröna, huruvida icke — utan att ändamålsenligheten äfventyrades eller underhållskostnaderna alltför mycket ökades — kostnaderna för uppförande af boställshus vid statens järnvägar skulle genom ett billigare byggnadssätt kunna nedbringas. Sedan till sakkunniga utsetts arkitekten hos öfverintendentsämbetet grefve O. S. Cronstedt och byggmästaren J. A. Sjöblad, hafva dessa tillika med arkitekten i järnvägsstyrelsen F. Zettervall och kaptenen i väg- och vattenbyggnadskåren, baningenjören O. Werner verkställt utredning i nämnda hänseende.

Utan att för närvarande ingå i närmare bedömande af denna utredning, ber jag att få nämna några drag därur. Såsom det normala behovet af golfyta har kommissionen ansett för lägenhet om 1 rum och kök i enfamiljshus omkring 43 kvm. och i flerfamiljshus 45 kvm. samt för lägenhet om 2 rum och kök omkring 65 kvm. Ut i dessa golfytor ingå tambur, trappor och bekvämligheter. Hittills hafva golfytorna ganska mycket varierat såväl i statsbanornas husbyggnader som vid utom statsbanorna byggda boställshus. Såsom exempel kan nämnas, att i sistnämnda fall golfytan utgör för 1 rum och kök: vid Hjorthagen 38,3 och vid Stockholm—Västerås—Bergslagens järnväg 41,4 samt för 2 rum och kök vid Enskede 45,9 och 49,7 och vid Hjorthagen 54,2 kvm.

[6.]
Husbyggnads-
kommissionen.

Det vid statens järnvägar, särskildt vid de smärre husbyggnaderna, använda byggnadssättet synes kommissionen i en del afseenden behöfva ändras. Sålunda utföras grunderna onödigt grofva, dimensionerna å olika virkesslag äro i allmänhet större än hvad som är behöfligt, hvarjämte golf- och takkonstruktionerna ofta äro för dyrbart utförda.

Under utredningens gång har fråga väckts att öka antalet rum för personalgruppen »banvakter, stationskarlar m. fl.», så att dem skulle kunna tilldelas 2 rum och kök, hvarigenom kunde undvikas att i den utsträckning, som nu sker, använda köket som sofrum.

Motsvarande tjänstemän vid norska, danska och tyska statsjärnvägar hafva, enligt hvad kommissionen upplyser, icke mindre än 3 rum och kök för lägenhet. Rummen, 1 matrum och 2 sofrum, äro visserligen icke så stora, men anses tillgången på särskilda sofrum vara en väsentlig och synnerligen värdefull fördel.

Kommissionen hemställer därför, att den frågan måtte tagas under pröfning, huruvida icke sådan ändring uti boställsstaten lämpligen bör vidtagas, att den lägsta tjänstemannagruppen, banvakter, stationskarlar m. fl., må tilldelas 2 rum och kök i stället för 1 rum och kök.

Kommissionen har också utarbetat förslag till bostadshus med denna anordning, af kommissionen benämnd typ 2, i motsats till byggnader med lägenheter om 1 rum och kök, typ 1.

Till förtydligande af de båda systemens innebörd tillåter jag mig återgifva vissa delar af en af kommissionen uppgjord tabell, i hvad den rör ett sådant flerfamiljshus som nu föreslås vid Värtan. Jag vill blott dessförrinnan nämna, att »Aktk 2265» afser samma flerfamiljshus vid Värtan som järnvägsstyrelsens i statsverkspropositionen år 1911 omförmälda anslagsyrkande.

[6.]

		Flerfamiljshus.					
		Lägenhet för stationskarl.			Lägenhet för förman.		
		Kommissionens		Aktk. 2265	Kommissionens		Aktk. 2265
		typ 1.	typ 2.		typ 1.	typ 2.	
Bebyggd yta	kvm.	208·3	239·9	248·5	208·3	239·9	248·5
Golfyta af kök	»	16·0	14·1	19·2	16·0	17·9	19·2
» » rum	»	18·0	24·4	23·0	36·0	28·4	46·0
» » lägenhet	»	46·5	51·5	54·4	66·9	63·3	81·5
Rumsvolym för lägenhet	kbm.	91·8	104·0	118·2	113·4	125·0	182·6
Antal eldstäder		16	24	16	16	24	16
Kostnad för eldstad	kr.	2,006·30	1,516·67	2,412·50	2,006·30	1,516·67	2,412·50
» » kvm. golfyta	kr.	87·67	83·56	88·94	87·67	83·56	88·94
» » kbm. rumsvolym	»	46·85	40·27	40·37	46·85	40·27	40·37
» » » byggnadsmassa	»	22·02	21·67	23·54	22·02	21·67	23·54
» » lägenhet	»	4,076·66	4,303·34	4,838·94	5,865·12	5,289·35	7,248·61
» » byggnad	»	32,100·00	36,400·00	38,600·00	32,100·00	36,400·00	38,600·00

Departements-
chefen.

Kommissionens förslag att anordna 2-rums lägenheter för den lägsta personalklassen, till hvilket förslag järnvägsstyrelsen i sin skrifvelse anslutit sig, innebär öfvergången till ett nytt system. För att få en bättre föreställning om de ekonomiska konsekvenserna däraf har jag från järnvägsstyrelsen förskaffat mig upplysning om ungefärliga beloppet af den kostnadsökning, som detta skulle medföra för boställsbyggnaderna vid den 1 januari 1912 pågående nya banbyggnaderna. Beloppet utgör sammanlagdt omkring 50,900 kronor och är således icke alltför betydande i jämförelse med de stora summor i öfrigt, dessa banbyggnader beräknas kosta. Då jag dessutom tager i betraktande de otvifvelaktiga fördelarna af 2-rums lägenheter ur hygienens och familjetrefnadens synpunkt, anser jag mig böra förorda sådana lägenheter. Jag förutsätter emellertid, att ifrågakörande personal icke erhåller ovillkorlig rätt till 2-rums lägenheter och att således några kostnader för ombyggnad af äldre boställshus icke framkallas genom att sådana lägenheter nu anordnas. Till frågan om ändring af gällande bestämmelser angående järnvägstjänstemännens bostäder, torde jag framdeles få återkomma.

Hvad nu beträffar det föreslagna *flerfamiljshuset vid Värtan* ber jag att få erinra, att kostnaden nedbringats från 45,000 kronor i 1910 års statsverksproposition och 42,000 kronor enligt järnvägsstyrelsens be-

räkning i 1911 års statsverksproposition till 38,400 kronor för byggnad af typ 2. Kommissionen har infordrat anbud på ett dylikt hus, utvisande såsom lägsta belopp 36,400 kronor. Å byggnad af typ 1 afgafs anbud å lägst 32,100 kronor. Enligt hvad jag inhämtat ingick emellertid icke i någotdera af nämnda belopp kostnaderna för vatten- och afloppsledningar. Dessa beräknas till omkring 2,000 kronor, hvarigenom den af styrelsen angifna summan, 38,400 kronor, erhålles.

[6.]

Hvad beträffar *boställshuset vid Gårdsjö* vill jag erinra om, att i statsverkspropositionen till 1911 års Riksdag omnämnes ett förslag af järnvägsstyrelsen till boställshus vid Gårdsjö, afsedt att inrymma 8 rum och 4 kök och beräknadt till 24,000 kronor. Enligt hvad man meddelat mig i järnvägsstyrelsen skulle detta hus inrymma fyra lägenheter (två om 2 rum och kök samt två om 1 rum och kök) jämte 2 enkelrum, hvilka senare till en början afsetts att uthyras såsom öfverliggningsrum till Väster-götland—Göteborgs järnvägs personal, för att sedermera vid behof af ytterligare bostad inredas till lägenhet om 1 rum och kök för en stationskarl.

Detta behof har redan framträdt, hvarför det nu föreslagna boställshuset är föreslaget inrymma fem lägenheter (alla om 2 rum och kök). Den år 1910 föreslagna byggnaden, tagen i anspråk i sin helhet för statens järnvägars behof, var sålunda afsedd inrymma samma antal lägenheter som den nu föreslagna.

Kostnaden för eldstad, i rundt tal 1,567 kronor, motsvarar ungefär den af kommissionen beräknade kostnaden och understiger afsevärdt samma kostnad enligt 1911 års förslag.

Beträffande *byggnaden vid Anneberg* upptogs i järnvägsstyrelsens äskanden till 1910 och 1911 årens Riksdagar en byggnad vid nämnda station för 16,000 kronor eller samma belopp, som nu föreslagits. Därvid är emellertid att märka, dels att i nuvarande förslag afses 2-rums lägenheter i stället för 1-rums lägenheter och dels att beloppet 16,000 kronor i föregående förslag beräknats utan afseende å grundläggningskostnaderna, som anses uppgå till 2,675 kronor. Detta belopp ingår nu i slutsumman 16,000 kronor.

Angående persontrafiken vid *Eksunds station* har jag låtit upprätta följande tabell.

[6.]

Å r.	Persontrafik, antal resor.				
	Afsänd.		Anländ.		Summa.
	I och II klass.	III klass och trupper.	I och II klass.	III klass och trupper.	
1905	442	5,824	282	9,650	16,198
1906	301	8,192	307	7,187	15,987
1907	382	9,067	310	9,192	18,951
1908	322	8,810	284	10,458	19,874
1909	229	9,318	169	10,172	19,888
1910	50	10,746	143	10,546	21,485

Då häraf framgår, att persontrafiken tilltager vid stationen, samt kostnaden för uppförande af ett särskildt boställshus endast med 500 kronor öfverstiger kostnaden för inredande af bostadslägenheter i stationsbuset, anser jag mig böra förorda järnvägsstyrelsens förslag.

För en ilgodsbyggnad i Jönköping har upptagits 41,000 kronor. För bedömande af trafikens tillväxt vid ifrågavarande station har jag från järnvägsstyrelsen införskaffat följande tabell öfver il- och fraktstuckegods-
trafiken under åren 1906—1910.

År.	Il- och fraktstuckegods- trafik.		Summa ton.
	Afgående. ton.	Ankommande ton.	
1906	8,105	8,833	16,938
1907	8,614	9,522	18,136
1908	9,236	10,198	19,434
1909	8,088	10,144	18,227
1910	8,113	11,093	19,206

I dessa siffror ingår emellertid icke omlastningsgodset, som torde kräfva det jämförelsevis största utrymmet. Från vederbörande distriktsförvaltning har meddelats, att 381 ton omlastades år 1910, hvarför summan af behandladt gods utgjorde år 1910 19,587 ton.

Till utredning angående den ifrågasatta *utvidgningen af spårsystemet och uppförandet af omlastningsskjul vid Nässjö* ber jag att få meddela, att Nässjö station ursprungligen anlades i samband med södra stambanans anläggning år 1864 och därefter successivt utbyggts. Den sista *större* utvidgningen af spårsystemet skedde år 1896. Hela antalet tåg utgjorde sistnämnda år i medeltal 41,3 om dagen samt år 1910 i medeltal 50,5 om dagen.

Till belysning af trafikens tillväxt åren 1896—1910 ber jag att få framlägga följande tabell angående

persontrafiken vid Nässjö station.

År.	Afsänd.		Anländ.		Summa. Antal resor.
	I och II klass.	III klass och trupper.	I och II klass.	III klass och trupper.	
	Antal resor.	Antal resor.	Antal resor.	Antal resor.	
1896	13,378	29,941	10,897	38,417	92,633
1900	14,034	36,767	11,760	48,660	111,221
1905	14,292	44,791	11,908	55,993	126,984
1906	5,216	43,597	5,131	56,474	110,418
1910	5,325	52,693	4,806	75,557	138,381

Sammanlagda antalet resor har således vuxit med nära 50 procent.

Den skenbara nedgången i antalet resande år 1906 beror på införandet af zontariffsystemet och i samband därmed förändrade grunder för biljetters utfärdande.

I förenämnda tabell ingå emellertid icke de resande, som byta tåg i Nässjö. Det stora antalet af sådana resande nödvändiggör breddning af plattformarna. Detta åter har till följd, att erforderliga gods-tågspår måste förläggas å annan plats, då utrymme saknas för dem mellan stationshuset och den väster om spårsystemet liggande sjön.

Beträffande fördelningen af kostnaderna mellan statens järnvägar och de vid Nässjö anslutande enskilda järnvägarna, Nässjö—Oskarshamns och Halmstad—Nässjö järnvägar, ber jag att få upplysa, att enligt ett mellan statens järnvägar och nämnda enskilda järnvägar gällande aftal angående begagnandet af Nässjö station de enskilda järnvägarna skola, om utvidgning för gemensamma ändamål vid Nässjö af spårsystem och andra anläggningar blir af nöden, deltaga i kostnaderna efter den beräkningsgrund, som vid senaste beräkningen af respektive

- [6.] järnvägars bidrag till förvaltningskostnaderna vid stationen tillämpats. Af hela det för ifrågavarande stations utvidgning erforderliga beloppet, 864,000 kronor, beräknas 152,000 kronor afse sådana arbeten, som endast komma statens järnvägar till godo. I återstående 712,000 kronor deltaga de enskilda järnvägarna på grund af nyssnämnda aftal i förhållande till sitt förvaltningsbidrag, hvilket för Halmstad—Nässjö järnväg utgår efter 10,06 procent och för Nässjö—Oskarshamns järnväg efter 15,01 procent. De belopp, hvarmed dessa järnvägar skola bidraga till utvidgningen, blifva alltså i afrundade tal för Halmstad—Nässjö 71,630 kronor och för Nässjö—Oskarshamn 106,870 kronor eller tillhopa 178,500 kronor.

Järnvägsstyrelsen har vidare begärt anslag till vissa anläggningar vid *centralverkstaden i Örebro*.

I denna fråga ber jag få erinra om följande.

Genom beslut vid Riksdagarna åren 1899 och 1900 anvisades ett belopp af 500,000 kronor till anläggning vid Örebro af en centralverkstad för reparation af lokomotiv.

Sedermera har Riksdagen dels år 1903 beviljat ett belopp af 36,500 kronor till uppförande vid centralverkstaden af lokaler för inrymmande af bleckslageri och presenningtillverkning, dels ock år 1905 anvisat 104,000 kronor till utvidgning af centralverkstaden med ett ångpannehus med flera smärre arbeten.

Till uppförande af den redan år 1899 i utsikt ställda vagnreparationsverkstaden har Riksdagen numera under åren 1906 och 1907 anslagit sammanlagdt 700,000 kronor. Därjämte har Riksdagen för anläggning af ny plåtslagarverkstad med flera arbeten vid centralverkstaden under åren 1908—1909 anvisat sammanlagdt 700,000 kronor.

Slutligen anslog 1911 års Riksdag till uppförande af kontorsbyggnad och ett virkesskjul vid centralverkstaden 100,000 kronor.

Hvad först beträffar den för matsal m. m. afsedda byggnaden synes det nuvarande förhållandet att arbetarnas flertal måste förtära sitt middagsmål i verkstadslokalen vara en hygienisk olägenhet, som bör om möjligt undanröjas. Också har jag mig bekant, att vid några enskilda industriella inrättningar, som varit så belägna, att arbetarna icke lämpligen kunnat intaga middagsmålet i hemmen, anordnats särskild måltidslokal.

Jag ber i detta sammanhang få nämna, att inom civildepartementet anställets utredning, huruvida något skulle kunna göras för att befordra egnahemsrörelsen bland verkstadsarbetarna, men att detta visat

sig möta stora svårigheter på grund af att lämpliga tomter i närheten icke kunna erhållas till billigt pris. Jag anser mig därför böra förorda järnvägsstyrelsens förslag att uppföra en matsalsbyggnad vid verkstaden. [6.]

Beträffande det bibliotek, som skulle inrättas i samband med matsalsbyggnaden, har jag inhämtat, att i Örebro finnas två offentliga bibliotek, nämligen Örebro stadsbibliotek och Örebro arbetarebiblioteksförbunds bibliotek, det sistnämnda mindre omfattande. Intet af dessa innehåller dock i nämnvärd grad teknisk litteratur. Vid Örebro station är anordnad ett vandringsbibliotek för tåg- och stationspersonal, och vore meningen, att ett sådant skulle ingå i nu föreslagna bibliotek. Efter storleken i förhållande till hela byggnaden anser järnvägsstyrelsen kostnaden för lärum och bibliotek kunna uppskattas till 13,700 kronor och kostnaden för bostadslägenheten till 4,300 kronor.

Kostnaden är således förhållandevis icke så betydande. Å andra sidan hyser jag den förhoppningen, att biblioteket skall kunna bidra till trefnaden och bildningsintresset bland verkstadens stora arbetarpersonal. Jag ansluter mig därför till järnvägsstyrelsens förslag äfven i denna del.

Beträffande förslaget om ny ångpannecentral med bad- och tvättinrättning har jag inhämtat, att för närvarande äro insatta fyra äldre lokomotivpannor i hjulverkstaden och fyra i vagnverkstaden. Dessa utnyttjas fullständigt för nuvarande behof, hvarför vid utvidgning af centralverkstaden ytterligare ångpannor behöfva installeras. För betjäning af de nuvarande ångpannorna åtgå 4 man och vid sträng kyla 6 man. Den nya ångcentralen beräknas kunna skötas af 2 man.

Kostnaden för mekaniska anordningar för kollossning och tillförsel af kol till pannorna ingå i totalsumman 195,000 kronor.

Nuvarande ångpanneutrymmen och de utrymmen, nu befintliga badinrättningen upptager, skola utnyttjas för verkstädernas utvidgning.

I nuvarande badinrättningen hafva 8,000—9,000 bad serverats under senaste året, motsvarande omkring 15 bad per man af verkstadens 560 arbetare. De dagar, arbetarna företrädesvis önska bada, måste dock ett stort antal afvisas i följd af bristande utrymme. Genom bättre anordningar kan man beräkna, att badfrekvensen skall betydligt ökas.

Tvättinrättningen är afsedd för groftvätt af torkdukar och buldansöfverdragskläder samt för tvätt af handdukar och lakan dels för centralverkstadens behof och dels för behofvet å Örebro och Hallsbergs stationer. Tvättinrättningen skulle inrymmas i en del af ångcentralbyggnaden, som är afsedd för inläggning af flera ångpannor i mån af

- [6.] ökadt behof af ånga. Någon särskild byggnad för tvättinrättningen erfordras sålunda icke, förrän behofvet af utvidgadt utrymme för dessa ändamål gör en särskild sådan nödvändig, och torde detta komma att sammanfalla med den tidpunkt, då flera ångpannor behöfva inläggas i ångpannehuset.

Kostnaden för bad- och tvättinrättningens inredning beräknas uppgå till 9,000 kronor. Erforderliga lösa inventarier anskaffas för särskildt anvisade medel till inventarieinköp.

Åberopande hvad sålunda förekommit får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen

att till utförande af nya byggnader och anläggningar vid statens redan trafikerade järnvägar för år 1913 anvisa ett belopp af 2,447,600 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 600,000 kronor.

- [7.] På sätt jag ofvan omnämnt har järnvägsstyrelsen i skrifvelsen den 28 oktober 1911 gjort framställning om anslag till vissa byggnader och anläggningar vid Järfva, Mjölby och Uppåkra stationer.

Byggnader
och anlägg-
ningar vid
vissa stats-
banesta-
tioner.

Dessa frågor hafva synts påkalla ytterligare utredning, hvilken emellertid under närmaste tiden torde föreligga. Då således särskild proposition rörande dessa byggnader och anläggningar bör efter omständigheterna aflåtas till Riksdagen, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, i afvaktan på den proposition, som kan komma att aflåtas angående anslag till vissa byggnader vid Järfva, Mjölby och Uppåkra stationer, för ändamålet beräkna ett anslag för år 1913 af 442,000 kronor.

- [8.] I sin skrifvelse den 28 oktober 1911 har järnvägsstyrelsen jämväl hemställt om anslag till belopp af 300,000 kronor för inköp af mark vid en del järnvägsstationer.

Anslag till
mark-
förvärf.

Till stöd för denna framställning har styrelsen anfört, att erfarenheten bestyrkt, att besparing ofta kunnat ske genom förvärf af viss mark, innan beslut om bangårdsutvidgningar förelegat, och sålunda innan spekulation hunnit träda emellan för värdenas uppdrifvande, och hemställer därför styrelsen nu, att för år 1913 förenämnda belopp ställes till styrelsens förfogande för markanskaffning vid en del stationer, där utvidgningar äro afsedda att inom närmaste tiden komma till stånd.

Jag ber härvid allenast att få erinra om, att, såsom min företrädare i ämbetet vid behandling af föregående framställningar i samma ämne anmärkt, järnvägsstyrelsen vid förekommande bangårdsutvidgningar i första hand bör söka utverka, att den erforderliga marken tillhandahålles utan ersättning af vederbörande kommun eller enskilda, då ju ortsbefolkningen i regel kommer i åtnjutande af betydande fördelar genom en bangårdsutvidgning. [8.]

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen

att för inköp af mark, som erfordras för utvidgning af vissa järnvägsstationer, för år 1913 anvisa ett anslag af 300,000 kronor.

I sin skrifvelse den 24 november 1910 med förslag till beräkning af den behållna inkomst af statens järnvägar, som må upptagas i rikstaten för år 1913, har järnvägsstyrelsen föreslagit, att till nya inventarier och ökad förlag skulle anslås samma belopp som för år 1912 eller 2,000,000 kronor. [9.]

Anslag till
nya inventarier m. m.

I enlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för nya inventarier och ökad förlag vid statens järnvägar anvisa ett anslag för år 1913 af 2,000,000 kronor.

I skrifvelse den 26 oktober 1911 har järnvägsstyrelsen anmält behövet af ny rullande materiel vid statens redan trafikerade järnvägar. [10.]

Styrelsen har därvid anfört:

Ny rullande
materiel
för statens
järnvägar.

»Af *lokomotiv* erfordras ett antal af typen litt. B för användning i snabbgående och tunga tåg, för hvilket ändamål denna typ, som är i bruk sedan år 1909, visat sig synnerligen lämplig.

Intill dess att den elektriska driften å linjen Kiruna-Riksgränsen kommer att taga sin början, hvilket beräknas kunna ske först under loppet af år 1914, erfordras för de ökade malmtransporterna från Kiruna under år 1913 en ökning i antalet ånglokomotiv. Styrelsen anser emellertid icke lämpligt att anskaffa flera tunga lokomotiv af de för malmtrafik afsedda typerna, enär dessa lokomotiv icke kunna få passande användning, sedan de efter den elektriska driftens införande blifvit för malmtransporter obehöfliga. Styrelsen ämnade därför för ifrågavarande malmtransporter anskaffa lokomotiv af den moderna godstågstypen Litt. E, hvilka sedermera kunna få användning på andra statsbanelinjer. Af lokomotiv litt. N, som äro kraftiga växlingsloko-

[10.] motiv och afsedda företrädesvis för malmbangårdarna, men äfven för åtskilliga större bangårdar i södra och mellersta Sverige, å hvilka växlingsarbetet är omfattande och tungt, erfordras en ökning med ett mindre antal.

Af *personvagnar* erfordras ett antal boggiévagnar, nämligen kombinerade II och III klass vagnar för dagtåg. Behovet af sådana vagnar har vuxit särskildt till följd däraf, att antalet genomgående vagnar till grenbanor och till enskilda järnvägar ökats.

I fråga om *godsvagnar* erfordras dels täckta, dels öppna vagnar. De förra äro behöfliga för de ökade transporter på Tyskland af sill, lingon m. m. och skulle förses med tryckluftsbroms för att å tysk sida få medfölja snabbgående tåg. Af de öppna vagnarna skulle en del utföras med nedfällbara sidolämmar, hvarigenom deras användbarhet ökas, och de öfriga förses med löstagbara kollämmar, hvarigenom skulle erhållas en behöflig ökning af vagnar, användbara för de växande träkolstransporterna. Dessa senare vagnar skulle utföras i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nyare träkolsvagnar litt. L4, men med lösa sidolämmar, hvarigenom vagnarna under de tider, träkolstransporter icke förekomma, kunna användas såsom vanliga öppna godsvagnar.

Slutligen erfordras för ökningen under år 1913 af malmtransporterna från Kiruna en motsvarande ökning af malmvagnsparken.»

Med anledning af hvad sålunda anförts har järnvägsstyrelsen hemställt, att det täcktes Eders Kungl. Maj:t till 1912 års Riksdag aflåta nådig proposition om extra anslag för år 1913 dels af 2,600,000 kronor för inköp af rullande materiel för statens järnvägars redan trafikerade banor och dels af 400,000 kronor till malmvagnar. Anslagen skulle disponeras sålunda:

Materiel för vanlig trafik.

17 lokomotiv	} för approximativt 2,600,000 kronor.
20 personvagnar	
200 godsvagnar	

Materiel för malmtrafik.

Malmvagnar, 90 st. för approximativt 400,000 kronor.

Till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade järnvägar har Riksdagen för åren 1899—1912 anvisat följande belopp:

1899	3,500,000 kronor
1900	5,590,000 »
1901	5,000,000 »
1902	5,500,000 »

1903	5,000,000	kronor	[10.]
1904	4,000,000	»	
1905	4,000,000	»	
1906	4,000,000	»	
1907	4,000,000	»	
1908	6,000,000	»	
1909	6,650,000	»	
1910	4,000,000	»	
1911	3,325,000	»	
1912	3,250,000	»	

Mot järnvägsstyrelsens framställning om anslag till ifrågavarande ändamål har jag icke något att erinra, och får jag alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för år 1913 till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade järnvägar bevilja ett anslag af 3,000,000 kronor.

För fullföljande af de till en kostnad af 300,000 kronor beräknade åtgärderna för statsbanornas krigsförberedelser beviljade 1909 års Riksdag 100,000 kronor och 1911 års Riksdag likaledes 100,000 kronor.

Till afslutande af ifrågavarande arbeten erfordras för år 1913 återstående belopp eller 100,000 kronor.

I enlighet med hvad järnvägsstyrelsen i sådant hänseende hemställt tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för fullföljande af vissa åtgärder för underlättande af arméns strategiska uppmarsch för år 1913 bevilja ett anslag af 100,000 kronor.

[11.]
Anslag till
åtgärder
för under-
lättande
af arméns
strategiska
uppmarsch.

1911 års Riksdag har till fortsättande å sträckan mellan Järna och en punkt omkring 1 kilometer söder om Saltskog af arbetet med utläggande af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna m. m. för år 1912 anvisat ett belopp af 250,000 kronor.

I anledning af järnvägsstyrelsens hemställan och då ett anslag af 2,900,000 kronor för år 1913 torde vara fullt tillfyllest, får jag tillstyrka, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

[12.]
Utläggning
af ytter-
ligare ett
järnvägs-
spår mellan
Rönninge
och Järna
m. m.

att, i afvaktan på den proposition, som kan komma att aflåtas angående fortsättande af arbetet med utläggande af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer m. m., för ändamålet beräkna ett

[12.] anslag för år 1913 af 2,900,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 1,250,000 kronor.

[13.] Vid 1911 års Riksdag beslutades utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Göteborg och Alingsås och utförande af därmed sammanhängande arbeten för en beräknad kostnad af 5,100,000 kronor, och anvisades för år 1912 ett belopp af 650,000 kronor.

För fullföljande af den plan för arbetenas utförande under åren 1912—1915, som framlades för 1911 års Riksdag, erfordras för år 1913 anvisande af ett belopp utaf 1,100,000 kronor.

I enlighet med hvad järnvägsstyrelsen i sin skrifvelse af den 28 oktober 1911 hemställt, tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för fortsättande af arbetet med utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Göteborg och Alingsås och därmed sammanhängande arbeten för år 1913 anvisa ett belopp af 1,100,000 kronor.

[14.] Uti skrifvelse den 27 oktober 1911 har järnvägsstyrelsen, bland annat, anmält de anslagsbelopp, som enligt styrelsens åsikt böra för år 1913 begäras af Riksdagen för fortsättning af förut beslutade statsbanebyggnader. Jag tillåter mig påpeka, att de anslag, som här äskas, öfverensstämmer med hvad som till ifrågavarande banor för år 1913 beräknats i den plan för statsbanebyggnadernas bedrivande, som finnes framlagd i statsrådsprotokollet för den 10 februari 1911, en plan, om hvars fullföljande i öfrigt jag icke för närvarande har anledning att yttra mig.

Järna—Norrköping.

Hvad då först beträffar statsbanan Järna—Norrköping tillåter jag mig erinra, hurusom 1907 års Riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning, under förbehåll att vissa villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. iakttoges, beslutit anläggning af en statsbana från Järna station å västra stambanan öfver Vagnhärad och Nyköping förbi Lunda till Norrköping för en beräknad kostnad af 13,300,000 kronor med rullande materiel samt till påbörjande af anläggningen för år 1908 anvisat ett belopp af 2,000,000 kronor.

Därefter har Riksdagen anvisat till fortsättning af samma bana för år 1909 1,300,000 kronor, för år 1910 2,000,000 kronor samt för år 1911 1,000,000 kronor.

Emellertid visade det sig redan tidigt, att ofvannämnda beräknade kostnader icke skulle förslå till banans fullbordande. Med anledning häraf framlades också, såsom Eders Kungl. Maj:t behagade erinra sig, i statsverkspropositionen till 1911 års Riksdag en ny kostnadsberäkning, slutande på ett belopp af 16,612,000 kronor eller, med tillägg af de till 229,000 kronor beräknade kostnaderna för anordning af trafikutbyte i Nyköping mellan ifrågavarande statsbana samt Oxelösund—Flen—Västmanlands järnväg, ett belopp af 16,841,000 kronor, hvari jämväl ingick kostnaden för vissa föreslagna stationer och hållplatser, som icke upptagits i den till grund för 1907 års riksdagsbeslut framlagda planen för järnvägen. Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag medgaf 1911 års Riksdag anläggandet af nämnda stationer och hållplatser samt anvisade till fortsättning af statsbanan Järna—Norrköping för år 1912 ett anslag af 4,000,000 kronor.

[14.]

Innan jag öfvergår till att redogöra för järnvägsstyrelsens plan för användning af sistnämnda anslag samt järnvägsstyrelsens i skrifvelsen den 27 oktober 1911 gjorda framställning angående anslagsbehovet för år 1913, ber jag att något få beröra sättet för utförandet af denna järnvägsanläggning.

På sätt statsrådsprotokollet för den 19 april 1907 utvisar, anförde dåvarande departementschefen vid framläggande inför Eders Kungl. Maj:t af förslaget till utförande af ifrågavarande statsbana, att, därest beslut komme att fattas om byggande af denna bana, det borde tagas i öfvervägande, huruvida icke byggnadens utförande borde öfverlämnas på generalentreprenad, och departementschefen uttalade tillika den förmodan att banans läge nära Stockholm och i en folkrik bygd innebure förutsättningar för att enskilda personer skulle kunna åtaga sig och utföra byggnadsarbetet på ett tillfredsställande sätt.

I skrifvelse den 1 juni 1907, hvari Riksdagen meddelade sitt beslut i fråga om anläggning af berörda statsbana, uttalade Riksdagen också sin fulla anslutning till den af departementschefen uttryckta meningen om entreprenadsystemets användning.

På sätt framgår af statsrådsprotokollet den 14 januari 1910 öfverlämnade järnvägsstyrelsen med skrifvelse den 1 mars 1909 förslag till entreprenadkontrakt med tillhörande arbetsbeskrifning för utförande på generalentreprenad af bansträckan Järna—Enstaberga. Efter erhållet nådigt bemyndigande infortrade styrelsen sedermera anbud på utförande af nämnda bandel. Samtliga de anbud, som inkommo, måste emellertid förkastas. Sedan järnvägsstyrelsen inlett

- [14.] underhandlingar med aktiebolaget skånska cementgjuteriet, erbjöd sig nämnda bolag att utföra anläggningen af bandelen Järna—Enstaberga för ett belopp, som, med inberäkning af särskildt betingade ersättningar, enligt järnvägsstyrelsens beräkning med omkring en half million skulle öfverstiga kostnaden för arbetet, om detsamma utfördes direkt genom styrelsens försorg.

Med afseende särskildt fästadt vid Riksdagens flera gånger uttalade önskan om statsbanebyggnaders utförande på generalentreprenad och med hänsyn därtill att arbetenas utförande på entreprenad möjligen skulle bidra till entreprenadsystemets utveckling inom landet, tillstyrkte järnvägsstyrelsen dock antagandet af bolagets erbjudande. Enligt Eders Kungl. Maj:ts bemyndigande afslutade också järnvägsstyrelsen den 11 september 1909 med aktiebolaget skånska cementgjuteriet kontrakt om anläggning af bandelen Järna—Enstaberga.

Vid upprättandet af det nya kostnadsförslag, slutande å 16,612,000 kronor, som framlades för 1911 års Riksdag, utgick järnvägsstyrelsen, såsom Eders Kungl. Maj:t behagade erinra sig, från den förutsättningen att banbyggnaden i sin helhet skulle utföras på generalentreprenad, eventuellt med undantag af sträckningen mellan Åby och Norrköping, där banan komme att löpa jämsides med nuvarande stambana. Styrelsen räknade därför, såvidt det kunde ske, med de höga å-priser, som dels redan låge till grund för entreprenaden å bandelen Järna—Enstaberga, dels måste tänkas blifva gällande vid entreprenad på sträckan Enstaberga—Norrköping.

I skrifvelse den 15 oktober 1910 hemställde styrelsen om bemyndigande att genom allmän kungörelse utbjuda anläggningen af bandelen Enstaberga—Åby på generalentreprenad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förenämnda af styrelsen med skrifvelse den 1 mars 1909 afgifna förslag till entreprenadkontrakt med tillhörande arbetsbeskrifning för bansträckan Järna—Enstaberga. Genom nådigt beslut den 22 juni 1911 blef denna framställning af Eders Kungl. Maj:t bifallen.

Sedan styrelsen på föreskrifvet sätt infordrat anbud, inkommo anbud från den danska firman Bröchner-Larsen & Krogh aktieselskab, från A. P. Gunnersen & K. L. Gunnarson och från aktiebolaget skånska cementgjuteriet.

Uti underdånig skrifvelse den 9 september 1911, hvarmed anbudet öfverlämnades, anförde styrelsen: Anbudet vore visserligen i befintligt skick icke fullt jämförbara med hvarandra, men af beräkningar, som styrelsen af sådan anledning låtit verkställa, framginge, att de af A. P.

Gunnarsen & K. L. Gunnarson och aktiebolaget skånska cementgjuteriet afgifna anbudet vore ungefärligen respektive 500,000 och 900,000 kronor högre än det af den danska firman aflämnade. Sistnämnda firmas anbud öfverensstämde tämligen nära med det belopp, hvartill kostnaderna för de i entreprenaden ingående arbetena beräknats i förenämnda, för 1911 års Riksdag framlagda kostnadsberäkning. Någon fördel för statsverket kunde således icke uppstå, om arbetena bortlämnades på entreprenad, i betraktande däraf att de gifvetvis måste blifva utförda mera i enlighet med styrelsens önskan, om de utfördes direkt genom styrelsens försorg. Också hade det nu visat sig att, i motsats mot hvad styrelsen förut antagit, försöket att utföra statsbanan Järna—Norrköping på generalentreprenad icke bidragit till entreprenadväsendets utveckling inom landet. Styrelsen hemställde därför, att Eders Kungl. Maj:t icke måtte antaga något af de afgifna anbudet. Emellertid ville styrelsen dock icke ställa sig afvisande emot att äfven bandelen Enstaberga—Åby utfördes på entreprenad, under förutsättning dels att detta kunde visa sig vara för statsverket ekonomiskt fördelaktigt, dels att utvecklingen af entreprenadssystemet inom järnvägsbyggnadsfacket därigenom verkligen underlättades. Sistnämnda ändamål kunde, enligt styrelsens uppfattning, möjligen bättre vinnas, om arbetena uppdelades i flera mindre entreprenader, hvarvid dock räsläggnings- och grusningsarbetena alltid borde utföras genom styrelsens egen försorg, helst som styrelsen numera förfogade öfver härför särskildt lämpad materiel.

Såsom Eders Kungl. Maj:t täcktes erinra sig, har Eders Kungl. Maj:t, jämlikt nådigt bref den 15 september 1911, icke funnit skäl antaga något af de afgifna anbudet å utförande på generalentreprenad af bansträckan Enstaberga—Åby samt beslutit låta utföra denna järnvägsbyggnad direkt genom järnvägsstyrelsens försorg.

Jag öfvergår nu till användningen af det för år 1912 beviljade anslaget å 4,000,000 kronor och järnvägsstyrelsens i förenämnda skrifvelse den 27 oktober 1911 gjorda framställning beträffande anslagsbehofvet för år 1913 för nu ifrågavarande järnvägsanläggning.

Till en början har järnvägsstyrelsen meddelat, att nämnda för år 1912 för banan beviljade anslag vore afsedt att i hufvudsak användas till likvidering af arbeten, ingående i generalentreprenaden för bandelen Järna—Enstaberga, äfvensom för utförande af dels i entreprenaden icke upptagna bangårdar, dels husbyggnader, vattenstationer med mera å samma bandel samt till påbörjande af terrasseringsarbeten, vattengenomlopp, vägkorsningar och vägomläggningar å bandelen Enstaberga—Åby.

[14.]

Hvad härefter beträffar det för arbetenas bedrivande under år 1913 erforderliga beloppet, hemställer järnvägsstyrelsen, att ett anslag af 3,200,000 kronor måtte för sådant ändamål äskas af Riksdagen, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att under år 1912 låta utaf detta belopp förskottsvis af tillgängliga medel utanordna 500,000 kronor.

Det sålunda begärda anslaget, 3,200,000 kronor, skulle hufvudsakligen användas till terrasseringsarbeten, anordnande af vattengenomlopp, vägkorsningar och vägomläggningar samt utläggning af spår å bandelen Enstaberga—Norrköping.

Mot hvad järnvägsstyrelsen sålunda föreslagit har jag intet att erinra, och tillåter jag mig alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till fortsättning af statsbanan Järna—Norrköping för år 1913 anvisa ett anslag af 3,200,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 500,000 kronor.

Ulriksfors—
Volgsjön.

Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts framställning har 1911 års Riksdag, under förbehåll att villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. iakttoges, beslutit anläggning af en statsbana från Ströms vattendal (Ulriksfors) till Ångermanälven (Volgsjön) för en beräknad kostnad af 9,050,000 kronor äfvensom för banans påbörjande beviljat ett anslag för år 1912 af 900,000 kronor.

Enligt det af järnvägsstyrelsen upprättade förslaget till plan för bedrivande af arbetena å ifrågavarande järnvägsanläggning under år 1912 är det för nämnda år beviljade anslaget afsedt att användas hufvudsakligen till uppförande af arbetarbostäder, verkställande af materialtransporter å delen Ulriksfors—Hoting samt påbörjande af terrasserings-, trum- och brobyggnadsarbeten å delen Ulriksfors—Löfberga.

Hvad angår arbetena under år 1913, skulle dessa i hufvudsak bestå af fullbordande af terrasserings-, trum- och brobyggnadsarbeten samt utläggning af spår å delen Ulriksfors—Hoting.

För utförande af dessa arbeten har järnvägsstyrelsen i skrifvelsen den 27 oktober 1911 hemställt, att af Riksdagen måtte för år 1913 begäras ett belopp af 2,000,000 kronor.

Mot hvad järnvägsstyrelsen sålunda föreslagit har jag intet att erinra.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till fortsättning af statsbanan Ulriksfors—
Volgsjön för år 1913 anvisa ett anslag af 2,000,000
kronor. [14.]

Beträffande statsbanan från Älfsby till Piteå tillåter jag mig erinra, Älfsby—Piteå.
huru som 1911 års Riksdag, i anledning af Eders Kungl. Maj:ts proposition och under förbehåll att vissa villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. iakttoges, beslutit anläggning af en statsbana mellan Älfsby station och Piteå för en beräknad kostnad af 3,635,000 kronor samt medgifvit, att för anläggningens påbörjande finge användas de besparingar intill ett belopp af 500,000 kronor, som kunde uppkomma å de anslag, som anvisats till anläggning af statsbanorna Östersund—Ströms vattendal (Ulriksfors) och Bastuträsk—Skellefteå—Kallholmsfjärden.

Enligt hvad järnvägsstyrelsen i sin skrifvelse den 27 oktober 1911 meddelar, skulle dessa 500,000 kronor enligt styrelsens plan för arbetenas bedrivande hufvudsakligen användas till påbörjande af banvallens terrassering samt trum- och brobyggnadsarbeten å bandelen Älfsby—Arneberg.

Järnvägsstyrelsen har nu i samma skrifvelse hemställt, att för fullbordande under år 1913 af samtliga terrasserings-, bro- och trumarbeten å bandelen Älfsby—Sikfors, spårets framdragande till sistnämnda punkt samt bedrivande af terrasserings-, bro- och trumarbeten å bandelen Sikfors—Piteå måtte för år 1913 af Riksdagen äskas ett belopp af 1,200,000 kronor.

Mot hvad järnvägsstyrelsen sålunda föreslagit har jag intet att erinra, och får jag alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för fortsättande af statsbanan Älfsby—Piteå
för år 1913 anvisa ett anslag af 1,200,000 kronor.

Hvad härefter angår statsbanan Veittijärvi—Karungi—Matarengi tillåter jag mig erinra, huru som 1911 års Riksdag, med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag och under förbehåll att vissa villkor om kostnadsfri upplåtelse af mark m. m. iakttoges, beslutit anläggning af statsbana från Veittijärvi till Karungi samt från Karungi till Matarengi för en beräknad kostnad af 2,837,000 kronor samt för år 1912 beviljat till påbörjande af samma anläggningar ett anslag af 900,000 kronor.

Enligt hvad järnvägsstyrelsen meddelar i sin skrifvelse den 27 oktober 1911 har styrelsen afsett, att det för år 1912 sålunda beviljade ansla-

[15.]
Fortsätt-
ning af
statsbanan
Veittijärvi—
Karungi—
Matarengi.

[15.] get, 900,000 kronor, i hufvudsak skulle användas till banans iordningsställande för spårets framdragande till Kartijoki omkring 6 kilometer norr om Karungi.

Därjämte har järnvägsstyrelsen i skrifvelsen den 27 oktober 1911 hemställt, att för arbetenas bedrifvande under år 1913, hvilka arbeten i hufvudsak skulle bestå af fullbordande af terrasserings-, trum- och brobyggnadsarbeten, utläggning af spår samt bangårdarnas anordnande, måtte af Riksdagen äskas ett belopp af 1,300,000 kronor.

I sammanhang härmed ber jag att få erinra, att Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 22 juni 1911 anbefallt järnvägsstyrelsen att gemensamt med generalstabschefen verkställa ytterligare undersökningar och utredningar angående anläggning af statsbana söder om linjen mellan Lappträsk och Karungi samt att därefter till Eders Kungl. Maj:t inkomma med yttranden och förslag i ämnet.

Järnvägsstyrelsen meddelar nu i skrifvelsen den 27 oktober 1911, att utredningar påginge angående sistberörda järnvägsanläggning, samt hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte af Riksdagen för år 1913 till påbörjande af statsbana söder om linjen Lappträsk—Karungi äska ett belopp af 400,000 kronor.

Därest Eders Kungl. Maj:t skulle finna skäl göra framställning till 1912 års Riksdag om beviljande af sistnämnda belopp samt ett sådant förslag blefve af Riksdagen bifallet, anser styrelsen emellertid, att anslaget för år 1913 till järnvägen Lappträsk—Karungi—Matarengi, hvilket af styrelsen föreslagits utgå med 1,300,000 kronor, bör utgå med allenast 900,000 kronor.

Då frågan om anläggning af en statsbana söder om järnvägs-linjen Lappträsk—Karungi, med hänsyn till utredning af åtskilliga därmed sammanhängande förhållanden, knappast torde kunna föreläggas den nu instundande Riksdagen, anser jag mig icke böra ifrågasätta att här beräkna visst anslag för ändamålet för år 1913. Men äfven under sådant förhållande synes mig högre belopp än 900,000 kronor icke böra för år 1913 äskas till fortsättning af statsbanan Veittijärvi—Karungi—Matarengi.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till fortsättning af statsbanan Veittijärvi—Karungi—Matarengi för år 1913 anvisa ett anslag af 900,000 kronor.

Under Riksdagens lopp torde jag blifva i tillfälle underställa Eders Kungl. Maj:t förslag om anläggning af en statsbana från Sveg till Brunflo.

För närvarande hemställer jag allenast, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, i afvaktan på den proposition, som kan komma att aflåtas rörande anläggande af en statsbana från Sveg till Brunflo, för ändamålet beräkna ett anslag för år 1913 af 500,000 kronor.

I skrifvelse den 27 oktober 1910 hemställde järnvägsstyrelsen om ett tilläggsanslag för redan utförda anläggningar vid Trälleborgs ångfärjestation af 250,000 kronor. I denna summa ingick äfven ett af järnvägsmedel förskotteradt belopp af 45,600 kronor för muddring i hamnen invid färjelägena, hvilket belopp enligt styrelsens uppfattning på grund af gällande kontrakt ålegat staden Trälleborg att gälda.

I propositionen till 1911 års Riksdag angående utgifter för kapitalökning blef emellertid det af styrelsen begärda beloppet begränsadt till 204,400 kronor, då det syntes Eders Kungl. Maj:t olämpligt att äska medel för ändamålet, innan frågan, huruvida staten rätteligen borde vidkännas muddringskostnaden, blifvit i enlighet med det mellan staten och staden Trälleborg träffade aftal afgjord genom skiljemän.

Järnvägsstyrelsen meddelar nu, att genom skiljedom den 15 april 1911 Trälleborgs stad förpliktats att till statens järnvägar utgifva ersättning med 9,318 kronor 10 öre jämte ränta samt två tredjedelar af skiljenämnden tillkommande arvoden och ersättning för omkostnader i saken, den sistnämnda ersättningen bestämd i ett för allt till 3,000 kronor.

Den af järnvägsmedel förskotterade summan minskas härigenom från 45,600 kronor till i rundt tal 37,300 kronor, hvilken summa sålunda ytterligare erfordras såsom tilläggsanslag.

I enlighet med hvad järnvägsstyrelsen nu föreslagit får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att såsom tilläggsanslag för redan utförda anläggningar vid Trälleborgs ångfärjestation för år 1913 anvisa ett belopp af 37,300 kronor.

[16.]

Statsbana
Sveg—
Brunflo.

[17.]

Tilläggs-
anslag för
anläggningarna vid
Trälleborgs
ångfärje-
station.

[18.]
Införande
af elektrisk
drift å
bandelen
Kiruna—
Riksgrän-
sen.

Med anledning af Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1910 års Riksdag för uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älf och i sammanhang därmed anläggning af järnväg mellan Gällivare och Porjus samt för öfriga erforderliga åtgärder i och för införande af elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen beviljat ett anslag af 21,500,000 kronor och däraf till utgående från riksgäldskontoret anvisat 4,915,000 kronor för år 1910 samt 2,650,000 kronor för år 1911.

Under år 1912 blir järnvägen Gällivare—Porjus fullbordad. Entreprenörerna för själfva den elektriska anläggningen, Allmänna svenska elektriska aktiebolaget och Siemens-Schuckert Werke, skola under åren 1912 och 1913 utföra arbeten för den elektriska anläggningen, men äro enligt det mellan dem och järnvägsstyrelsen upprättade kontraktet icke utöfver en redan erhållen förskottsbetalning berättigade till någon afbetalning, förrän de hufvudsakliga delarna af anläggningen äro fullbordade.

Däremot erfordras för utförande af arbetsväg och byggnader samt bekostande af montagetåg m. m., hvilket icke ingår i bolagens generalentreprenad, anslag för år 1913, och har järnvägsstyrelsen i skrifvelse den 28 oktober 1911 hemställt om anslag för detta ändamål med 800,000 kronor.

Mot hvad järnvägsstyrelsen sålunda äskat har jag intet att erinra, och får jag alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att utaf det af Riksdagen för uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älf och i sammanhang därmed anläggning af järnväg mellan Gällivare och Porjus samt för öfriga erforderliga åtgärder i och för införande af elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen beviljade anslaget å 21,500,000 kronor för år 1913 anvisa ett belopp af 800,000 kronor.

Statens vattenfallsverk.

Innan jag redogör för de af vattenfallsstyrelsen gjorda framställningarna om anslag till statens vattenfallsverk, tillåter jag mig erinra om de beslut, som af Eders Kungl. Maj:t fattats i afsikt att erhålla kännedom om afkastningen af det i vattenfallsverket nedlagda statskapitalet.

De sakkunniga, som jämlikt nådigt bemyndigande tillkallats för att uppgöra förslag till förändrad uppställning af riksstaten, hafva i sitt den 4 oktober 1910 afgifna betänkande framhållit att, då kommitterade förordat, att anslag i form af lån icke vidare må lämnas till statens affärsverk, kommitterade fäst synnerligt afseende vid att den verkliga räntabiliteten för de olika verken blir beräknad efter likformiga och riktiga grunder och blir icke blott så allmänt, men ock så tidigt som möjligt känd. Af dessa skäl hafva kommitterade föreslagit,

att hvart och ett af statens affärsdrifvande verk åläggas att i sin årsberättelse upptaga en tablå öfver rörelsens finansiella resultat, utvisande:

af verket vid årets början disponeradt kapital;
dess ökning under året;
öfverskott å rörelsen;
under året till statsverket verkställda inbetalningar;
vid årets slut disponeradt kapital;
under året i genomsnitt disponeradt kapital;
inkomster, driftkostnad och öfverskott samt öfverskott i procent af det i genomsnitt disponerade kapitalet;
kapitalets fördelning efter den källa, hvarifrån det erhållits, (upp-lånta medel, statsinkomster eller öfverskottsmedel); och
kapitalets användning vid årets början och slut;
att verken vidare åläggas att före februari månads utgång till Kungl. Maj:t inkomma med en efter samma grunder uppställd provisorisk öfversikt af föregående års resultat; samt
att dessa öfversikter sammanställas för att sedan öfverlämnas till Riksdagen.

Sedermåra har Kungl. Maj:t den 14 juli 1911 anbefallt statskontoret att till Kungl. Maj:t inkomma med underdånigt förslag ej mindre till formulär, efter hvilka för hvar och en af de fonder, som motsvara statens affärsdrifvande verk, äfvensom statens utlåningsfonder, sådana dessa olika slag af fonder finnas upptagna i specifikation öfver inkomsterna vid den af 1911 års Riksdag fastställda riksstat, årligen bör meddelas redogörelse i syfte att lämna en riktig uppfattning af afkastningen af i hvarje sådan fond nedlagdt kapital än äfven i fråga om den tidpunkt, dylika redogörelser böra till Kungl. Maj:t ingifvas.

I sammanhang härmed föreskref Eders Kungl. Maj:t, att statskontoret skall äga att vid fullgörande af detta uppdrag, i hvad det har afseende å statens affärsdrifvande verk, samråda med vederbörande verks styrelser.

Det förslag, som statskontoret sålunda anbefallts afgifva, har ännu icke till Eders Kungl. Maj:t inkommit.

Vidare har vattenfallsstyrelsen, till följd af nådig befallning, uti skrifvelse den 12 december 1911 afgifvit förslag till dels fördelning på skilda affärer af den statsegendom, som styrelsen har under sin förvaltning, dels ock beräkning af det kapital, som efter denna fördelning kommer att disponeras af hvar och en af dessa affärer.

Uti berörda skrifvelse redogör vattenfallsstyrelsen till en början för de olika anslag, som af Riksdagen beviljats till statens vattenfallsverk.

I fråga om värdesättningen af naturvattenkraften erinrar vattenfallsstyrelsen, att enligt den för styrelsen gällande instruktionen det tillkomme styrelsen att förvalta, bland annat, sådana i Norrland belägna vattenfall, som enligt särskilda bestämmelser i afvittringsförfattningarna reserverats för statens räkning. Emellertid funnes det icke, påpekade vattenfallsstyrelsen, ännu någon fullständig utredning om, hvilka dessa vattenfall i själfva verket vore. Vidare hade Eders Kungl. Maj:t genom särskilda nådiga bref ställt under styrelsens förvaltning vissa vattenfall, beträffande hvilka äganderätten vore föremål för tvist. Enligt vattenfallsstyrelsens förmenande borde värdering af ett till någon af dessa båda kategorier hörande vattenfall icke ske, förrän staten stode i begrepp att tillgodogöra sig detsamma, vare sig genom auläggning af ett eget kraftverk eller genom utarrendering i och för vattenkraftens utnyttjande.

De vattenfall, som sålunda närmast skulle komma ifråga att värdesättas, vore Trollhättefallen, Laholms vattenfall, Porjusfallen och Älfkarleby vattenfall.

Vid uppskattandet af de bokföringsvärden, som borde åsättas dessa vattenfall, förmåler sig vattenfallsstyrelsen hafva utgått ifrån, att man icke för närvarande borde upptaga till något värde den ökning i vattenkraft, som eventuellt kunde erhållas genom reglering af respektive vattendrag, då kostnaderna och förutsättningarna för reglering knappast i något fall torde vara med tillräcklig noggrannhet utredda. Däremot borde gifvetvis enligt vattenfallsstyrelsens åsikt vid regleringens genomförande den då vunna kraftökningen åsättas värde.

Det hade vidare synts styrelsen lämpligast att såsom bokfördt värde upptaga värdet af hela den före reglering användbara vattenkraften, oafsedt huruvida den utnyttjades eller icke. Dock ville styrelsen i detta sammanhang särskildt kraftigt framhålla, att vid beräkning af respektive verks afkastningsprocent och vid taxering hänsyn icke skäligen borde tagas till större del af den befintliga vattenkraften än hvad som utnyttjats.

Vid uppskattningen borde man åsätta vederbörande vattenfall ett värde, som motsvarade det pris, hvartill vattenfallet skulle kunna försäljas. Detta pris berodde emellertid, erinrar styrelsen, på flera svårberäkneliga faktorer såsom vattenfallets läge, kommunikationerna, den relativa lättheten att bebygga vattenfallet, afsättningsmöjligheterna i orten för den kraft, som af vattenfallet kunde alstras, o. s. v. Styrelsen hade i möjligaste mån tagit hänsyn till dessa faktorer. I vissa fall hade styrelsen därjämte kunnat hämta ledning af de försäljningspris, som närbelägna vattenfall under de senare åren betingat.

Hvad särskildt anginge Trollhättefallen vore enligt styrelsens förmenande att märka, att icke hela den tillgängliga vattenkraften kunde upptagas såsom anvisad af disponibel statsegendom. Vissa afdrag måste nämligen göras dels för den från Trollhättans elektriska kraftaktiebolag förvärfvade vattenrätten, för hvilken motsvarande belopp redan förut upptagits såsom anvisadt af anslagsmedel, dels ock för den vattenkraft, som motsvarade de kostnadsfria leveranser för all framtid af elektrisk energi (till ingenjör Ernst Stridsberg eller hans rättsinnehafvare samt till Trollhätte pappersbruk och Trollhättans oljeslageri), hvarmed Trollhätte kraftverk belastades.

Beträffande Porjusfallen framhåller styrelsen särskildt att desamma, med hänsyn till deras relativt ogynnsamma läge, näppeligen torde inom rimlig tid kommit till användning annat än genom kronans eget initiativ, och att deras marknadsvärde därför syntes kunna sättas jämförelsevis lågt.

På grund af hvad vattenfallsstyrelsen sålunda anfört har styrelsen hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte fastställa följande, vid styrelsens skrifvelse fogade förslag till beräkning af det kapital, som vid 1911 års utgång disponerades af hvar och en af statens vattenfallsverks särskilda afdelningar, nämligen:

»1 a. Trollhätte kanalverk.

Staten har anvisat af upplånta medel:

Anslag för inköp från Nya Trollhätte kanalbolag af:

fastigheter	4,255,347: 40
materialier	49,378: 30
aktier	1: —
	4,304,726: 70
	Transport 4,304,726: 70

Transport 4,304,726: 70

Staten har anvisat af disponibel statsegendom:

Från Göteborgs hamnstyrelse öfvertagna till-

gångar:

kontanta medel	41,812: 48	
byggnader och anläggningar	12,000: —	
inventarier	8,500: —	62,312: 48

Verket har afsatt af öfverskottsmedel:

För uppförande af bostadshus vid Trollhättan	28,852: 05	
För ökning af förrådet af materialier och inventarier intill 1911 års början	97,685: 96	
För aflösning af afgälden för kanalbankarna vid Hede	10,000: —	
För utvidgning af skeppsdockan vid Trollhättan	15,000: —	151,538: 01
Summa kronor		4,518,577: 19

Detta belopp ändras med den under år 1911 eventuellt skeende ökningen eller minskningen i materialiers och inventariers behållna värde.

1 b. Trollhätte kanals ombyggnad.

Staten har anvisat af upplånta medel:

Anslag för anläggning af ny farled mellan Vänersborg och Göteborg	6,500,000: —
Summa kronor	6,500,000: —

2. Trollhätte kraftverk.

Staten har anvisat af upplånta medel:

Anslag för inköp från Trollhättans elektriska kraftaktiebolag af vissa fastigheter och vattenrätt	2,060,000: —
Transport	2,060,000: —

	Transport	2,060,000: —	
Anslag för inköp från Nya Trollhätte kanalbolag af:			
delar af Stora och Lilla Hojum	107,000: —		
del af hemmanet Åker	62,000: —	169,000: —	
Anslag för gäldande af kostnaderna för förberedande utredningar och två rättgångar		80,886: 68	
Vid 1911 års utgång lyftade anslagsmedel för anläggning af en kraftstation vid Trollhättan		9,900,000: —	
Vid 1911 års början lyftade anslagsmedel för anläggning af distributionsledningar m. m.		3,800,000: —	16,009,886: 68

Staten har anvisat af disponibel statsegendom:

Trollhätte strömmar	15,000,000: —	
Östra Malgön	15,000: —	15,015,000: —

Verket har afsatt af öfverskottsmedel:

För utvidgning af Malgöns kraftstation m. m. (kanalverkets öfverskottsmedel)	67,825: 02	
För inlösen af Stridsbergs andel af Västra Malgön	82,666: 67	150,491: 69
	Summa kronor	31,175,378: 37

Detta belopp ökas med de under år 1911 lyftade anslagsmedel för anläggning af distributionsledningar m. m.

3. Trollhätte fastighetsförvaltning.

Staten har anvisat af upplånta medel:

Anslag för inköp från Nya Trollhätte kanalbolag af:		
diverse fastigheter	1,135,000: —	
hemmanet Åkersström	12,000: —	1,147,000: —
	Transport	1,147,000: —

	Transport	1,147,000: —	
Anslag för inköp från Trollhättans elektriska kraftaktiebolag af vissa fastigheter	440,000: —		
Anslag för utlämnande af byggnadslån ...	400,000: —		
Anslag för inköp af:			
lägenheten Holmen	10,079: 50		
hemmanet Slätthult	68,867: 50		
aktier i Holmens tegelbruks aktiebolag	440: —		
lägenheten Bergsryggen	9,491: 16		
hotell Utsikten	100,000: —	2,175,878: 16	

Staten har anvisat af disponibel statsegendom:

Spikön vid Trollhättan	10,000: —	
Hemmanet Stallbacka nr. 1	34,200: —	
Hemmanet Sylte nr 3 kronogården	15,400: —	
Åtta holmar i Göta älf	2,200: —	61,800: —

Verket har afsatt af kraftverkets öfverskottsmedel:

För inlösen af Stridsbergs andel af Västra Malgön	75,000: —
Summa kronor	2,312,678: 16

Detta belopp ökas med den behållna nettoafkastningen vid 1911 års slut samt minskas med eventuell ytterligare utbetalning å till Trollhättans kommun beviljad anslag.

4. Diverse vattenfall och fastigheter inom Älfsborgs samt Göteborgs och Bohus län.

Staten har anvisat af upplånta medel:

Anslag för inköp af:		
Vissa Nya Trollhätte kanalbolags fastigheter vid Lilla Edet	6,000: —	
Hemmanet Sjöboda	47,495: 46	
Landerierna Fredrikslund och Källshagen	115,000: —	
Transport	168,495: 46	

	Transport	168,495: 46	
År 1908 inköpta fastigheter:			
Vid Vargön		3,060,000: —	
» Inlands pappfabrik		2,550,000: —	
» Lilla Edets pappersbruk		3,450,683: 59	
Egendomen Fridhem		51,376: 20	9,280,555: 25

Verket har afsatt af öfverskottsmedel:

För inköp af fastigheter:			
Vid Vargön		30,000: —	
» Lilla Edets pappersbruk		438,564: 98	468,564: 98
	Summa kronor	9,749,120: 23	

5. Vattenfall och fastigheter, inköpta för elektrisk drift vid statens järnvägar.

Staten har anvisat af upplånta medel:

Anslag för inköp af vattenfall med strandområden	4,775,758: 33
Summa kronor	4,775,758: 33

6. Diverse vattenfall och fastigheter.

Staten har anvisat af upplånta medel:

Anslag för inköp af hemmanen Edefors och Forsudden	76,650: 77
--	------------

Staten har anvisat af disponibel statsegendom:

Laholms kungsladugårds vattenfall	280,000: —	
Till Laholms vattenfall hörande områden	20,000: —	
Laholms laxfiske	40,000: —	
Hemmanslotten Brusarp nr. 1, litt. Ad,	1: —	
Inköpsfond, utgörande af Stockholms stad erlagd ersättning för kronans afstående från rätt till vissa strömfällen i Dalälven,	430,000: —	770,001: —
	Summa kronor	846,651: 77

7. Porjus kraftverksbyggnad.

Staten har anvisat af upplånta medel:

Anslag för inköp af lägenheten Fallstrand nr 1, afsöndrad från $\frac{1}{4}$ mantal Porjus, ...	20,323: 70	
Anslag för anläggning af en elektrisk kraft- station vid Porjusfallen.....	3,145,000: —	3,165,323: 70

Staten har anvisat af disponibel statsegendom:

Porjusfallen.....	1,000,000: —	
Vissa delar af kronoparkerna Råneträsk och Pakko.....	3,000: —	1,003,000: —
	Summa kronor	4,168,323: 70

8. Älfkarleby kraftverksbyggnad.

Staten har anvisat af upplånta medel:

Anslag för anläggande af ett kraftverk vid Älfkarleby ...	1,650,000: —
---	--------------

Staten har anvisat af disponibel statsegendom:

Älfkarleby vattenfall	3,000,000: —	
De öster om Dalälven belägna delar af Älfkarleby kungsgård jämte Flakön med flera holmar i Dalälven	15,000: —	3,015,000: —
	Summa kronor	4,665,000: —

Sammandrag.

1 a) Trollhätte kanalverk	4,518,577: 19
b) » kanals ombyggnad	6,500,000: —
2) » kraftverk	31,175,378: 37
	Transport 42,193,955: 56

	Transport	42,193,955: 56
3) Trollhätte fastighetsförvaltning		2,312,678: 16
4) Diverse vattenfall och fastigheter inom Älfsborgs samt Göteborgs och Bohus län		9,749,120: 23
5) Vattenfall och fastigheter, inköpta för elektrisk drift vid statens järnvägar,		4,775,758: 33
6) Diverse vattenfall och fastigheter		846,651: 77
7) Porjus kraftverksbyggnad		4,168,323: 70
8) Älfkarleby kraftverksbyggnad		4,665,000: —
Summa kronor		68,711,487: 75

Summorna för Trollhätte kanalverk, kraftverk och fastighetsförvaltning äro ej fullt definitiva utan skola undergå de här ofvan närmare angifna jämkningar.»

Vid ärendets föredragning den 30 december 1911 föreskref Eders Kungl. Maj:t, att den egendom, som står under vattenfallsstyrelsens förvaltning, skall under den gemensamma benämningen »statens vattenfallsverk» i bokföringshänseende fördelas på följande särskilda affärer, nämligen:

- 1 a) Trollhätte kanalverk,
- b) Trollhätte kanals ombyggnad,
- 2) Trollhätte kraftverk,
- 3) Trollhätte fastighetsförvaltning,
- 4) Diverse vattenfall och fastigheter inom Älfsborgs samt Göteborgs och Bohus län,
- 5) Vattenfall och fastigheter, inköpta för elektrisk drift vid statens järnvägar,
- 6) Diverse vattenfall och fastigheter,
- 7) Porjus kraftverk och
- 8) Älfkarleby kraftverk.

Ytterligare föreskref Eders Kungl. Maj:t, att den staten tillhöriga vattenkraft, som icke förvärfvats genom köp eller liknande öfverenskommelse, skall beträffande följande vattenfall tillsvidare upptagas till nedannämnda värden:

Trollhätte strömmar	kronor	15,000,000: —
Laholms vattenfall	»	280,000: —
Porjusfallen	»	1,000,000: —
Älfkarleby vattenfall	»	3,000,000: —

Slutligen anbefalldes Eders Kungl. Maj:t vattenfallsstyrelsen att i sina räkenskaper, årsberättelser och redovisningar upptaga öfrig statens vattenfallsverk tillhörig egendom i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de grunder, som funnos angifna i det vid styrelsens skrifvelse fogade förslag till beräkning af det kapital, som vid 1911 års utgång disponeras af hvar och en af statens vattenfallsverks särskilda afdelningar.

I sammanhang med anslag till kraftstationsanläggningen vid Porjus, Trollhättan och Ålfkarleby uttalade Riksdagen år 1911, att vattenfallsstyrelsen borde framlägga beräkningar för en längre tid framåt öfver den afkastning, som till anläggningarna anslaget kapital väntades lämna; och anbefalldes i anledning häraf Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 22 juni 1911 vattenfallsstyrelsen att lämna sådana beräkningar.

Uppenbart är, att det för närvarande skall möta stora svårigheter att göra några mera säkra beräkningar i det syfte Riksdagen äskat. Först längre fram, när verken blifva fullt färdiga och fått sina leveransförhållanden ordnade, kunna beräkningar af värde framläggas.

Emellertid torde det icke sakna sitt intresse att redan nu lämna Riksdagen del af vissa beräkningar, som verkstälts af vattenfallsstyrelsen, huru ofullkomliga de än måste vara. Allt efter som verken komma i full drift och det visar sig, om och i hvad mån de sannolikheter eller möjligheter, hvarmed man nu måste räkna, blifva verklighet, kunna mera tillförlitliga beräkningar uppgöras.

Hvad då först beträffar

Trollhätte kraftverk,

har vattenfallsstyrelsen meddelat följande beräkning af driftens utfall under angifna år:

	1911.	1912.	1913.	1914.
Inkomster	1,028,000	1,156,000	1,360,000	1,550,000
Driftkostnader	491,000	558,000	600,000	640,000
Öfverskott	537,000	598,000	760,000	910,000

I driftkostnaderna äro inberäknade aflöningsstaten, omkostnadsstaten för drift och underhåll, kraftverkets bidrag till vattenfallsstyrelsens utgiftsstat samt för åren 1912—1914 afsättning till förnyelsefond 7,5 procent af bruttoinkomsten, dock minst 100,000 kronor för år.

Inkomsterna för åren 1912—1914 hafva upptagits under den ogynnsamma förutsättningen, att under dessa år icke tillkomma några nämnvärda kraftleveranser utöfver de nu kontrakterade. Kraftförbrukningen skulle under sådana omständigheter år 1914 uppgå till omkring 28,000 kilowatt. Lika stor effekt återstår emellertid att försälja af det hittills beslutade kraftverket. Om man bortser från kostnaden för de distributionsanläggningar, som kunna blifva erforderliga för den återstående effektens försäljning, och om man således räknar med energiens värde vid kraftverket, kan en bruttoinkomst af minst omkring 1,200,000 kronor påräknas å nu berörda kraftbelopp. Ökningen af kraftverkets driftkostnader för detta tillkommande kraftbelopp kan beräknas till omkring 250,000 kronor. Vid fullt utnyttjad kraftverk skulle man alltså kunna vänta en bruttoinkomst af 2,750,000 kronor. Afdragas driftkostnaderna, 890,000 kronor, skulle öfverskottet blifva 1,860,000 kronor. Denna beräkning hvilar på förut angifna förutsättningar och utgår från, att kraftafsättningen ej olämpligt forceras.

De angifna beräkningarna lida emellertid af en del osäkerheter. Medtagna äro nämligen ej inkomster af sådana nya energileveranser, som kunna tillkomma under åren 1912—1914. Dessa kunna emellertid komma att spela en betydande roll för verkets bärkraft. Som exempel härpå må nämnas, att nyligen en energileverans afslutats för ett kontrakt, som tillför verket ett årligt belopp af intill 330,000 kronor. En enda sådan större öfverenskommelse ändrar således inkomstsumman högst betydligt, men kan ej på förhand upptagas i en räntabilitetskalkyl af den art, hvarom här är fråga.

Än mindre tillförlitlig blir en kalkyl, som skulle sträcka sig till tiden efter år 1914. Afsättningen af kraft blir nämligen i hög grad beroende af en del nu oberäkneliga faktorer, såsom uppkomsten af helt nya industrier, af eventuell elektrifiering af vissa arbetsområden, såsom inom jordbruk, uppvärmning m. m., samt af konkurrensen med angränsande kraftföretag. Med största säkerhet kan man emellertid utgå från, att de 56,000 kilowatt, som kunna afgifvas af det nu byggda kraftverket, äro fullt utnyttjade år 1925, i hvilket fall inkomsterna i genomsnitt ökas med omkring 120,000 kronor för år och öfverskottet med omkring 95,000 kronor årligen. Det är dock högst sannolikt, att kraften skall kunna helt afsättas redan ett halft årtionde tidigare; och blir då inkomstökningen omkring 240,000 kronor om året samt det årligen tillkommande öfverskottet 180,000 kronor. Under gynnsamma förhållanden borde hela kraftbeloppet förbrukas än tidigare.

Porjus kraftverk.

Med afseende å detta verk har vattenfallsstyrelsen funnit sig för närvarande kunna meddela allenast följande beräkningar om räntabiliteten. Afgiften för den för Riksgränsbanans drift afsedda energien, hvilken afgift ej ännu är bestämd, beräknades vid frågans förberedande behandling till 287,000 kronor om året. Inkomsten från energileverans till Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag uppgår enligt kontrakt till minst 350,000 kronor. Summan af inkomsterna kan alltså beräknas till minst 637,000 kronor årligen.

Driftkostnaderna för kraftverket och för ledningen till Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolags stationer — häri inberäknade aflöningsstat, omkostnadsstat för drift och underhåll samt afskrifningar, men frändragna driftkostnaderna för den för järnvägsdriften afsedda elektriska utrustningen — kunna uppskattas till omkring 330,000 kronor. Ett öfverskott å verket skulle alltså uppkomma af omkring 307,000 kronor.

Nu berörda kraftleveranser taga emellertid allenast i anspråk 26,250 kilowatt af kraftverkets effekt. Ytterligare kunna från kraftverkets första utbyggnad erhållas 8,750 kilowatt.

Inkomsterna från kraftverkets första utbyggnad kunna ökas dels genom ökad utnyttningstid af kraften till Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag, dels genom försäljning af ofvanberörda resterande 8,750 kilowatt. Om man bortser från distributionsanläggningarna för dessa 8,750 kilowatt och räknar med värdet å energien vid kraftverkets uttag, torde ökningen i inkomsterna kunna beräknas till 150,000—300,000 kronor. Summans storlek beror framför allt på kraftens användningssätt. Nämda ökning medför en ökning i driftkostnaderna af omkring 60,000 kronor. Vid full utnyttning af första utbyggnaden skulle alltså kunna beräknas, att inkomsterna för år blifva 787,000—937,000 kronor, att driftkostnaderna för år uppgå till omkring 390,000 kronor, samt att öfverskottet alltså skulle belöpa sig till 397,000—547,000 kronor.

Det för full utnyttning af kraftverket erforderliga anslaget — oberäknadt de för de sista 8,750 kilowatt behöfliga distributionsledningarna — uppgår till 11,462,000 kronor.

Den ännu ej försålda effekten, 8,750 kilowatt, anser vattenfallsstyrelsen ganska snart kunna afsättas till drift af järnvägen Luleå—Kiruna, till malmsmältning, till framställning af gödningsämnen eller till annan elektrokemisk eller elektrotermisk fabrikation eller till ökad användning vid malmfälten.

Möjlighet saknas för närvarande att uppgöra plan öfver blifvande inkomster och utgifter för kraftverkets andra utbyggnad. I detta sammanhang anmärkes, att de kostnader, som redan nu nedläggas på andra utbyggnaden af verket, äro inräknade i ofvan angifna anslagsbelopp till första utbyggnaden samt att vid bedömandet af ofvan upptagna öfverskott af verkets drift hänsyn bör tagas därtill, att energien för bandriften beräknats synnerligen lågt, hvadan, om denna beräkning lägges till grund för ett blifvande aftal angående kraftleverans till bandriften, staten kan påräkna en i motsvarande grad högre vinst af denna drift.

Älfkarleby kraftverk.

Uppenbarligen kunna med afseende å detta verk, som beräknas blifva färdigt först år 1915, inga räntabilitetskalkyler af värde nu göras. Jag tillåter mig därför allenast hänvisa till hvad jag här nedan under anslaget till distributionsledning för ifrågavarande kraftverk yttrar angående verkets afsättningsmöjligheter äfvensom omförmäla, att vattenfallsstyrelsen *dels* uttalat den bestämda uppfattning, att Älfkarleby kraftverk mycket snart efter dess tagande i anspråk skall lämna skälig afkastning å de för dess anläggning anvisade medel och *dels* anser, att kraftverket redan från början bör utbyggas till full storlek.

* * *

Jag öfvergår härefter till vattenfallsstyrelsens anslagsäskanden till 1912 års Riksdag.

Trollhätte kanals ombyggnad.

Med anledning af Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1909 års Riksdag för anläggning af en ny farled mellan Vänersborg och Göteborg beviljat ett belopp af 22,800,000 kronor samt be- myndigat riksgäldskontoret att af dessa medel tillhandahålla Eders Kungl. Maj:t under år 1909 1,000,000 kronor och under år 1910 3,000,000 kronor. Sedermera har af det till farleden beviljade anslaget anvisats *dels* af 1910 års Riksdag ett belopp af 2,000,000 kronor att utgå under år 1911, *dels* af 1911 års Riksdag ett belopp för år 1912 af 5,000,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att låta redan under år 1911 af tillgängliga medel förskottsvis utanordna 500,000 kronor.

[19.]
Anslag för
anläggning
af ny farled
mellan
Vänersborg
och
Göteborg.

[19.]

Uti skrifvelse den 11 november 1911 har vattenfallsstyrelsen nu meddelat, att arbetena å farleden under år 1911 bedrifvits med en arbetsstyrka af i medeltal omkring 1,000 man direkt i vattenfallsstyrelsens tjänst anställda arbetare samt omkring 150 man, som varit sysselsatta med arbete hos entreprenörer för muddringsarbeten m. m.

Vidare meddelar vattenfallsstyrelsen, att alla undersökningsarbeten för kanaltrecéns definitiva fastläggande under år 1911 slutförts. Förvärfvandets af för kanalombyggnaden erforderliga markområden har fortgått, så att antingen genom godvillig öfverenskommelse eller expropriation förvärfvats åtskilliga områden, hvarjämte expropriationsmål anhängiggjorts beträffande andra områden.

Vattenfallsstyrelsen har därjämte i sin skrifvelse lämnat redogörelse för de arbeten, som under år 1911 verkstälts å farleden, samt afgifvit förslag till arbetsplan för år 1912.

Vattenfallsstyrelsen har vidare meddelat, att det kunde förutses, att utaf det belopp af 500,000 kronor af det för år 1912 beviljade anslaget, som finge disponeras redan under år 1911, omkring 400,000 kronor under sistnämnda år komme att tagas i anspråk. Det för år 1912 återstående anslaget utgör således 4,600,000 kronor och är enligt vattenfallsstyrelsens mening tillräckligt för arbetenas bedrivande enligt den upprättade arbetsplanen. Enligt den grafiska tablå, angifvande kostnadsfördelningen under de olika byggnadsåren, hvilken bifogats styrelsens i statsrådsprotokollet den 13 januari 1911 omförmälda skrifvelse den 11 oktober 1910, skulle för år 1913 erfordras 4,500,000 kronor, och, såvidt nu kan förutses, säger vattenfallsstyrelsen, torde denna summa vara tillräcklig för de arbeten, som lämpligen böra utföras under år 1913.

På grund af hvad sålunda anförts har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes hos Riksdagen äska ett anslag af 4,500,000 kronor att utgå under år 1913 för fortsättande af arbetena å farleden.

I enlighet med den af vattenfallsstyrelsen sålunda gjorda framställningen får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att af det utaf Riksdagen för anläggning af en ny farled mellan Vänersborg och Göteborg beviljade anslaget å 22,800,000 kronor för år 1913 anvisa ett belopp af 4,500,000 kronor.

Trollhätte kraftverk.

För anläggning af ledningar, afsedda att distribuera elektrisk energi från statens kraftstationer vid Trollhättan, samt därmed sammanhängande arbeten har Riksdagen beviljat år 1907 1,500,000 kronor, år 1908 1,000,000 kronor, år 1909 1,500,000 kronor, år 1910 1,000,000 kronor samt år 1911 1,500,000 kronor att användas enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t meddelade.

[20.]
Ledningar
för distribu-
ering af
elektrisk
energi från
Trollhättan.

Innan jag öfvergår till vattenfallsstyrelsens hemställan om anslag för samma ändamål för år 1913, ber jag att få nämna, att styrelsen i skrifvelse den 28 oktober 1911 beräknat kraftverkets inkomster genom försäljning af elektrisk energi under år 1912 enligt gällande kontrakt till, inom Trollhättadistriktet 445,500 kronor, inom Skaradistriktet 82,700 kronor och inom Göteborgsdistriktet 548,940 kronor, hvartill komme försäljningar, som sannolikt kunde beräknas till belopp af 64,860 kronor. Då härtill komma vissa andra inkomster till ett belopp af c:a 14,000 kronor, har vattenfallsstyrelsen uppskattat Trollhätte krafverks bruttoinkomster under år 1912 till sammanlagdt 1,156,000 kronor. Sedermera har styrelsen meddelat, att styrelsen under november 1911 afslutat ett kontrakt om leverans af hela den från en maskinenhet i Trollhätte kraftverk af nu använd kapacitet disponibla effekten intill visst maximibelopp. Energileveransen, som påbörjas, fransedt force majeure, senast den 1 december 1912 och beräknas vara i full gång senast den 1 september 1913, förutses skola bereda kraftverket en ökad bruttoinkomst af omkring 330,000 kronor för år.

Jag öfvergår härefter till styrelsens anslagsäskande för år 1913.

Uti skrifvelse den 29 november 1911 har vattenfallsstyrelsen anført, att det finnes grundad anledning antaga, att de af Riksdagen anvisade anslagen vid 1912 års utgång skola vara tagna i anspråk för det afsedda ändamålet. För att möta de behof af ytterligare distributionsanläggningar för elektrisk energi från Trollhätte kraftverk, hvilka lära komma att göra sig gällande under år 1913, bör därför enligt vattenfallsstyrelsens åsikt af 1912 års Riksdag äskas enahanda belopp, som för ändamålet anvisats af 1911 års Riksdag, eller 1,500,000 kronor. Då det enligt vattenfallsstyrelsens mening icke är uteslutet, att kostnaderna för de distributionsanläggningar, som böra utföras under år 1912, komma att kräva större belopp än som för ändamålet hittills af Riksdagen ställts till Eders Kungl. Maj:ts förfogande, anser styrelsen, att det vore lämpligt, att af det anslag, som kan komma att anvisas för år 1913, Eders Kungl. Maj:t berättigades att redan under år 1912 i händelse af behof utanordna ett belopp af 500,000 kronor.

[20.]

På grund af hvad sålunda anförts har vattenfallsstyrelsen hemställt om anvisande för år 1913 af ett belopp af 1,500,000 kronor att enligt de närmare föreskrifter, Eders Kungl. Maj:t kan komma att meddela, användas för anläggning af ledningar, afsedda att distribuera elektrisk energi från Trollhätte kraftverk, samt för därmed sammanhängande arbeten, med rätt för Kungl. Maj:t att låta förskottsvis under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 500,000 kronor.

I enlighet med vattenfallsstyrelsens sålunda gjorda framställning tillåter jag mig hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för år 1913 anvisa ett belopp af 1,500,000 kronor att, enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t meddelar, användas för anläggning af ledningar, afsedda att distribuera elektrisk energi från statens kraftverk vid Trollhättan, samt för därmed sammanhängande arbeten, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 500,000 kronor.

[21.]

Inköp af
inventarier
för Troll-
hätte
kraftverk.

Ytterligare har vattenfallsstyrelsen i skrifvelse den 20 december 1911 gjort framställning om anvisande af medel för inköp af inventarier för Trollhätte kraftverk.

I sin skrifvelse erinrar vattenfallsstyrelsen till en början, att styrelsen i det utlåtande, som jämlikt nådig befallning den 15 december 1910 afläts af styrelsen öfver det af särskilda sakkunniga afgifna förslaget till ändrad uppställning af riksstaten, framhållit, efter att hafva anført, bland annat, att behovet af anslag för elektriska distributionsanläggningar icke kunde annat än öfverslagsvis beräknas, att vid ett verk, som icke vidare erhöile anslag för nyanläggningar, men hvars affärsverksamhet befunne sig i normal stegring, anslag med nödvändighet behöfdes till inköp af nya inventarier och materialier utöfver hvad som slopas och afskrifves. Ett sådant anslags storlek kunde icke heller enligt vattenfallsstyrelsens åsikt med någon grad af tillförlitlighet beräknas så långt i förväg som vid tiden för afgifvandet af uppgifter till statsverkspropositionen. Äfven dylika anslag kunde således endast uppskattningsvis angifvas.

För inköp af inventarier för Trollhätte kraftverk, hvilka utgifter i likhet med kostnaderna för elektriska distributionsanläggningar gifvetvis äro att betrakta såsom utgifter för kapitalökning, har, anmärker vattenfallsstyrelsen, något anslag hittills icke stått till styrelsens förfogande. För en rationell skötsel af kraftverkets drift har det emellertid varit nödvändigt att inköpa vissa inventarier redan under år 1911

och äfven under år 1912 måste förvärf af inventarier för kraftverkets behof äga rum. Enligt verkställd uppskattning erfordras oundgängligen, framhåller vattenfallsstyrelsen, till täckande af kostnaderna för sådana inventarier, som antingen redan inköpts eller före 1913 års ingång behöfva ytterligare förvärfvas, ett belopp af omkring 75,000 kronor, hvilket torde få af vattenfallsstyrelsen förskottsvis utanordnas af under händer hafvande medel, i den mån detta icke redan skett.

[21.]

De kostnader, som under år 1913 därutöfver kunna komma att erfordras för ifrågavarande ändamål, kunna, meddelar vattenfallsstyrelsen, för närvarande endast approximativt beräknas. Eventuellt kan det komma att visa sig nödvändigt och lämpligt att anordna profningslaboratorium för extra höga spänningar och att anskaffa verktygsmaskiner för reparationer m. m. Såvidt nu kan bedömas, torde 1913 års utgifter härför kunna rymmas inom ett belopp af 50,000 kronor. Till bestridande af kostnaderna för inköp af sådana inventarier, som under år 1913 behöfva förvärfvas för ett ändamålsenligt handhavande af kraftverkets drift, är det följaktligen enligt vattenfallsstyrelsens mening erforderligt, att ett anslag af 50,000 kronor äskas af 1912 års Riksdag; och synes, säger styrelsen, i sammanhang därmed böra begäras ett anslag af 75,000 kronor till täckande af 1911 och 1912 års utgifter för omförmålda ändamål.

På grund af hvad sålunda anförts har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå 1912 års Riksdag att för inköp af inventarier för Trollhätte kraftverk för år 1913 anvisa ett belopp af 125,000 kronor.

Af den förändrade uppställningen af riksstaten följer, att utgifter för ifrågavarande ändamål icke böra bestridas af inkomsterna från Trollhätte kraftverk utan gäldas af ett särskildt anslag för kapitalökning. Då behofvet af inventarieinköp i den omfattning, vattenfallsstyrelsen föreslagit, är vitsordadt, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för inköp af inventarier för Trollhätte kraftverk för år 1913 anvisa ett anslag af 125,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 75,000 kronor.

Porjus kraftverk.

[22.]
Anslag för
uppförande
af kraft-
station vid
Porjusfal-
len.

Med anledning af Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1910 års Riksdag för uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älf och i sammanhang därmed anläggning af järnväg mellan Gällivare och Porjus samt för öfriga erforderliga åtgärder i och för införande af elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen beviljat ett anslag af 21,500,000 kronor och däraf till utgående från riksgäldskontoret anvisat för år 1910 4,915,000 kronor samt för år 1911 2,650,000 kronor. Därefter har Riksdagen af ifrågavarande anslag för år 1912 anvisat ett belopp af 4,000,000 kronor.

Uti skrifvelse den 3 november 1911 har vattenfallsstyrelsen i fråga om kraftstationsanläggningen vid Porjus meddelat, att alla förarbeten för de egentliga byggnadsarbetenas bedrifvande fullbordats, samt att de olika till kraftstationsbyggnaden hörande anläggningarna påbörjats.

Ifråga om arbetsplanen för år 1913 upplyser styrelsen, att den i stora drag är afsedd att i hufvudsak omfatta fullbordande af dammen öfver södra älfåran samt fortsättande af öfriga delar af dammbyggnaden, färdigsprängning af till- och afloppstunnlar, fullföljande af betongarbetena vid fördelningsbassäng och kraftstation, montering af turbinmaskineri, insättande af tilloppstuber samt inredningsarbeten och montagearbeten i ställverkshuset, hvarjämte arbetena å kraftledningarna mellan Porjus och Kiruna böra afslutas utom beträffande uppläggning af själfva ledningarna. För utförande af dessa arbeten beräknar styrelsen nu anslagsbeloppet för år 1913 till 3,040,000 kronor, hvarigenom det från början beräknade sammanlagda anslagsbeloppet till vattenfallsstyrelsens arbeten för Porjusanläggningen under åren 1912 och 1913 förblir oförändradt.

Med stöd af hvad sålunda anförts har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå 1912 års Riksdag att för fortsättande af de arbeten vid Porjus, hvilka skola utföras genom vattenfallsstyrelsens försorg, för år 1913 anvisa ett belopp af 3,040,000 kronor.

I enlighet med den af vattenfallsstyrelsen sålunda gjorda framställning får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att utaf det af Riksdagen för uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älf och i sammanhang därmed anläggning af järnväg

mellan Gällivare och Porjus samt för öfriga erforderliga åtgärder i och för införande af elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen beviljade anslaget å 21,500,000 kronor för år 1913 anvisa ett belopp af 3,040,000 kronor.

[22.]

Älfkarleby kraftverk.

Med anledning af Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1911 års Riksdag för anläggande af ett statens kraftverk vid Älfkarleby beviljat ett anslag af 9,210,000 kronor samt däraf för år 1912 anvisat ett belopp af 3,450,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att redan under år 1911 af tillgängliga medel förskottsvis utanordna 1,650,000 kronor. Härefter har Eders Kungl. Maj:t den 22 juni 1911, bland annat, uppdragit åt vattenfallsstyrelsen att utföra ifrågavarande kraftverksanläggning.

[23.]

Anslag för
anläggning
af ett
statens
kraftverk
vid
Älfkarleby.

I skrifvelse den 3 november 1911 har vattenfallsstyrelsen nu meddelat, att arbetena vid Älfkarleby under nämnda år påbörjats. Styrelsen säger sig hafva efter noggrann pröfning funnit lämpligast att utföra kraftverksanläggningen enligt alternativet med öppen tilloppskanal och maskinhuset placeradt vid östra stranden nedom Karl XIII:s bro, emedan det efter detaljstudier visat sig, att därigenom ernås en mera betryggande anläggning än om man utförde det andra i styrelsens uti statsrådsprotokollet den 3 mars 1911 omförmälda skrifvelse af den 15 december 1910 angifna alternativet, enligt hvilket maskinhuset skulle förlagts strax intill Storfallet och vattnet därifrån afledts genom en lång tunnel. I afseende på kostnaden skulle anläggningen i senare fallet, säger styrelsen, möjligen blifva något billigare, men då enligt det förstnämnda alternativet något större fallhöjd kan tillgodogöras, kunna båda alternativen enligt styrelsens mening anses vara ekonomiskt likvärdiga.

Arbetena utföras genom vattenfallsstyrelsens byggnadsbyrå med en lokal arbetsledning, så organiserad, att arbetet antingen kan utföras »en regie» eller med småentreprenader. Enligt hvad styrelsen upplyser äro båda systemen vid nu pågående arbeten i tillämpning.

Uti sin skrifvelse har vattenfallsstyrelsen därjämte lämnat redogörelse för de under år 1911 å kraftverksanläggningen utförda arbetena samt afgifvit förslag till arbetsplan för år 1912.

Vidare har vattenfallsstyrelsen ifråga om de arbeten, som skola utföras under år 1913, meddelat, att dammbyggnadsarbetena beräknas under nämnda år fortgå så, att dammen i Mellanfallet då fullbordas och

- [23.] västra delen af Storfallets damm påbörjas. Intag, tilloppskanal samt maskin- och ställverksbyggnad böra i hufvudsak färdigställas och turbinmontaget igångsättas före nämnda års utgång. Med anledning här-af erforderliga medel uppgå enligt vattenfallsstyrelsens beräkning till 2,150,000 kronor, hvilket belopp redan i vattenfallsstyrelsens förenämnda skrifvelse den 15 december 1910 angifvits såsom erforderligt för 1913 års arbeten vid Älfkarleby.

På grund af hvad sålunda anförts har vattenfallsstyrelsen hemställt om ett anslag för fortsättande af arbetena med anläggande af ett statens kraftverk vid Älfkarleby under år 1913 af 2,150,000 kronor.

I enlighet med den af vattenfallsstyrelsen sålunda gjorda framställning får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att af det af Riksdagen för anläggande af ett statens kraftverk vid Älfkarleby beviljade anslaget å 9,210,000 kronor för år 1913 anvisa ett belopp af 2,150,000 kronor.

- [24.] Ut i skrifvelse den 8 december 1911 har vattenfallsstyrelsen gjort framställning om anslag för utförande af ledningar, afsedda att distribuera elektrisk energi från statens kraftverk vid Älfkarleby.

Ledningar
för distri-
buering af
elektrisk
energi från
Älfkarleby.

Innan jag närmare ingår på denna vattenfallsstyrelsens framställning, har jag ansett mig böra lämna en del meddelanden angående förevarande kraftverk och de utsikter till afsättning af elektrisk energi från verket, som förefinnas. Kraftverket beräknas att vara färdigt att leverera elektrisk energi på våren 1915.

Redan i Kungl. Maj:ts nädiga proposition till 1911 års riksdag rörande ofvannämnda kraftverk meddelas resultatet af de förberedande undersökningar rörande kraftbehovet inom det sannolika afsättningsområdet, som utförts af vattenfallsstyrelsen.

Sedan kraftverkets byggande blifvit beslutadt, har vattenfallsstyrelsen delvis förnyat förfrågningarna på olika håll rörande behovet af elektrisk kraft från Älfkarleby och därvid funnit, att styrelsens förut beräknade siffror rörande kraftbehovet å olika platser äro i hufvudsak fortfarande riktiga. Någon förändring synes dock under det senaste året ha inträdd så tillvida, att frågan om den elektriska tackjärnsframställningen gått ett steg framåt. Sålunda har utbytet i elektrisk masugn under den senaste tiden, försöksanläggningen i Trollhättan varit i gång, genom vidtagna förändringar i ugnens anordning kunnat uppdrifvas med 15 å 20 % under det senaste halfåret. Därmed

torde också elektrisk energi blifva synnerligen begärlig för de inom Älfkarleby kraftverks afsättningsområde belägna järnbruken. Dock torde dessa komma att afvakta resultaten från en del på annat håll under senaste tiden anlagda större elektriska malmsmältningsverk, som äro afsedda för mera permanent och affärsrättlig drift än försöksanläggningen i Trollhättan, innan de besluta sig för abonnement å elektrisk kraft för sagda ändamål.

Sannolikt kan energien från Älfkarleby ganska snart afsättas inom norra Uppland samt södra Gästrikland med närgränsande del af Dalarna till där belägna järnbruk och öfrig industri samt till städerna Gäfle och Uppsala. Om tillräcklig anslutning kan ernås, torde det kunna ifrågasättas, att utsträcka ledningsnätet till södra Uppland, Västmanland och eventuellt Södermanland, i hvilka delar af landet tillgången på vattenkraft är mycket begränsad och behovet af kraft ganska stort. Detta behof torde knappast kunna tillgodoses på lämpligare sätt än genom distribution af vattenkraft från Älfkarleby. Såväl i städerna kring Mälaren som å landsbygden i Uppland och Södermanland har intresset för erhållandet af elektrisk kraft visat sig mycket lifligt. Det är gifvetvis af ej ringa betydelse för såväl dessa städer som också jordbruket samt industrier och handverk i samma trakter, att dess kraftbehof tillgodoses från ett nät med så stora kraftresurser, att det äfven i en framtid, då kraftkonsumtionen väsentligt växt, kan fylla behovet. Sannolikt är det endast statens kraftnät från Älfkarleby, som kan fylla denna uppgift. Naturligtvis böra i allt fall ej andra linjer byggas än sådana, som verkligen blifva räntabla.

För att kunna tidigare taga kraftverket fullt i anspråk är det af vikt, att ett relativt stort ledningsnät från början utbygges. Därigenom påskyndas äfven utnyttning af annan vattenkraft, som, efter Älfkarleby-verkets fullbelastning, lämpligen kan distribueras å samma nät som Älfkarlebykraften.

Någon fara för att järnbruken och den öfriga industrien i Älfkarleby-verkets närmaste omgifningar, dess hemdistrikt, skola blifva utan kraft genom utsträckning af distributionen söderut, torde ej kunna anses föreligga, när ny kraft kan, i den mån så erfordras, tillföras Älfkarlebynätet från andra kraftkällor. Eventuellt kan detta krafttillskott öfverföras till de södra områdena, samtidigt som Älfkarlebykraften drages tillbaka till hemdistriktet. Det kraftbelopp, som skulle kunna distribueras i Mälärtrakterna, är därjämte för närvarande ej så stort, att det kan väsentligt inverka å krafttillgången för hemdistriktet, i synnerhet som detta till stor del kommer att begagna sig af

[24.] kraft, som ej är tillgänglig under hela året och därför kan säljas särskildt billigt, under det att de södra distrikten ej i nämnvärd utsträckning torde vara afnämare af annat än kontinuerlig kraft.

Jag öfvergår härefter till vattenfallsstyrelsens förutberörda framställning den 8 december 1911.

Häri erinrar vattenfallsstyrelsen först om vikten att i tid framdraga erforderliga kraftledningar till afnämare, med hvilka aftal tecknats om leverans af elektrisk energi från kraftverket, samt att jämväl öfriga för ändamålet nödiga distributionsanläggningar blifva i god tid utförda. Om dröjsmål icke skall förorsakas genom att erforderliga distributionsanläggningar icke blifvit i rätt tid färdigställda, anser styrelsen arbetet med dessas utförande böra bedrivas i stor utsträckning redan under år 1913; och beräknas under nämnda år ett belopp af 2,500,000 kronor behöfva ställas till vattenfallsstyrelsens förfogande.

Gifvet är emellertid, säger vattenfallsstyrelsen vidare, att det redan före 1913 års ingång är lämpligt att verkställa åtskilligt arbete för ifrågasvarande distributionsanläggningar, såsom uppgörande af beräkningar och konstruktionsritningar, utstakning på marken, afslutande af leveransafstal med ty åtföljande förskottslikvider m. m. Då dessa arbeten beräknas intill 1913 års ingång kräfva en kostnad af omkring 500,000 kronor, anser vattenfallsstyrelsen önskvärdt, att sistnämnda belopp tillhandahålles redan under år 1912.

På grund af hvad sålunda anförts har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att till utförande af distributionsanläggningar, erforderliga för leverans af elektrisk energi från Älfkarleby kraftverk, för år 1913 anvisa ett anslag af 2,500,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att af tillgängliga medel under år 1912 förskottsvis utanordna ett belopp af högst 500,000 kronor.

För min del har jag ingen annan erinran att framställa mot vattenfallsstyrelsens förslag, än att det anslagsbelopp, som synes böra äskas af nu instundande Riksdag torde kunna begränsas till 1,500,000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för år 1913 anvisa ett belopp af 1,500,000 kronor att enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t meddelar, användas för anläggning af ledningar, afsedda att distribuera elektrisk energi från statens kraftverk vid Älfkarleby, samt för därmed sammanhängande arbeten, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna 500,000 kronor.

Fond för bibanor i vissa delar af riket.

I anledning af Eders Kungl. Maj:ts proposition har 1911 års Riksdag *dels* beslutat, att för att underlätta åstadkommandet af bibanor inom västra delarna af Värmlands, Kopparbergs och Jämtlands län samt delar af Bohuslän och Dalsland skall bildas en lånefond af 5,000,000 kronor att afsättas under fem år från och med år 1912 med 1,000,000 kronor årligen, dock så att belopp, som ej blifvit till utgående under ett af dessa år anvisadt, må för ett efterföljande år af samma femårsperiod disponeras, med rätt för Kungl. Maj:t att från denna fond anvisa statslån till understödjande af nya, ännu ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar, om hvilka här är fråga, *dels ock* för afsättning till berörda fond beviljat ett anslag för år 1912 af 1,000,000 kronor. Redan nu hafva ansökningar inkommit om lån för tre bibanor med en beräknad byggnadskostnad om tillhoppa 12,108,000 kronor.

[33.]

Afsättning
till fond för
bibanor i
vissa delar
af riket.

Den ifrågavarande fonden synes således hafva att fylla ett starkt känt behov.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för afsättning till fonden för att underlätta åstadkommande af bibanor inom vissa delar af riket i riksstaten för år 1913 upptaga ett belopp af 1,000,000 kronor.

Järnvägslånefonden.

Jag tillåter mig vidare erinra, att 1910 års Riksdag till låneunderstöd för enskilda järnvägar beviljat och ställt till Eders Kungl. Maj:ts förfogande ett extra anslag af 7,500,000 kronor att utgå under fem år från och med år 1912 med 1,500,000 kronor årligen; och får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

[34.]

Anslag till
järnvägs-
lånefonden.

att för afsättning till järnvägslånefonden i riksstaten för år 1913 upptaga ett belopp af 1,500,000 kronor.

Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby.

Med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag har 1911 års Riksdag medgifvit, att ett område om 31,77 hektar af kronoegendomen $1\frac{1}{8}$ mantal Mörby nr 1 i Danderyds socken af Stockholms län må med tomt-rätt upplåtas till en af statstjänstemän bildad, behörigen registrerad före-

[35.]

Lånefonden
för tjänste-
mannasam-
hället vid
Mörby.

[35.] ning för ekonomisk verksamhet. I samband därmed beslöt Riksdagen, att en lånefond, benämnd lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby, skall bildas, och har Riksdagen för afsättning till denna fond för år 1912 anvisat ett anslag af 930,000 kronor, att utgå af lånemedel, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att redan under år 1911 af tillgängliga medel förskottsvis utanordna 330,000 kronor. Vidare medgaf Riksdagen, att till föreningen må från fonden utlämnas lån enligt i Riksdagens skrifvelse närmare angifna villkor.

Af det vid propositionen fogade utdraget af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 24 februari 1911 inhämtas, att det af dåvarande departementschefen framlagda förslaget att å en del af kronoegendomen Mörby anordna ett egnahemssamhälle för statstjänstemän förutsatte anslag af statsmedel till

dels lån för egnahemsområdets iordningställande till upplåtande m. m., förslagsvis högst 330,000 kronor, och

dels lämnande af lån för de upplåtna tomternas bebyggande, förslagsvis högst 1,400,000 kronor.

Häraf ansåg departementschefen behöfva disponeras förslagsvis för år 1911 för områdets iordningställande 130,000 kronor och för byggnadslån 200,000 kronor,

för år 1912 för samma ändamål respektive 200,000 och 400,000 kronor samt

för år 1913 och därefter i mån af behof återstående belopp.

I det anslag å 930,000 kronor, som 1911 års Riksdag anvisade, ingick således hela det belopp, 330,000 kronor, som erfordras för egnahemsområdets iordningställande, samt 600,000 kronor af den summa, som ansågs behöfvas för lämnande af byggnadslån.

Sedan af statstjänstemän bildats Tjänstemannasamhällets vid Mörby egnahemsförening med begränsad personlig ansvarighet, har till föreningen från fonden utlämnats lån i smärre poster för egnahemsområdets iordningställande.

Uti en till Eders Kungl. Maj:t ställd, den 23 december 1911 dagtecknad skrift har omförmälda egnahemsförening meddelat, att föreningen påbörjat arbetet för områdets iordningställande. Så har under hösten 1911 arbeten pågått för områdets noggranna uppmätning, kartläggning samt indelning i tomter, hvilka arbeten beräknas vara avslutade vid årsskiftet. Vidare hafva påbörjats arbeten för nedläggning af ledningar för vatten och aflopp samt för anläggning af vägar m. m. Dessa arbeten beräknar föreningen kunna i hufvudsak utföras vintertiden, då med möjlighet att erhålla något minskade arbetskostnader

förenas tillfälle att med de till föreningens disposition af staten anslagna medel bereda arbete för en afsevärd arbetsstyrka och därigenom åstadkomma åtminstone någon lättnad i den under vintern i allmänhet något tryckta arbetsmarknaden.

[35.]

För områdets iordningställande komma, enligt uppgift af föreningen, därför anslagna medel, 330,000 kronor, med säkerhet att tagas i anspråk under loppet af år 1912.

Då föreningen kunnat komma till stånd jämförelsevis sent under år 1911, har någon byggnadsverksamhet under detta år ej kunnat påbörjas, hvarför några statsmedel för byggnadslån ej behöfts.

Under år 1912 beräknas komma till utförande omkring 30 byggnader. Härför anser föreningen byggnadslån komma att erfordras till belopp ej öfverstigande 300,000 kronor. Då för detta ändamål för åren 1911 och 1912 beräknats sammanlagdt 600,000 kronor, skulle alltså af sistnämnda belopp återstå odisponeradt 300,000 kronor.

Under året har, fortsätter föreningen, anslutningen till föreningen ej hunnit blifva så stor, som man haft anledning att antaga. Flera omständigheter hafva medverkat därtill, såsom att tomterna ej kunnat å marken visas förr än fram i oktober månad samt spekulanter haft svårighet att i den alldeles obrutna terrängen bilda sig uppfattning af tomternas belägenhet och beskaffenhet m. m.

Förhållandena blifva enligt föreningens åsikt, helt annorlunda, sedan, efter pågående arbeten för områdets iordningställande, man kan påvisa, att egnahemsområdet skall blifva färdigt och väl ordnad till den 1 oktober 1912, då den första inflyttningen anses kunna äga rum. Man har således, säger föreningen, att under år 1912 förvänta stor anslutning till föreningen, hvarför byggnadsverksamheten under år 1913 torde blifva mycket omfattande.

Byggnadslån under sistnämnda år anser föreningen därför behöfva beräknas för minst 100 byggnader med omkring 800,000 kronor. Då af förut anvisade medel skulle återstå 300,000 kronor, skulle alltså behöfva anvisas ytterligare 500,000 kronor.

Föreningen har därför hemställt, att för ofvan angifna ändamål måtte för år 1913 anvisas ett ytterligare anslag af 500,000 kronor för afsättning till lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby.

Af den lämnade redogörelsen framgår, att af det anslag å 930,000 kronor, som 1911 års Riksdag anvisat för afsättning till lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby, 600,000 kronor utgör del af det belopp å 1,400,000 kronor, hvilket enligt den i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 24 februari 1911 angifna beräkningen erfordras för lån till

*Departements-
chefen.*

[35.] det upplåtna områdets bebyggande. För detta ändamål skulle alltså enligt den uppgjorda planen i mån af behof ytterligare anvisas 800,000 kronor.

Af skäl, som egnahemsföreningen anført, har anslutningen till föreningen ännu icke blifvit synnerligen stor. Den i berörda statsrådsprotokoll omförmälda förberedande anteckningen af dem, som önska erhålla byggnadstomter å Mörby, gifver dock förhoppning, att tillslutningen skall ökas, sedan möjlighet blifvit beredd att å marken taga tomterna i skärskådande samt vägar m. m. ordnats inom samhället.

I detta sammanhang ber jag att få erinra, att stadsplan af Eders Kungl. Maj:t icke ännu fastställts för egnahemsområdet och att därfor ej heller tomträttsaftal kunnat upprättas med föreningen eller villkor bestämmas för erhållande af lån för tomternas bebyggande. Den genom föreningens försorg uppgjorda stadsplanen är emellertid nu ingifven till Eders Kungl. Maj:t, och sedan utlåtanden afgifvits af vederbörande myndigheter, torde ärendet inom kort kunna af Eders Kungl. Maj:t afgöras.

För närvarande synes mig emellertid ett belopp till byggnadslån af 200,000 kronor jämte de medel, som förut anvisats för samma ändamål, vara fullt tillräckligt. Skulle, mot hvad nu kan antagas, byggnadsverksamheten utvecklas så hastigt, att ökning behöfves under år 1913, kan detta afhjälpas genom att anvisa medel på 1914 års stat med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1913 förskjuta det erforderliga beloppet.

På grund af hvad sålunda anförts får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att för afsättning till lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby för år 1913 anvisa ett anslag af 200,000 kronor.

Hvad föredragande departementschefen sålunda tillstyrkt och hemställt, däri statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla samt förordnade, att aftryck af detta protokoll skulle öfverlämnas till finansdepartementet för att tjäna till ledning vid författandet af Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof.

Ur protokollet:

Niklas A. Lindhult.

INNEHÅLL.

Postverket.

[1.] Inköp af inventarier	Sid. 2
Departementschefens yttrande	5

Telegrafverket.

[2.] Inköp och bebyggande af fastigheter	7
[3.] Inköp af stationsinventarier	11
[4.] Fortsatt utveckling af statens telegraf- och telefonväsende	14
[5.] Telefonförbindelse dels med Gottland och dels med Holmön	22

Statens järnvägar.

[6.] Nya byggnader och anläggningar vid statens järnvägar	22
Husbyggnader	23
Spåranordningar	30
Vaxel- och signalsäkerhetsanläggningar	31
Öfriga anläggningar	32
Större nybyggnadsarbeten	33
Diverse arbeten	43
Departementschefens yttrande	44
[7.] Byggnader och anläggningar vid vissa statsbanestationer	52
[8.] Anslag till markförvärf	52
[9.] Anslag till nya inventarier m. m.	53
[10.] Ny rullande materiel för statens järnvägar	53
[11.] Anslag till åtgärder för underlättande af arméns strategiska uppmarsch	55
[12.] Utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna m. m.	55
[13.] Utläggning af dubbelspår mellan Göteborg och Alingsås	56
[14.] Anslag till vissa statsbanebyggnader	56
Järna—Norrköping	56
Ulriksfors—Volgsjön	60
Älfsby—Piteå	61
[15.] Fortsättning af statsbanan Veittjärvi—Karungi—Matarengi	61
[16.] Statsbana Sveg—Brunflo	63
[17.] Tilläggsanslag för anläggningarna vid Trälleborgs ångfärjestation	63
[18.] Införande af elektrisk drift å bandelen Kiruna—Riksgränsen	64

	Sid.
Statens vattenfallsverk	64
Trollhätte kanals ombyggnad.	
[19.] Anslag för anläggning af ny farled mellan Vänersborg och Göteborg ..	77
Trollhätte kraftverk.	
[20.] Ledningar för distribuering af elektrisk energi från Trollhättan	79
[21.] Inköp af inventarier för Trollhätte kraftverk ..	80
Porjus kraftverk.	
[22.] Anslag för uppförande af kraftstation vid Porjusfallen	82
Älfkarleby kraftverk.	
[23.] Anslag för anläggning af ett statens kraftverk vid Älfkarleby	83
[24.] Ledningar för distribuering af elektrisk energi från Älfkarleby	84
 Fond för bibanor i vissa delar af riket.	
[33.] Afsättning till fond för bibanor i vissa delar af riket	87
 Järnvägslånefonden.	
[34.] Anslag till järnvägslånefonden	87
[35.] Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby	87

Bil. 2.

*Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 13 januari 1912.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 BERG,
 BERGSTRÖM,
 friherre ADELSSVÄRD,
 PETRÉN,
 STENSTPÖM,
 LARSSON,
 SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Petersson, anmälde i underdånighet
följande ärenden rörande utgifterna för kapitalökning i hvad angår
jordbruksdepartementet.

Statens affärsverksamhet.

Statens domäners fond.

[25.] I underdånig skrifvelse den 30 maj 1911 angående regleringen af
 Inköp af utgifterna för kapitalökning i hvad angår jordbruksärendena anmälde
 skogbärande Riksdagen, bland annat, att Riksdagen med anledning af väckta motio-
 eller till ner beslutat att för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig
 skogsbörd mark för år 1912 anvisa ett belopp af 500,000 kronor.
 tjänlig mark.

Riksdagen framhöll i sin nyssnämnda skrifvelse, bland annat, huru-
 som skogarna måhända vore den af vårt lands naturtillgångar, som
 hade den största betydelsen för landets ekonomiska välfärd, och detta
 ej blott i närvarande stund utan, på grund af deras egenskap af bestän-
 dighet, säkerligen i än högre grad för kommande tider, då de döda
 naturtillgångarna, såsom malmfyndigheterna m. m., blifvit i större eller
 mindre grad utnyttjade. Att skogar i största möjliga omfattning inne-
 hades af staten vore därför af utomordentlig vikt ej endast ur syn-
 punkten af statens eget finansväsende utan jämväl, på grund af den
 större omsorg för själfva skogskapitalets bestånd, som kunde förutsättas
 hos staten, för nationalhushållningen i allmänhet. Då nu staten, ehuru
 visserligen under en följd af år skogsinköp för dess räkning ägt rum,
 endast i de två nordligaste länen ägde en mera afsevärd del, inemot
 hälften, af skogsmarken, men däremot inom landets öfriga delar för-
 fogade öfver sådan mark blott i jämförelsevis ringa omfattning, vore
 det uppenbarligen af största vikt, att skogsmark för statens räkning
 fortfarande inköptes samt att tillräckliga medel funnes att för sådana
 förvärf tillgå. Och därvid vore gifvetvis, för att ökningen af statens
 skogskapital skulle kunna fortgå raskare än hittills skett samt mark-
 inköpen ordnas på för kronan fördelaktigaste sätt, af stor betydelse
 att medel för inköpen inflöte någorlunda regelbundet och till tämligen
 afsevärda belopp. Hvad särskildt beloppen af medlen beträffade borde
 man ej förbise den omständigheten, att stora skogsköp i allmänhet
 ställde sig fördelaktigare än mindre. Ty dels blefve inköpspriset där-
 vid på grund af det fåtal spekulanter, som vid försäljning af ett större
 område kunde påräknas, gifvetvis väsentligt lägre, i synnerhet om kon-
 tant betalning bjödes, än om samma areal inköptes i flere mindre
 poster, och dels ställde sig för kronan förvaltningen af ett inköpt mindre

område, därest ej detta råkade ligga invid eller i nära grannskap af någon under skogsstatens förvaltning stående skog, alltför kostsam.

Redan under en följd af år hade skogsinköp för kronans räkning ägt rum. Sålunda hade för nämnda ändamål alltsedan år 1874 disponerats köpeskillingarna för försålda mindre kronodomäner. Därjämte hade Riksdagen för samma ändamål anvisat dels på extra stat för år 1901 ett belopp af 1,500,000 kronor och dels af skogsmedel vid hvardera af 1899 och 1900 årens Riksdagar 1,500,000 kronor samt vid 1907 års Riksdag 500,000 kronor.

Af en i Riksdagens skrifvelse intagen tabell hade Riksdagen funnit det framgå, att kronans skogsköp någorlunda motsvarat de gjorda hembuden endast vid de tidsperioder, då af Riksdagen för ändamålet beviljade extra medel varit tillgängliga eller kunnat påräknas, under det att eljest till kronan hembjuden skogsmark till största delen ej kunnat till kronan förvärfvas, vid hvilket förhållande denna mark sannolikt öfvergått i privata skogsspekulanter's ägo. Vidare framginge af tabellen, att ganska afsevärda belopp utöfver de för försålda kronoegendomar inflytande köpeskillingarna erfordrades för att kunna utnyttja hembuden. I sådant afseende synes emellertid för närvarande ett belopp af 500,000 kronor kunna anses tillfyllestgörande under förutsättning, att minst samma belopp kunde under en följd af år för ändamålet påräknas. Denna utgift vore visserligen rätt betydlig men synes dock Riksdagen stå i rimligt förhållande till statsverkets inkomster af skogsmedlen.

I underdånig skrifvelse den 28 september 1911 har nu domänstyrelsen, under hänvisning till hvad af Riksdagen sålunde anförts, hemställt om framställning till Riksdagen att jämväl för år 1913 uppföra ett anslag för kapitalökning å 500,000 kronor till inköp af skogbärande eller för skogskörd tjänlig mark,

För egen del ansluter jag mig till fullo till Riksdagens uppfattning angående den stora betydelsen däraf att nödiga medel för inköp af skogar och skogsmark finnas för Kungl. Maj:t tillgängliga. Vid detta förhållande och då det synes mig önskligt, att till nu berörda ändamål för år 1913 anvisades ett belopp ej understigande 800,000 kronor, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark för år 1913 anvisa ett anslag af 800,000 kronor.

Departementa-
chefen.

[26.]
 Kostnader
 för bygg-
 nadsföretag
 afseende
 jägmästar-
 bostäder.

Hos Kungl. Maj:t har domänstyrelsen i underdånighet gjort framställning om beredande af medel för påbörjande eller fortsättande af vissa byggnadsföretag afseende uppförande af bostäder åt jägmästarna i Stensele samt Norra och Södra Lycksele revir i Västerbottens län, Särna och Transtrands revir i Kopparbergs län samt Kosta revir i Kronobergs län. Det af domänstyrelsen i sådant afseende äskade beloppet uppgår till sammanlagdt 49,000 kronor, men ärendet befinner sig ännu icke i det skick, att definitivt förslag däri kan af mig framläggas.

Då de för ändamålet erforderliga kostnaderna torde böra uppföras såsom kapitalökning för domänfonden, hemställer jag emellertid, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att i afbidan på den nådiga proposition i ämnet, Kungl. Maj:t kan komma att förelägga Riksdagen, för påbörjande och fortsättande af byggnadsföretag afseende bostäder åt jägmästarna i vissa revir, tills vidare för år 1913 beräkna ett anslag af 49,000 kronor.

Statens utlåningsfonder.

[27—31.]
 Kapital-
 ökning af
 odlingslåne-
 fonden m. fl.
 utlånings-
 fonder.

Under den närmaste framtiden har jag för afsikt att hos Kungl. Maj:t göra framställning om äskande af under år 1913 erforderlig kapitalökning för de under jordbruksdepartementet sorterande utlåningsfonderna äfvensom angående de för egnahemslånefonden nödiga driftkostnaderna. Redan nu ber jag dock få framhålla, att en ej oväsentlig ökning i det för egnahemslånefonden afsedda beloppet synes mig af nöden, för att denna fond skall kunna i någon mån motsvara de lånekraf, som för närvarande ställas på densamma. I detta sammanhang vill jag vidare meddela, att driftkostnaderna under år 1913 för egnahemslånefonden af mig beräknats till omkring 135,000 kronor.

Jag inskränker mig emellertid nu till att hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att i afbidan på de nådiga propositioner i dessa afseenden, Kungl. Maj:t må komma att förelägga Riksdagen, såsom kapitalökning under år 1913 tillsvidare beräkna:

för odlingslånefonden	kronor	485,000: —
» egnahemslånefonden.....	»	7,500,000: —
» fiskerilånefonden	»	116,000: —
» norrländska nyodlingsfonden	»	170,000: —
» jordförmedlingsfonden	»	800,000: —

Till hvad departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall med föreskrift tillika, att utdrag af protokollet i denna del skulle tillställas finansdepartementet för iakttagande vid uppgörande af förslag till riksstat för år 1913.

Ur protokollet:

Erland Falk.

Statsverkspropositionens justering.

*Utdrag af protokollet öfver ett finansärende, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13
januari 1912.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet friherre Adelswärd, föredrog för justering ett i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts förut fattade, af statsrådet enhälligt tillstyrkta beslut uppsatt förslag till Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof.

Hans Maj:t Konungen tacktes, enligt statsrådets underdåniga tillstyrkande, i nåder gilla berörda förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt; och skulle i enlighet därmed omförmälda nådiga proposition till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet:
Gunnar Schumacher.